
Изследване и анализ на потребностите от дигитални умения по икономически сектори въз основа на разработената методология

*Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети
(код 46 по КИД-2008)*

РЕЗЮМЕ

Докладът представя извършения анализ и изследване на потребностите от дигитални умения на работната сила в сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“. Изследването е проведено в няколко етапа. Обект на първоначално изследване и анализ са икономическата ситуация в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“, както и бъдещите тенденции в неговото развитие, с фокус върху процесите на дигитализация. На следващ етап е проведено изследване на необходимите и търсените дигитални умения на работната сила в сектора, като са взети предвид основни фактори, влияещи върху състоянието и развитието на човешките ресурси (демографски особености, квалификация на работната сила, в т.ч. необходими дигитални умения, дефицити и потребност от нови умения, настоящи и бъдещи дефицити на професии/длъжности и квалификации), стратегии, мерки и подходи за повишаване на дигиталните умения на работната сила в сектора (национални политики и програми, взаимодействие с образованието, политики за обучение и развитие и пр.).

За целите на анализа са използвани статистически данни и друга информация, получени от различните източници, най-важните от които са НСИ, Евростат и собствени проучвания. Направен е анализ на основните проблеми, тенденции и препоръки за развитието на сектора. За определяне състоянието и развитието на предприятията от сектора са използвани и анализирани икономическите показатели (брой заети, брой предприятия, обороти и т. н.) на национално и европейско равнище. Информацията в анализа е структурирана в няколко раздела и включва въведение, анализ на икономическото състояние и основни тенденции в развитието на сектора, анализ на нивото на дигитализация и готовността за процесите по дигитална трансформация на сектора, изследване и определяне на ключови длъжности в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса, изследване и анализ на потребностите от развитие на дигитални умения на работната сила в в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“.

В Раздел 1. е представена информация за целите на проекта, както и за целта на изследването на потребностите от дигитални умения на работната сила в сектора. В него намират място използваните дефиниции, терминология и използваните източници на информация, неговият обхват. Представена е методологията, използвана при изследването и анализа.

В Раздел 2. е представена значимостта на сектора за националната и европейска икономика в следните направления: брой на предприятията, брой заети лица, създадена добавена стойност в сектора, реализиран оборот и др. Специално внимание е отделено на състоянието на работната сила, уменията и компетенциите, и необходимостта от обучения и повишаване на квалификацията на работната сила в сектора. Изготвен е и SWOT анализ, в който са очертани силните и слабите страни на сектора, както и възможностите и заплахите, които стоят пред него.

Раздел 3. е насочен към за оценка и определяне на ключовите за сектора длъжности/професии в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса.

Раздел 4. е посветен на изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, както и на изследването и анализа на предлаганите общи и

специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения на лицата, заемащи изследваните длъжности.

В резултат от проведените изследвания и анализи са направени изводи относно установените разлики между търсеното (очакваното) ниво на владееене на дигиталните умения и реалното ниво на тяхното владееене за петте ключовите за сектора длъжности. Идентифицирани и анализирани са дефицитите и потребностите от развитие на общи и специфични дигитални умения в сектора. Създадена е Карта за оценка на дигиталните умения за всяка ключова за сектора длъжност.

Раздел 5. представя заключение и обобщение на извършените анализи и получени резултати в хода на дейността.

Съдържание

Резюме	2
Раздел 1. Въведение	8
1.1. Цел на проекта.....	8
1.1.1. Общи цели на проекта	8
1.1.2. Специфична цел.....	8
1.2. Цел на изследването и анализа на състоянието и потребностите от развитие на дигиталните умения в сектора	8
1.3. Обхват на изследването и анализа	9
1.4. Използвани инструменти, подходи и методи.....	10
Раздел 2. Анализ на икономическата дейност/сектор и степен на готовност за внедряването на дигитални технологии.....	10
2.1. Подраздел А. Анализ на икономическата дейност/сектор – потребности и стратегия за развитие по отношение на дигитализацията.....	10
2.1.1. Описание на сектора	11
2.1.1.1. Описание на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети ” . Основни показатели за състоянието на сектора в рамките на Европейския съюз.....	11
2.1.1.2. Описание на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети ” . Основни показатели за състоянието на сектора в България	14
2.1.1.2.1. Статистика на предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“.....	14
2.1.1.2.2. Създадена добавена стойност	15
2.1.1.2.3. Демографски икономически показатели за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	17
2.1.1.2.4. Предпоставки и условия за дигитализация на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ в контекста на националната и европейска среда....	19
2.1.2. Прогнози за развитие на сектора	24
2.1.2.1. Предпоставки и прогнози за дигитална трансформация на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ във връзка с бизнес процесите	24
2.1.2.2. Проучване на нагласите на компаниите, опериращи в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ относно неговото развитие	27
2.1.3. Очаквания за промяна в търсените дигитални умения	32
2.1.4. Изводи относно настоящите и бъдещи дефицити на професии	38
2.1.5. Стратегии, мерки и подходи за повишаване на дигиталните умения	38
2.1.6. SWOT анализ	41
2.1.7. Основни изводи	42
2.1.8. Препоръки.....	44

www.eufunds.bg

2.2.	Подраздел В. Изследване и анализ на нивото на дигитализация и готовността за процесите по дигитална трансформация на икономическата дейност/сектор	46
2.2.1.	Равнище на дигитализация на сектора.....	46
2.2.2.	Въвеждане на дигитални технологии	60
2.2.3.	Изводи	71
Раздел 3.	Определяне на ключови длъжности/професии в икономическата дейност/сектора, в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса	73
3.1.	Изследване и анализ на ключовите длъжности/професии в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса.....	73
3.1.1.	Методи и инструменти	73
3.1.2.	Процедура на проучването.....	74
3.1.2.1.	Определяне на екип	74
3.1.2.2.	Идентифициране на първоначален списък от длъжности/професии в икономическата дейност/сектор	74
3.1.2.3.	Определяне на критерии и тегло (степен на значение на всеки отделен критерий) за оценка и избор на ключовите длъжности.....	75
3.1.2.1.	Оценка на всяка длъжност/професия от първоначалния списък по избраните критерии за оценка	78
Раздел 4.	Потребности от развитие на дигитални умения/компетентности на работната сила в икономическата дейност/сектор	86
4.1.	Подраздел А. Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността	86
4.1.1.	Цел на изследването и анализа	86
4.1.2.	Метод на проучването	86
4.1.2.1.	Онлайн анкета.....	87
4.1.2.2.	Структурирано интервю	87
4.1.2.3.	Документален метод.....	88
4.1.3.	Обект на проучването	88
4.1.4.	Обхват на проучването.....	89
4.1.4.1.	Целеви групи:.....	89
4.1.4.2.	Описание на извадката при онлайн анкетното проучване:.....	89
4.1.4.3.	Описание на извадката при проучването чрез структурирано интервю:	90
4.1.5.	Процедура на изследването	90
4.1.6.	Резултати	91
4.1.6.1.	Експерт, логистика	91
4.1.6.2.	Началник, склад	93
4.1.6.3.	Мениджър, ключови клиенти.....	96
4.1.6.4.	Специалист, маркетинг и реклама	100
4.1.6.5.	Експерт, търговия.....	102

4.2. Подраздел В. Изследване и анализ на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения на лицата, заемащи изследваните длъжности/професии. Установяване на дефицитите и потребностите от развитие в дигиталните умения	106
4.2.1. Цел на изследването и анализа	106
4.2.2. Метод на проучването	106
4.2.3. Обект на проучването	107
4.2.4. Обхват на проучването.....	107
4.2.4.1. Целеви групи.....	107
4.2.4.2. Описание на извадката	107
4.2.5. Процедура на изследването	108
4.2.6. Резултати	109
4.2.6.1. Експерт, логистика	109
4.2.6.2. Експерт, търговия.....	113
4.2.6.3. Мениджър, ключови клиенти.....	116
4.2.6.4. Специалист, маркетинг и реклама	119
4.2.6.5. Началник, склад	122
Раздел 5. Заключение	126
Раздел 6. Приложения	130
Източници и използвана литература	310

Раздел 1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. ЦЕЛ НА ПРОЕКТА

Настоящият документ е разработен в рамките на Проект BG05M9OP001-1.128-0007-C01 „Готови за дигитална трансформация чрез съвместни действия на социалните партньори за развитие на специфични дигитални умения на работната сила в предприятията“.

1.1.1. ОБЩИ ЦЕЛИ НА ПРОЕКТА

- Да се подпомогне процеса на адаптиране на предприятията и работната сила към динамично променящата се пазарна среда в резултат на технологичното развитие и дигиталната трансформация на икономиката чрез съвместни действия на социалните партньори.
- Да се ускори процеса на преодоляване на дисбалансите в областта на дигиталните знания и умения на работната сила чрез осигуряване на връзката между необходимите знания и умения и изискванията на бъдещия пазар на труда.

1.1.2. СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ

- Създаване на специфична среда, модели и инструменти за повишаване на специфичните дигитални умения на работната сила в 16 икономически дейности/поддейности по КИД 2008, която е в пряка връзка с целта на процедурата "Развитие на дигиталните умения" по отношение на компонент 2.

1.2. ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО И ПОТРЕБНОСТИТЕ ОТ РАЗВИТИЕ НА ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ В СЕКТОРА

Целта на дейността е да се осигурят изходни данни и информация, както и да се извърши анализ на потребностите от дигитални умения на работната сила по икономически дейности/поддейности. Изследването ще се осъществи в съответствие с изискванията на Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности, разработена в рамките на Компонент 1 на Операция „Развитие на дигиталните умения“.

1.3. ОБХВАТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И АНАЛИЗА

Проведено е проучване и анализ за изходното състояние и очакваните тенденции в развитието на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ и неговата икономическа значимост, както и факторите, които пряко влияят върху състоянието и неговото развитие. Отделено е специално внимание на състоянието на работната сила, както и на тенденциите за развитие. Изследвани са и въпросите относно професионалната подготовка, уменията на работната сила и структурата на заетостта в сектора. Специално внимание е отделено на стратегиите и прогнозите за развитие на работната сила, както и очакванията за промяна на знанията и уменията, в следствие от процесите по дигитализация на национално и секторни ниво.

Използваните за целите на анализа данни засягат сектора “Търговия на едро” и по-конкретно сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, който попада в сектор G „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ в Класификацията на икономическите дейности КИД-2008ⁱ. В КИД се прави разграничение между търговията на едро и дребно, и търговията с и без автомобили и мотоциклети. Според NACEⁱⁱ (Класификация на икономическите дейности в европейската общност) и КИД-2008 (Класификатор на икономическите дейности) сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ попада в сектор G, в раздел 46. Сектор G се разделя на няколко подсектора: „Търговия на едро и дребно с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт“, „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ и „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети.“

В NACE rev 2. и в КИД - 2008 сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ съществува разграничение на ниво група, като са обособени следните групи:

- 46.1. Търговия на едро чрез посредничество
- 46.2. Търговия на едро със селскостопански суровини и живи животни
- 46.3. Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия
- 46.4. Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки
- 46.5. Търговия на едро с компютърна и комуникационна техника
- 46.6. Търговия на едро с други машини и оборудване със стопанско предназначение и части за тях
- 46.7. Търговия на едро с не селскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап
- 46.9. Неспециализирана търговия на едро

Те са обект на изследване и анализ на настоящото изследване.

www.eufunds.bg

1.4. ИЗПОЛЗВАНИ ИНСТРУМЕНТИ, ПОДХОДИ И МЕТОДИ

Изследването и анализа ще използват инструментариума, предвиден в Методологията:

- Документален метод (Desk research)
- SWOT анализ
- Стандартизирани интервюта
- Онлайн анкетиране
- Експертна оценка

Раздел 2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/СЕКТОР И СТЕПЕН НА ГОТОВНОСТ ЗА ВНЕДРЯВАНЕТО НА ДИГИТАЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

2.1. ПОДРАЗДЕЛ А. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/СЕКТОР – ПОТРЕБНОСТИ И СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА

Настоящият анализ на текущото състояние на сектор «Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети» е концентриран върху състоянието, перспективите и тенденциите в развитието на сектора. Анализът е насочен към изследване на настоящото състояние на сектора и определяне на ключови тенденции и прогнози в развитието му, неговата дигитализация, очакваните промени в технологично отношение, промяна в организацията на дейностите.

Използваните при анализа данни засягат сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. В NACE Rev 2 и в КИД - 2008 „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ съществува разграничение на ниво група, като са обособени следните групи (подсектори): Търговия на едро чрез посредничество; Търговия на едро със селскостопански суровини и живи животни; Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия; Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки; Търговия на едро с компютърна и комуникационна техника; Търговия на едро с други машини и оборудване със стопанско предназначение и части за тях; Търговия на едро с не селскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап; Неспециализирана търговия на едро, които ще бъдат обхванати в анализа.

Анализът е подчинен на целта, основните задачи и очакваните резултати и на изискванията, на които следва да отговаря. Методологията на анализа е съобразена със спецификата на

www.eufunds.bg

основните източници на данни и тяхното набиране, и се основава от една страна на метода на вторичния анализ на данни (Desk Research). В него се ползват и анализират първични данни от вече проведени предварително други изследвания и анализи. От друга страна анализът е направен и на база проучване, проведено с представители на ключови за сектора предприятия.

Като основни източници на информация за разработването на настоящия анализ са ползвани:

- Официални статистически източници: НСИ; Евростат
- Други информационни източници: информация от браншови асоциации, сдружения и др. на местно, регионално, национално и международно равнище; най-добри практики (Best practices); информация от специализирани изследвания от неправителствени организации, агенции за пазарни проучвания и др.; анкети и интервюта, проведени с основни участници на пазара; европейски и международни организации;
- Собствено проучване за целите, на които са правени стандартизирани интервюта, онлайн анкетиране, експертни оценки.

2.1.1. ОПИСАНИЕ НА СЕКТОРА

2.1.1.1. Описание на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети ” . Основни показатели за състоянието на сектора в рамките на Европейския съюз

Търговията на едро е една от основните индустрии в европейската икономика. Търговци на едро са фирмите, които се занимават с посредничество между производителите и търговците на дребно. Те купуват от производителите или други доставчици в големи количества и препродават на следващите звена по канала. Ето защо секторът търговия на едро играе основна роля в европейския единен пазар чрез свързване на националните пазари и производителите, търговия на дребно и индустриалното търсене в цяла Европа.

По данни на Евростатⁱⁱⁱ за периода 2011 – 2018 г. в Европейския съюз в сектор Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети (G46) са заети около 10 милиона души, което представлява 5% от общата за ЕС заетост, като това го прави водещ сектор по отношение на принос за работни места в Европа. Важно значение има и по отношение на относителен дял на микро и малки предприятия. В Европейския Съюз има около 1,8 милиона фирми в сектор Търговия на едро (по данни от Евростат 2011-2018), 90% от които микро, малки предприятия и средни. Делът на микро и малките предприятия е значително по-висок, отколкото в производството, например. Микро, малкият и среден бизнес често биват посочвани като гръбнака на икономиката. Малките и средните предприятия са ключова предпоставка за

----- www.eufunds.bg -----

наличието на конкуренция и работещи пазари, а оттам и за цялостното икономическо развитие на една страна. Неслучайно политиките на ЕС за подпомагане на бизнеса се съсредоточават именно върху подкрепата за микро, малките и средните предприятия.

За да се проследи състоянието, значимостта, промените, тенденциите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ в Европейския съюз, са анализирани основни икономически показатели за сектора по отношение на броя, заетостта, оборотите, заплатите в предприятията от сектора в периода 2011-2019 г., като данните са представени в Таблица 1.

Таблица 1. Показатели за състоянието на сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ на ниво Европейски съюз за периода 2011 – 2018

Индикатори/ Години	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Брой предприятия	1 806 461	1 810 450	1 808 829	1 817 929	1 797 026	1 818 221	1 777 126	1 768 464
Оборот – млн. евро	5 800 000,0	5 970 000,0	6 001 905,1	6 027 005,9	5 861 676,9	5 725 506,1	5 938 729,3	NA
Работни заплати - милиона евро	271 602,3	274 826,0	272 214,2	278 907,3	291 142,1	292 414,6	299 431,7	309 772,3
Брой заети лица	10 625 249	10 489 092	10 320 479	10 238 796	10 396 755	10 488 191	10 581 546	10 775 852
Коефициент на инвестиция (инвестиция/добавена стойност по фактори разходи) - процент	8,5	9,1	8,8	8,5	9,0	8,9	9,6	11,4

Източник: Евростат

Таблица 1. представя данни за динамиката на развитие на основни икономически показатели в сектора на ниво Европейски съюз. По отношение на брой на предприятията и заетите лица в сектора не се наблюдава съществена динамика, въпреки лек спад, те остават относително постоянни за периода 2011 -2018 г. Заетостта също остава стабилна постоянна за отчетения период. В същото време по отношение на работни заплати в сектора като цяло се забелязва ръст през целия период от 2011 до 2018 година, като само през 2013 година се наблюдава леко понижение, но тенденцията за ръст все пак се запазва. По отношение на изменението на показателя оборот се наблюдава ръст за периода 2011-2014, след който известен спад, но през 2017 г. отново започва ръст. За периода между 2011 и 2018 г. коефициентът на инвестиция е с годишен ръст от 2,9%.

Друг показател за състоянието и приноса към общата икономика на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ е създадената добавена стойност от сектора, като данните по този показател са представени в Таблица 2.

www.eufunds.bg

Таблица 2: Брутна добавена стойност на сектор Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети в ЕС 28 за периода 2011-2019 в Млн. EUR

Индикатори	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брутна добавена стойност млн. евро	615,951,3	629,168,0	630,327,6	650,539,7	681,051,0	688,802,2	721,803,5	750,250,9	779,292,9

Източник: Евростат

Брутната добавена стойност (БДС) е мярка за приноса на отделен производител, икономическа дейност, институционален сектор в БВП. Структурата на брутната добавената стойност в сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ (G46 в Евростат) показва динамика през отчетения период, като предприятията от сектор Търговия на едро в ЕС (28) повишават своя принос през този период. Така добавената стойност през периода 2011– 2019 г. в сектора расте с умерени темпове и през 2019 г. отчита ръст спрямо 2011 г. с 26,52 %.

За да се определи каква част от брутната добавена стойност от всички сектори е принос на сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ в Европейския съюз е направен сравнителен анализ. Таблица 3 представя данни за брутна добавена стойност, генерирана от всички сектори и от сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“.

Таблица 3 Брутна добавена стойност от всички икономически сектори в ЕС и от сектор „Търговията на едро, без

Сектор	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо – всички сектори в NACE_R2 (Евростат)	11 853 541,5	12 093 686,6	12 194 495,2	12 618 050,0	13 297 023,7	13 400 993,9	13 794 069,4	14 253 561,2	14 786 684,3
Търговия на едро G46	615 951,3	629 168,0	630 327,6	650 539,7	681 051,0	688 802,2	721 803,5	750 250,9	779 292,9
Дял на G46 от всички сектори	5,2 %	5,2 %	5,17 %	5,16 %	5,12 %	5,14 %	5,23 %	5,26 %	5,27 %

ТЪРГОВИЯ С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ“.

Източник: Евростат

Делът на създаваната от сектора добавена стойност като част от тази за ЕС е в рамките на 5,2 – 5,27 % и в периода 2011 – 2019 година, като се наблюдава ръст през отчетения период.

Данните свидетелстват за приноса на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети “ към европейската икономика.

www.eufunds.bg

2.1.1.2. Описание на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети ” . Основни показатели за състоянието на сектора в България

Направен е анализ на основни показатели, характеризиращи настоящото състояние, тенденциите и перспективите пред сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети ” и отделните подсектори на национално ниво. Засегнати са редица показатели, които предоставят възможност да се изследват различни характеристики на сектора и да се анализира негово значение за икономиката на страната като цяло. Независимо, че настоящото изследване няма за цел цялостно проучване на всички икономически показатели, характеризиращи състоянието на сектора, следва да се посочи, че показателите, които са засегнати, са важни при оценката на състоянието и развитието на пазарните субекти и прилаганите икономически политики, и са от значение по отношение на стратегиите за дигитализацията и нейните ефекти върху икономиката и заетостта.

Представена е икономическата структура на сектора „Търговията на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети” на базата на статистически показатели като бизнес демографски променливи (например брой предприятия) и променливи на продукцията (например оборот, добавена стойност). Те се основават на данни, публикувани от Евростат и в различни доклади, както и от Национален статистически институт (НСИ).

Използваните при анализа данни засягат сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети” (G46). Задачите на настоящия анализ са свързани основно с очертаване на: основните и специфични за сектора тенденции; състоянието и развитието на икономическите дейности, включени в сектора; тенденциите в развитието на предприятията в сектора; измененията в структурата на заетите.

2.1.1.2.1. Статистика на предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Мястото и значимостта на отделните сектори в икономиката на страната се определят с помощта на редица показатели, като най-съществени от тях са: брой заети лица в сектора и в процентно отношение спрямо общия брой на заетите в страната; приходи от продажби; създадена добавена стойност; брой предприятия; инвестиции и др.

През 2019 най-голяма печалба у нас реализира сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (G) (4,64 млрд. лв.), част от който е сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ по данни на НСИ ^{iv} .

Сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ в България е представен от 27 511 компании по данни за 2019 г. В Търговията на едро са заети общо 163 828 души по данни за 2019 г. Броят на предприятията и заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ остава относително постоянен за периода 2011 -2019г., с известен ръст. По отношение на заетостта се наблюдават известни флукутации, както и лек спад. В същото време, работни заплати в сектора като цяло се характеризират със значителен

www.eufunds.bg

ръст през целия период от 2011 до 2019 година. По отношение на изменението на показателя оборот се наблюдава трайно покачване, като през 2019 г. е индексиран ръст от 39,96 % спрямо 2011.

За периода между 2011 и 2019 г. коефициент на инвестиция бележи спад.

Данните по всички показатели за периода 2011-2019 г. могат да се видят в таблица 4.

Таблица 4. Годишна подробна статистика на предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети за България

Индикатори/ Години	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Предприятия - бр.	26 470	26 841	26 520	27 404	27 776	28 853	28 681	27 707	27 511
Оборот - млн. евро	32 735,6	34 580,1	34 989,9	34 782,9	35 873,4	36 613,7	39 680,7	41 944,0	45 816,2
Работни заплати - млн. евро	704,1	748,8	805,0	855,0	931,2	1 030,1	1 145,9	1 283,7	1 418,4
Заети лица - бр.	164 485	158 909	156 257	155 432	153 527	157 778	161 874	162 183	163 828
Служители - бр.	147 201	141 429	138 903	137 933	135 826	137 683	141 908	142 630	144 130
Коефициент на инвестиция (инвестиция/добавена стойност по фактори разходи) - процент	31,4	24,1	21,4	22,1	19,8	17,8	16,8	16,2	18,0

Източник: Евростат

2.1.1.2.2. Създадена добавена стойност

Различните сектори на икономиката допринасят по различен начин в добавената стойност. За да се установи значението на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, е разгледан относителният му принос в общата добавена стойност. Брутната добавена стойност (БДС) за сектора „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ през 2019 г. е 4 386,3 млн. евро, отчитане на 8,25 % от общото за икономиката на страната. През 2018 г. Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети допринася за БВП 3 808,3 млн. евро в Брутната добавена стойност (БДС) и това е отчитане на 7,82 % от общото за икономиката на страната.

Данните сочат за ръст по този показател през целия период, като ръстът между 2011 и 2019 г. е с цели 111,68 %.

Всички данни по този показател са показани в Таблица 5.

www.eufunds.bg

Таблица 5. Брутна добавена стойност за периода 2011-2019 за България, от Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети в млн. евро

Сектор	Брутна добавена стойност по години								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ (G46)	2 072,5	2 193,9	2 706,8	2 625,3	2 922,6	3 065,2	3 383,4	3 808,3	4 386,3
Всички икономически сектори (Total - all NACE activities)	36 203,5	36 761,9	36 252,0	37 317,1	39 568,8	42 000,4	45 176,4	48 715,6	53 150,5

Източник: Евростат

Наблюдаваният ръст по този показател в периода 2011 – 2019 г., може да се види на Фигура 1.

Фигура 1. Брутна добавена стойност за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за България в период 2011 – 2019 г.

Източник: Евростат

www.eufunds.bg

2.1.1.2.3. Демографски икономически показатели за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Анализирани са основните демографски икономически показатели за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ по отделните подсектори.

Анализът на данните ясно показва, че по показателя „брой предприятия“ през 2019 г. на първо място е подсектор „Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия“, където попадат 5 500 от предприятията с предмет на дейност търговия на едро. На второ и трето място са съответно „Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки“ (5 491 предприятия или 19,96 % от предприятията в сектора) и „Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап“ (5 015 предприятия или 18,23 % от всички в сектора). Най-малко предприятия попадат в подсектор „Търговия на едро с компютърна и комуникационна техника“ – 707, т.е. 2,57 % от общия брой предприятия в сектор „Търговия на едро“.

Оборотът, отчетен в сектора през 2019 г., възлиза на 45 816,2 млн. EUR, като основната част от него е реализиран от подсектор „Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап“ – 13 995,5 EUR, което е 30,55 %, От друга страна с най-нисък оборот се отличава подсектор „Търговия на едро чрез посредничество“ – само 0,74 % от оборота в сектора.

От таблица 6 се вижда, че заетите лица в сектора през 2019 г. са 144 130 души. От тях най-голям дял попада в подсектори „Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия“ (38 623 души), „Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап“ (32 118 души) и „Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки“ (31 000 души). На последно място по брой заети лица е подсектор „Търговия на едро с компютърна и комуникационна техника“ където са само 3 505 или 2,43 % от общо заетите лица в сектора.

www.eufunds.bg

Таблица 6. Демографски икономически показатели за сектор Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети по подсектори за 2019 г.

Икономически дейности	Брой предприятия за 2019г.	Оборот - млн. евро за 2019г.	Брой служители за 2019 г.
46 Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети	27 511	45 816,2	144 130
46.1. Търговия на едро чрез посредничество	2 483	339,2	3 676
46.2. Търговия на едро със селскостопански суровини и живи животни	1 363	5 706,5	7 870
46.3. Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия	5 500	10 471,6	38 623
46.4. Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки	5 491	7 179,7	31 000
46.5. Търговия на едро с компютърна и комуникационна техника	707	1 596,8	3 505
46.6. Търговия на едро с други машини и оборудване със стопанско предназначение и части за тях	2 514	2 552,9	12 416
46.7. Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап	5 015	13 995,5	32 118
46.9. Неспециализирана търговия на едро	4 438	3 974,0	14 922

Източник: Евростат

www.eufunds.bg

2.1.1.2.4. Предпоставки и условия за дигитализация на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ в контекста на националната и европейска среда

Реализирането на трансформация потенциал и развитието на компаниите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ зависи от внедряването на новите дигитални технологии и е обусловено от набор от фактори, отнасящи се до нивата на цифровизация в икономиката на страната, качеството на наличните инфраструктура, ресурси, системи, опосредстващи електронните интеракции и трансакции на национално ниво. За да се оценят възможностите за сектора „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ като конкурентоспособност, възможност да произвежда устойчив продукт или услуга и възможност за повишаване на производителността, е необходимо да се разгледа средата като контекст, в която сектора функционира. Конкурентоспособността е динамична поради развиващата се наука и иновации, разпространението на знания, променящите се технологии. Един от факторите за конкурентоспособност на една икономика е „дигиталната конкурентоспособност“. IMD (International Institute for Management Development) определя „дигиталната конкурентоспособност като способността на стопанството да възприема и изследва цифровите технологии, водещи до трансформация в правителствените практики, бизнес моделите и обществото като цяло“.v Дигиталната трансформация се осъществява основно на ниво предприятие, но водещо значение има равнището на ниво правителство и общество. Става ясно, че дигиталната конкурентоспособност се основава на организационни, институционални и структурни фактори. Освен това към тези фактори трябва да се прибавят условията за усвояването и прилагането на знанията, ролята на изследванията и науката в трансформацията, ефективността на съответното държавно регулиране.

Определянето на дигитална конкурентоспособност на страните се прави на от рейтингът на IMD – World Digital Competitiveness (WDC – Световна дигитална конкурентоспособност), който класира възможностите на страните да приемат и изследват цифрови технологии, водещи до трансформация в правителствени практики, бизнес модели и обществото като цяло. Рейтингът измерва и проследява относителната икономическа конкурентоспособност на повече от 60 водещи икономики, оценявайки капацитета на една държава да възприема и изследва цифрови технологии, водещи до трансформация в бизнес моделите, правителствените практики и обществото като цяло. Класирането за дигитална конкурентоспособност дава възможност за по-добро разбиране на факторите, свързани с дигиталната икономика.

Методологията на IMD за класацията на световна дигитална конкурентоспособност е сведена до оценка на три основни фактора: Знание, Технологии и Бъдеща готовност.

Данните за дигиталната конкурентоспособност на България за 2021 г. разкриват не особено силно представяне на страната в рейтинга като цяло, както и по фактори.

България намалява своята дигитална конкурентоспособност за 2021 г. според World Digital Competitiveness Ranking. През 2021 г. резултатите показват, че България на 52-ро място от общо

----- www.eufunds.bg -----

64 държави, като се отчита спад от седем позиции спрямо 2020 г., когато страната е заемала 45-то място. Данните за класирането на България сред останалите държави са показани на Фиг. 2.

Фигура 2 Обща класация за дигиталната конкурентоспособност 2020 и 2021г. според WORLD DIGITAL COMPETITIVENESS RANKING

Rank 1-32	2020	2021	1 yr Change	Rank 33-64	2020	2021	1 yr Change
USA	1	1	-	Czech Republic	35	33	+2
Hong Kong SAR	5	2	+3	Portugal	37	34	+3
Sweden	4	3	+1	Slovenia	31	35	-4
Denmark	3	4	-1	Saudi Arabia	34	38	-2
Singapore	2	5	-3	Latvia	38	37	+1
Switzerland	6	6	-	Thailand	39	38	+1
Netherlands	7	7	-	Chile	41	39	+2
Taiwan, China	11	8	+3	Italy	42	40	+2
Norway	9	9	-	Poland	32	41	-9
UAE	14	10	+4	Russia	43	42	+1
Finland	10	11	-1	Cyprus	40	43	-3
Korea Rep.	8	12	-4	Greece	46	44	+2
Canada	12	13	-1	Hungary	47	45	+2
United Kingdom	13	14	-1	India	48	48	+2
China	16	15	+1	Slovak Republic	50	47	+3
Austria	17	16	+1	Turkey	44	48	-4
Israel	19	17	+2	Jordan	53	49	+4
Germany	18	18	-	Romania	49	50	-1
Ireland	20	19	+1	Brazil	51	51	-
Australia	15	20	-5	Bulgaria	45	52	-7
Ioeland	23	21	+2	Indonesia	58	53	+3
Luxembourg	28	22	+6	Ukraine	58	54	+4
New Zealand	22	23	-1	Croatia	52	55	-3
France	24	24	-	Mexico	54	56	-2
Estonia	21	25	-4	Peru	55	57	-2
Belgium	25	26	-1	Philippines	57	58	-1
Malaysia	26	27	-1	Colombia	61	59	+2
Japan	27	28	-1	South Africa	60	60	-
Qatar	30	29	+1	Argentina	59	61	-2
Lithuania	29	30	-1	Mongolia	62	62	-
Spain	33	31	+2	Botswana	-	63	New
Kazakhstan	36	32	+4	Venezuela	63	64	-1

Източник: Източник: IMD World Competitiveness Center

За България се наблюдава изоставане в дигитална конкурентоспособност за 2021 г. по отношение и на трите основни фактора - знание, технологии и бъдеща готовност.

По трите основни фактора, формиращи дигиталната конкурентоспособност на страната ни – във фактора „технология“ за 2021г. България е най-добре класирана: 51 -ва позиция, следвана от фактор „знание“ – 53 -та и 55 –та позиция за фактор „бъдещата готовност“вж. табл.7.

www.eufunds.bg

Таблица 7. Класация за дигиталната конкурентоспособност по фактори за България за периода 2017 – 2021 г.

Фактори – 5 години	2017	2018	2019	2020	2021
Знание	41	41	46	47	53
Технологии	42	42	42	45	51
Бъдеща готовност	57	55	48	44	55

Източник: IMD World Competitiveness Center

На ниво Европейски съюз равнището на дигитализация и цифровата конкурентоспособност се измерва от „Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)^{vi}“, съставян от Европейската комисия за оценка на конкурентоспособността на страните от ЕС в областта на дигитализацията.

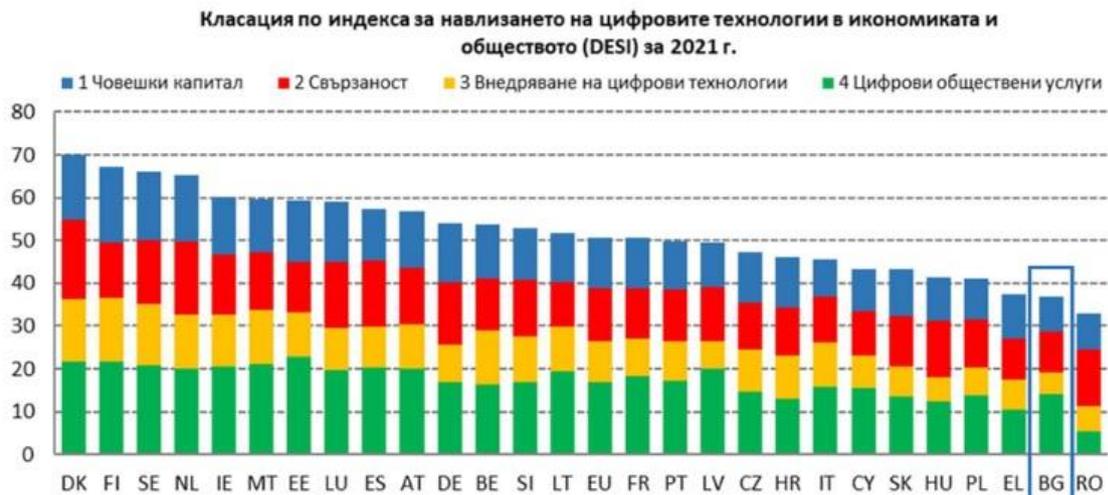
Индексът за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) е съставен индекс, който обобщава различни показатели за измерване и проследяване развитието на държавите-членки на ЕС в областта на цифровата конкурентоспособност.

Индексът за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) се публикува в годишен доклад от Европейската комисия, която наблюдава напредъка на държавите — членки на ЕС в областта на цифровите технологии по основните пет показателя, определящи развитието на цифровата икономика и обществото^{vii}:

- **Свързаност:** достъпът до бърза и надеждна широколентова връзка (включително фиксирани и мобилни връзки)
- **Човешки капитал:** способности на хората да използват цифрови услуги и да участват в основни дейности онлайн, умения в областта на цифровите технологии
- **Използване на интернет:** използване от гражданите на онлайн съдържание
- **Внедряване на цифрови технологии:** използването на цифрови технологии в стопанската дейност като изкуствен интелект, интернет на нещата, облачни изчисления и анализ на големи данни и т.н.
- **Цифрови обществени услуги:** предоставянето на цифрови обществени услуги, включително електронно здравеопазване (като телемедицина, електронни рецепти и обмен на медицински данни) и електронно управление и др., чрез използването на усъвършенствани технологии за подобряване на обществените услуги.

www.eufunds.bg

ФИГУРА 3 КЛАСАЦИЯ ПО ИНДЕКСА ЗА НАВЛИЗАНЕ НА ЦИФРОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В ИКОНОМИКАТА И ОБЩЕСТВОТО ЗА БЪЛГАРИЯ ЗА 2021Г.

Източник: Европейска комисия: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/policies/countries-digitisation-performance>

Данните от доклада Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI), 2021 г.viii за България в областта на човешкия капитал сочат, че България се нарежда на предпоследно място сред 27-те държави — членки на ЕС и така остава доста под средното равнище за ЕС. Общото равнище на основните цифрови умения в България е най - ниското в ЕС, според доклада. Като цяло основните цифрови умения продължават да са значително предизвикателство за българското население и този проблем трябва да бъде разрешен. Предприятията все още срещат трудности при намирането на съответствие между кадри, притежаващи уменията, които са им необходими, и наличните компетентности и умения на работната сила.

По отношение на фактор свързаност, оценката за България е 38,1 и така заема 26-о място измежду държавите от ЕС.

По отношение на интегрирането на цифрови технологии в предприятията България се нарежда на последно място сред държавите от ЕС с резултата 20,5.

България се нарежда на 21-во място в ЕС по отношение на цифровите обществени услуги с резултат 56,0.

На фона на тези резултати в България се стартират редица мерки и програми, целящи модернизирани и повсеместно въвеждане на интелигентни ИТ решения във всички сфери на икономиката и социалния живот, чрез създаване на среда за широко прилагане на информационните и комуникационни технологии.

www.eufunds.bg

Познати са и други класации, на базата на които може да се направи преценка за предпоставките и условията за дигитална трансформация в една държава. Компанията за застраховане на търговски кредити Euler Hermes провежда проучване на факторите, обуславящи дигитализация, и обобщава резултатите в Индекс за насърчаване на цифровизацията EDI (Enabling Digitalization Index), чрез който се проследява напредъкът на всяка страна в цифровата трансформация. Той дава представа коя страна предлага най-добрите условия за традиционните компании да успеят в процеса на дигитализация, но и най-добрата среда за развитие и просперитет на дигиталните компании

Индексът EDI оценява възможностите за дигитализация на бизнеса в 115 държави. За целта се използват 5 критерия с възможност за максимална оценка от 100 точки по всеки един от тях – регулации, знание, свързаност, инфраструктура и мащаб. Индексът EDI оценява условията за развитието на бизнеса с помощта на дигитализацията и рисковете от евентуално забавяне на процесите по дигитализация.

Фигура 4 класация по в Индекс за насърчаване на цифровизацията EDI за България за 2019 г.

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА БИЗНЕСА - 2019						 <small>Our knowledge serving your success</small>	
Държава	Регулации	Знание	Свързаност	Инфраструктура	Мащаб	EDI 2019 Позиция	EDI 2017 Позиция
САЩ	93.0	100.0	75.0	86.0	80.0	1	1
Германия	86.0	100.0	83.0	100.0	17.0	2	2
Дания	97.0	90.0	100.0	90.0	1.0	3	12
Холандия	81.0	91.0	95.0	92.0	4.0	4	3
Обединено Кралство	93.0	89.0	75.0	90.0	13.0	5	5
Сингапур	98.0	82.0	87.0	91.0	1.0	6	8
Швейцария	81.0	97.0	87.0	86.0	3.0	7	4
Япония	80.0	83.0	69.0	92.0	24.0	8	7
Китай	77.0	63.0	33.0	72.0	100.0	9	17
Швеция	90.0	93.0	65.0	93.0	2.0	10	6
България	73.0	48.0	53.0	45.0	1.0	47	58

Източник: Euler Hermes (https://www.eulerhermes.com/bg_BG/novini-analizi/posledni-novini/eh-bulgaria-digital-index.html)

Съгласно стойностите на индекса за 2019 г. България е класирана 47-ма от общо 115 страни (с 44 пункта от 100 възможни). България изпреварва Хърватска (49-то място) и Румъния (56-то) и има равен брой точки с Турция. Същевременно се констатира изоставане спрямо други източноевропейски страни като Чехия (27-мо място), Словения и Полша (съответно 31-во и 32-ро място) и дори Русия (37-мо място, с общо 48 пункта). Лидер в региона е Естония (26-то място, 57 пункта).

www.eufunds.bg

2.1.2. ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕКТОРА

2.1.2.1. Предпоставки и прогнози за дигитална трансформация на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ във връзка с бизнес процесите

Сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили“ се променя значително през последните години и ще продължава своето развитие с бързи темпове. Основните изисквания, засягащи сектора, включително дигитализация, устойчивост, достъп до умения и развитие на умения, глобализация и развитие на индустриалните екосистеми кара търговците на едро да се трансформират непрекъснато. Конкуренцията от непрекъснато появяващи се участници на пазара, необходимостта от инвестиране в човешки ресурси (за привличане и за повишаване на квалификацията им) и тенденцията за въвеждане на нови цифрови и по-екологични технологии предпоставят тази промяна. Промяната изисква разработване на нови бизнес модели и персонализирани бизнес услуги. Дигиталната трансформация е необходима за съвременните компании, опериращи в сектор търговия на едро, за да останат релевантни на пазарната конюнктура, конкурентоспособни и успешни.

Бързото разширяване на цифровите технологии по цялата верига на доставките променя начина, по който търговците на едро продават, разпространяват и достигат до своите клиенти. Търговците на едро трябва да адаптират своите бизнес модели, за да отговорят на B2B клиенти, които търсят най-вече безпроблемна услуга.^{ix} Новият бизнес модел изисква преминаването към дигитален бизнес модел, което би довело до бърза адаптация на организациите към променящата се среда и променящо се поведение на клиента, за да се отговори на предпочитания на клиентите и изискванията на пазарите. Дигиталната трансформация оказва силно влияние върху реорганизирането на бизнес процесите. През последните години се забелязва все по-широко навлизане на технологии, свързани с аналитичност, изкуствен интелект и генериране на знание в бизнеса като цяло. Дигитализирането на бизнес процесите предполага използване на дигитални технологии и данни за подобряване на бизнес процесите и създаване на приход за предприятията. Голяма част от бизнес процесите в търговията на едро могат да бъдат автоматизирани, което значително ще повиши качеството на предлаганите услуги и ефективността на извършваните дейности.

Един от подходите за изследване предпоставките на дигитална трансформация на бизнеса е групирането им в три области: в зависимост от потребителското поведение, бизнес процесите и бизнес моделите.^x

Приложението на дигиталните технологии засяга различни бизнес процеси в компаниите. Процесите в търговията на едро включват събирането, съхранението и управлението на голямо количество и разнообразни данни. Както и в другите индустрии, така и тук съществува тенденция за увеличаване на обема на данните, поддържащи всички фази на работните бизнес процеси. Търговията като цяло използва за целите си голям набор от неструктурираните данни, например от социални мрежи, имейл комуникации, клиентски мнения, уеб системи, системи за мониторинг и др. За да се реши въпросът с управлението на големи обеми от данни може да се

www.eufunds.bg

използват бизнес информационните системи като: Системи за планиране на ресурсите (ERP), Системи за управление на връзките с клиентите (CRM) и Системи за управление на веригите за доставки (SCM), статистически софтуери за обработване на данни от проучвания. ERP (Enterprise resource planning) системите осъществяват управление на производството, доставките, продажбите, финансите и счетоводството. ERP са изградени като интегрирани системи на модулен принцип, обхващащи всички процеси в едно предприятие. Наред с тези системи са налични и други, подпомагащи управлението на процесите, свързани с клиентите – CRM (Customer relationship management), с доставките – SCM (Supply chain management), с управлението на човешките ресурси – (HRMS Human Resources Management System), с управлението на проектите – EPM (Enterprise Performance Management) и т.н. Базовите модули в такава системи включват: производство, дистрибуция, управление на връзките с доставчици, финансово-счетоводен модул, поръчки, доставки, търговски модули, модул труд и работна заплата, материални активи, сервиз, логистика, склад, управление на проекти, планиране. Базирането им на интернет технологиите дава възможност да се използват, независимо от компютърните системи, местоположението на специалистите и облекчава управлението на информационните ресурси. Значимостта им се крие в интегрирането на всички важни за предприятието процеси в единна информационна система, позволяваща комуникация на потребителите от различни отдели в реално време. Освен това чрез тях може да се направи анализ на състоянието на фирмата, както и да се планира бъдещото ѝ развитие. Интеграцията на системите е от ключово значение за оптимизиране на наличните данни и използване на подходящи анализи. Свързаността и оперативната съвместимост на системите позволяват оптимизиране на бизнес процесите, често преминаващи през един комуникационен канал и обратно до множество заинтересовани страни. Това позволява обмен на информация в реално време, подходяща за вземане на решения. Компаниите в сектора могат да се възползват от възможностите на системите, които предлагат свързване и интегриране на търговските процеси вътре и извън тях, интегриране на процесите с производствените и логистичните процеси, както и осъществяване на контрол и обмен на информация в реално време.

В сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ би било полезно да бъдат прилагани технологии като Интернет на нещата, Блокчейн, Изкуствен интелект. По отношение на оптимизация на процесите: посредством изкуствен интелект и Big Data технологии търговците могат активно да използват своите данни и да извличат от тях прогнози за бъдещото търсене. По този начин те могат да поддържат наличност на стоки, които са съобразени с тенденциите и претенциите на пазара. Оптимизирането на веригата на доставките чрез изкуствен интелект, например освобождава финансов и човешки ресурс, който може да се вложи за подобряване на друг аспект от бизнеса. Други възможности, които дават софтуерните решения, са за оптимизация на цените с цел увеличаване на маржа и реализираните печалби.

Перспективите пред сектора, произтичащи от дигиталната трансформация, са свързани с увеличаване на продажбите, внедряване на нови продукти, подобряване на услугите, повишаване на конкурентоспособността, повишаване уменията на работната сила, подобряване на защитата на данните на клиентите, по-добро взаимодействие с клиентите, разбиране на поведението и вкусовете на клиентите, анализиране на информацията за продуктите, услугите и служителите на компанията, подобряване на маркетинговите и рекламни стратегии.

----- www.eufunds.bg -----

От гледна точка развитие на потребителите и на пазарите, преминаването към нов дигитален бизнес модел би допринесло за организациите, опериращи в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за създаване на по-добра връзка с клиентите, по-добра комуникация с тях и съответно повече възможности да се отговори на техните очаквания, както и до по-бърза адаптация на организациите към променящите се поведения и предпочитания. Поставянето на фокуса върху взаимодействието и разбирането на клиентите на всеки етап от бизнес процеса в търговията на едро води до повече стойност за предприятията, които преобразуват бизнеса си в посока на дигитален и инвестират в това. По отношение на продажбите информационните и комуникационни технологии съдействат в различни аспекти, например: при интеграцията с професионалната мрежа за нетуъркинг, чрез средствата на ИКТ може още в момента, в който даден контакт попадне при търговеца, да подсказва кой от другите му контакти или колеги би могъл да даде препоръка или да осигури контакт, който да доведе до по-успешна комуникация. Други направления, в които информационните технологии съдействат на продажбения процес и работата с клиенти са възможностите да се използват приложения, които проследяват взаимоотношенията с клиента и препоръчват теми за разговор с клиента на база предишна комуникация, да се предложат действия, които търговеца да предприеме още в процеса на разговор, да се анализира състоянието на взаимоотношенията, изградени с потенциалния клиент и да препоръчат опции за подобряването им, да се оцени перспективността и вероятността за успешна сделка и други. Освен в помощ на оперативните търговци, информационните технологии съдействат за предоставяне на справки, обобщена информация и инструменти за мениджмънта за управление на представянето на търговските екипи.

Според проучване на Виктор Антонио, има няколко специфични области, в които технологиите и в частност изкуственият интелект и алгоритмите могат да се използват и да допринесат за успеха на бизнеса и стимулирането на продажбите xi:

1. Оптимизация на цените – съществува AI алгоритъм, който може да определи идеалния процент отстъпка, който може да бъде предложен на клиентите на база анализ на характеристики на вече минала сделка (финансов размер на сделката, съответствие със спецификацията на продукта, брой конкуренти, размер на компанията, територия/ регион, индустрия на клиента, годишни приходи на клиента и др.), която е била спечелена или изгубена.

2. Допълнителни продажби и кръстосани продажби – най-бързият и икономичен начин да се увеличат годишните продажби е като се продава повече на съществуващата клиентска база. Приложения могат да съдействат на търговците да анализират и повишат потенциала на съществуващите си клиенти.

3. Оптимизиране на процеса на вземане на решения – на базата на изкуствен интелект могат да се вземат решенията, обосновани с повече информация за клиентите, получена чрез анализиране на историческа информация за него: публикации в социалните мрежи, изпратени имейли, оставени гласови съобщения и др. като се ранжират възможностите за сключване на потенциална сделка с него.

4. Ефективно управление – благодарение на изкуствения интелект, мениджърите по продажби имат възможността да следят чрез визуализации продажбите в реално време и да следят пазарите, на които предлагат своите продукти и услуги. По този начин те могат да фокусират вниманието си върху ключови клиенти, с които да сключат успешни сделки и да увеличат приходите си. ^{xii}

----- www.eufunds.bg -----

2.1.2.2. Проучване на нагласите на компаниите, опериращи в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ относно неговото развитие

Проведено е собствено проучване на мнението, нагласите и очакванията сред компаниите, опериращи в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. Проучването е проведено с представители на 18 ключови предприятия в сектора. В проучването са използвани количествени и качествени методи за събиране на данни: структурирано интервю за изследване и анализ на сектора - потребности и стратегия за развитие по отношение на дигитализацията и онлайн анкета за изследване и анализ на нивото на дигитализация и готовност за процесите по дигитална трансформация в сектора.

Структурирано интервю, базирано на структуриран въпросник за интервю, е проведено с 34 лица, познаващи състоянието и тенденциите в развитието на сектора : браншови експерти, представители на бизнес сдружения, преподаватели, мениджъри, специалисти информационни технологии, специалисти човешки ресурси от сектора.

Анкетно проучване е проведено сред 41 мениджъри, ръководители на звена, преки ръководители, специалисти информационни технологии и специалисти човешки ресурси, представители на предприятия в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. В анкетата са използвани въпроси от проучване за нивото на дигитализацията в България, осъществено съвместно от Siemens България и Германско-българската индустриално търговска камара в периода юни-юли 2021 г.

Резултатите от проведеното проучване са обработени и обобщени и са представени в доклада.

Важна част от определянето на бизнес стратегията на всяка компания е свързана с установяването и определянето на факторите, оказващи влияние върху дейността на компанията. Когато компанията е наясно и взема под внимание тези фактори, това влияе върху конкурентоспособността, управлението на процесите в компанията, разширяване на пазарния дял, увеличаване на предлаганите продукти и услуги и като цяло подобряване на ефективността.

Запитани за външните фактори, които оказват и ще оказват най-силно влияние на бизнес дейността на компанията, интервюираните определят като фактори с най – голямо значение: демографските процеси и състоянието на пазара на труда (46,67%), глобализацията, подвижността и взаимосвързаната на бизнес средата (40,00%), турбулентността на бизнес средата (непредвидимост и несигурност) (40,00%), преходът към алтернативни източници на ресурси и развитието на кръгова икономика (40,00%), екологичните промени, екологичните изисквания (36,67%), нормативната уредба (36,67%), промените в технологиите (36,67%), енергийната регулация и цените на енергията (30,00 %), цените на други ресурси и суровини за бизнеса (30,00 %). На следващо място по значение са определени фактори като: новите изисквания към уменията и качествата на работната сила (26,67%) и последствията от пандемична обстановка (23,33%). Прави впечатление, че представителите на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ не нареждат дигиталната трансформация

www.eufunds.bg

на бизнеса сред факторите, който оказва и би оказал съществено влияние в средносрочен план. На дигитализацията като фактор, оказващ влияние на бизнес дейността, е отредено едва 13 място (с 13,33 %). Този резултат е логичен и е вероятно следствие от процесите, които се случват в средата, в която компаниите оперират на фона на ниските резултати за дигитализация на страната като цяло. Резултатът показва, че са необходими системни усилия, както на национално ниво, така и на ниво компания, за да се постигнат по – високи резултати по отношение на дигитализацията.

Фигура 5 представя резултатите от структурираното интервю по отношение на мнението на представители на сектора относно факторите, които оказват и ще оказват най-силно въздействие в следващите 5 години на бизнеса.

ФИГУРА 5. ВЪНШНИ ФАКТОРИ ОКАЗВАЩИ НАЙ – СИЛНО ВЛИЯНИЕ СЕГА И В СЛЕДВАЩИТЕ 5 Г ВЪРХУ БИЗНЕС ДЕЙНОСТТА СПОРЕД ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА СЕКТОР „ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО, БЕЗ ТЪРГОВИЯТА С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ“

Източник: Собствени изчисления

По отношение на стратегията, която компаниите в сектора прилагат и планират да прилагат с оглед повишаване на своята конкурентоспособност, мненията са разпределени почти по равно между четирите типа стратегии: Лидерство в ниските разходи (23,33%) - оптимизиране на разходите, осигуряване на конкурентна цена, която гарантира оптимално ниво на доходност и нарастване на пазарния дял; Стратегия на диференциация (26,67%) - акцент върху уникалността и разликите в качествата на продуктите и услугите, които да ги отличават от тези на конкурентите.; Задълбочаване отношенията с клиентите (23,33%) - изграждане на трайни взаимоотношения, удовлетворяване на потребностите и предлагане на повече стойност за клиентите; Стратегия „мрежови ефект“ (26,67%) - коопериране, интегриране и създаване на бизнес мрежи с доставчици, партньори и дистрибутори с цел растеж и по-бързата реакция на динамиката и измененията в пазарното търсене.

ФИГУРА 6 . Основни бизнес стратегии, към които предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са се фокусирали с оглед постигането на по-висока конкурентоспособност в следващите 5 години

Източник: Собствени изчисления

Във връзка с изпълнението на стратегиите, предприятията са запитани и кои са най-важните цели, заложили за следващите пет години. С най – голямо значение са повишаване на продажбите (86,67%), повишаване удовлетвореност на клиентите (86,67%), повишаване репутация на предприятието (80,00 %). На следващо по значимост място са поставени повишена конкурентоспособност (76,67%), повишаване на печалбата (76,67%), повишена производителност на труда (76,67%), повишаване на уменията и компетенциите на работниците и служителите (76,67%). Други цели със стратегическо значение за предприятията в сектора са подобряване на процесите на обслужване, намаляване на разходите и загубите, повишаване на

www.eufunds.bg

ефективността на ресурсите, подобряване на планирането и управлението, повишаване на удовлетвореността и ангажираността на работниците и служителите. С най – малко значение за предприятията в сектора са целите свързани с индивидуализиране на продуктите/услугите и увеличаване на дела на продуктите, предназначени за износ.

Фигура 7. Заложени цели от предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за следващите пет години

Източник: Собствени изчисления

Във връзка с постигането на заложените цели предприятията в сектора все пак виждат ползите от дигитализацията, като според запитаните най – сериозни ползи ще има по отношение на по-ефективно набиране и анализ на информация (86,67%), подобряване на скоростта на операциите (80,00%), подобряване на процесите по обслужване (76,67%), по-добро планиране и управление (73,33%), развитие на иновативна култура (70,00%). Развитието на дигитализацията според респондентите ще доведе в бъдеще до редица ползи за бизнеса (Фигура 8).

ФИГУРА 8. КАКВА ПРЕДПОЛАГАТЕ, ЧЕ Е ПОЛЗАТА (ЕФЕКТЪТ) ОТ ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ИЗБРОЕНИТЕ КОРПОРАТИВНИ ЦЕЛИ?

Източник: Собствени изчисления

2.1.3. ОЧАКВАНИЯ ЗА ПРОМЯНА В ТЪРСЕНИТЕ ДИГИТАЛНИ УМЕНИЯ

Българската икономика страда от кадрови дефицит, който се задълбочава все повече през последните години. Все по-трудно става за бизнеса да намери квалифицирани кадри с потенциал за развитие и изградени трудови навици и нужните умения. Затруднения при осигуряване на нужните кадри срещат повече от 78% от работодателите в страната, според анкетно проучване на Агенция по заетостта от 2019 г. Причините за това са редица: демографски промени (застаряващо население, ниска раждаемост, икономическа миграция), социалната еволюция, недобре съобразени образователни програми, глобализацията и предприемаческите практики (наемане на кадри от други страни или за големи проекти навън). Недостигът на работна сила е сред основните фактори, затрудняващи дейността на предприятията в сектора „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ В същото време, като резултат от технологичния напредък и увеличената продуктивност много нискоквалифицирани, рутинни професии изчезват и онези умения, които преди са били търсени, бързо се превръщат в отживелица. Въпреки че това намалява търсенето на някои професии и по този начин се освобождават нови кадри на пазара на труда, те не са достатъчно подготвени за новите роли и е необходимо да се възползват от всички достъпни възможности за преквалификация и придобиване на нови умения, така че да бъдат подходящи кандидати на новия пазар на труда.

Една важна тенденция, която се наблюдава по отношение на състоянието и развитието на работната сила в целия сектор Търговия и в частност „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, като част от него е т.н. структурен дефицит - несъответствие в броя на заетите лица с определена образователна степен на пазара на труда и фактическата потребност от такива в бизнеса. Изразява се в отрицателната разлика между заети лица по образователна степен и потребности от такава от бизнеса, като това не се отнася до невъзможността да бъдат запълнени работните места. Структурният дефицит за дадена образователна степен се покрива (балансира) от лица с различна от търсената квалификация (по – висока или по – ниска).

Някои от факторите, определящи структурните несъответствия са ниската технологична интензивност на българската икономика, демографските процеси, бързото изменение на образователната структура на населението, навлизането на новите информационни и комуникационни технологии, формиращо търсенето на нови умения, неконкурентно ниво на заплащане на квалифицирания труд, водещо до пренасочване на предлагащите труд към трудови пазари и/или позиции с по-високо ниво на заплащане.

Според доклад на Министерство на труда и социалната политика на България, представящ прогнози за търсенето и предлагането на пазара на труда в България за периода 2014-2028, се идентифицират структурни несъответствия (дефицити или недозаетост) в икономиката и отраслите ѝ, като сектор, „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (Част от, което е сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“) се разполага сред водещите сектори по този показател като в средносрочен, така и в дългосрочен план.^{xiii}

www.eufunds.bg

Структурният дефицит има като резултат пренасочване на човешките ресурси към работни места, изискващи по-ниско или по-високо равнище на образование до пълно балансиране на търсенето и предлагането на труд на макроикономическо ниво. Така например, лицата с основно и по-ниско образование ще бъдат пренасочени и към позициите, изискващи средно образование (които биха могли да се заемат от лица с по-ниско образование) и които ще бъдат овакантени от работещи лица със средно образование. От друга страна, на пазара на труда се очаква да има натиск от лицата със средно образование да заемат позиции за работна сила с висше образование. В този смисъл структурните несъответствия не са индикатор за евентуална безработица или спиране на производството в даден отрасъл, а индикатор за разминаване между наличните умения и квалификацията на човешки капитал и необходимите такива за отделните икономически дейности. По този начин работните места се заемат от лица с по-ниска или по-висока квалификация от необходимата. xiv Тези анализи и прогнози обуславят необходимостта хората с начално образование или по-ниска степен на средно образование да започнат да надграждат своите умения и квалификации, за да се адаптират към динамичните изисквания на бизнеса. Основните предизвикателства на пазара на труда, които тези прогнози очертават, са свързани с компенсиране на дефицитите посредством придобиване на точните умения необходими за сектора, водещи от които са езикови и дигитални умения, професионални умения, предприемачески умения и преносими умения. Достигането на достатъчни равнища на основни умения (вкл. езикови умения, умения в областта на технологиите, цифрови умения) е от съществено значение за младите хора, за да имат лесен достъп до пазара на труда, а за възрастните — за да запазят заетостта си на висококачествени и стабилни работни места.^{xv}

Необходимостта от притежаване и развитие на дигитални умения и компетенции сред заетите в сектор «Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети» се потвърждава в редица изследвания. Според проведено изследване от Агенцията по заетостта^{vi} през 2019 г. сред 396066 предприятия във всички сектори на икономиката (като по сектори на икономическата дейност един от най-големи дялове на обхванатите предприятия е сектор „Търговия“, част от който е подсектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“), работодателите най-често очакват (85,5% от анкетираните) техните служители да притежават умения за самоконтрол и дисциплина, следвано от умения за работа под напрежение (62,9%). На трето място работодателите поставят потребността от знания и умения за въвеждане на нови технологии (в 55,9% от случаите). По отношение на компетентностите, дигиталната компетентност по аналогия е в топ три на предпочитанията на работодателите относно притежаваните от наетите служители ключови компетентности, като преди нея са само общуването на роден език, инициативността и предприемачеството. В таблица 8 са представени част от резултатите от проучването.

www.eufunds.bg

Таблица 8. РЕЗУЛТАТ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ПРИТЕЖАВАНИ КОМПЕТЕНЦИИ ОТ РАБОТНАТА СИЛА

Коя компетентност считате за най-важна за персонала във Вашата фирма/организация?	Общуване на роден език	30,6%
	Инициативност и предприемачество	23,6%
	Дигитална компетентност	8,1%

Източник: Агенция по заетостта, 2019

Възможни решения за преодоляване на негативните тенденции на пазара на труда са представени в доклада Заетост и дисбаланси на пазара на труда, фактори на предлагането на труд (2008-2034) на Министерство на труда и социалната политика.^{xvii} За преодоляване на основните предизвикателства пред търсенето и предлагането на труд в средносрочен и дългосрочен план са предложени взаимно допълващи се мерки от страна на държавата и бизнеса, които да влияят в следните направления с цел преодоляване на неблагоприятните тенденции на пазара на труда:

- Демографска политика. Насърчаване на раждаемостта и осигуряване на възможности за успешно съчетаване на работа с родителство.
- Преодоляване на ограничението технологична изостаналост. Преодоляване на технологичната изостаналост на българските предприятия и въвеждането на съвременните форми на производство.
- Формиране на положителни нагласи към научно-изследователската и иновационната дейност (в т.ч. дигитализацията) и човешките ресурси, ангажирани в нея, от една страна; както и на въпроса за акумулирането на финансов ресурс в българските предприятия, които да позволи инвестиции в нови технологии в бизнес процесите на компаниите.
- Качеството на образование. Преосмисляне на понятията знание, умения, учене
- Формулиране на политики и мерки за развиване на специалисти със средно професионално образование.
- Мобилизиране на резервите на пазара на труда - допълнително активизиране на лицата, които не са заети по някаква причина.
- Привличане на лица от други страни, желаещи заетост в България.
- Дългосрочни решения: инвестиции в човешки капитал с интензивни и целенасочени инвестиции в здравеопазване, образование, наука, култура и спорт.

Фирмите в сектора са заинтересовани от възможностите за въвеждане на дигитални технологии, но е важно да се отбележи, че дигитализацията е дейност, която предполага ангажирането на ресурси и най – вече на човешки ресурс. За да се определи потенциала за дигитализация на сектора е необходимо да се определят ресурсите, от които предприятията ще имат необходимост, в това число и човешките ресурси. За да се установи какви са очакванията, тенденциите и перспективите по отношение на работната сила в сектор „Търговия на едро, без

www.eufunds.bg

търговията с автомобили и мотоциклети“ и дигитални умения, които е необходимо да притежават заетите в сектора, са анкетирани представители от ключови предприятия относно специалистите, от които секторът се нуждае.

Запитани от какъв тип кадри в сферата на дигитализацията на процесите и технологиите смятате, че ще се нуждаете през следващите години, различните компании оценяват като най – търсени специалисти за сектор «Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети» специалистите по дигитален маркетинг (46,67%), следвани от специалисти развитие на дигитални бизнес модели и услуги (40,00%), бизнес анализатори (40,00%), мениджъри информационни технологии (30,00%), специалисти по компютърни мрежи(30,00 %).

ФИГУРА 9. СПЕЦИАЛИСТИ В СФЕРАТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ПРОЦЕСИТЕ И ТЕХНОЛОГИИТЕ, ОТ КОИТО ПРЕДПРИЯТИЯТА В СЕКТОРА ЩЕ СЕ НУЖДАЯТ

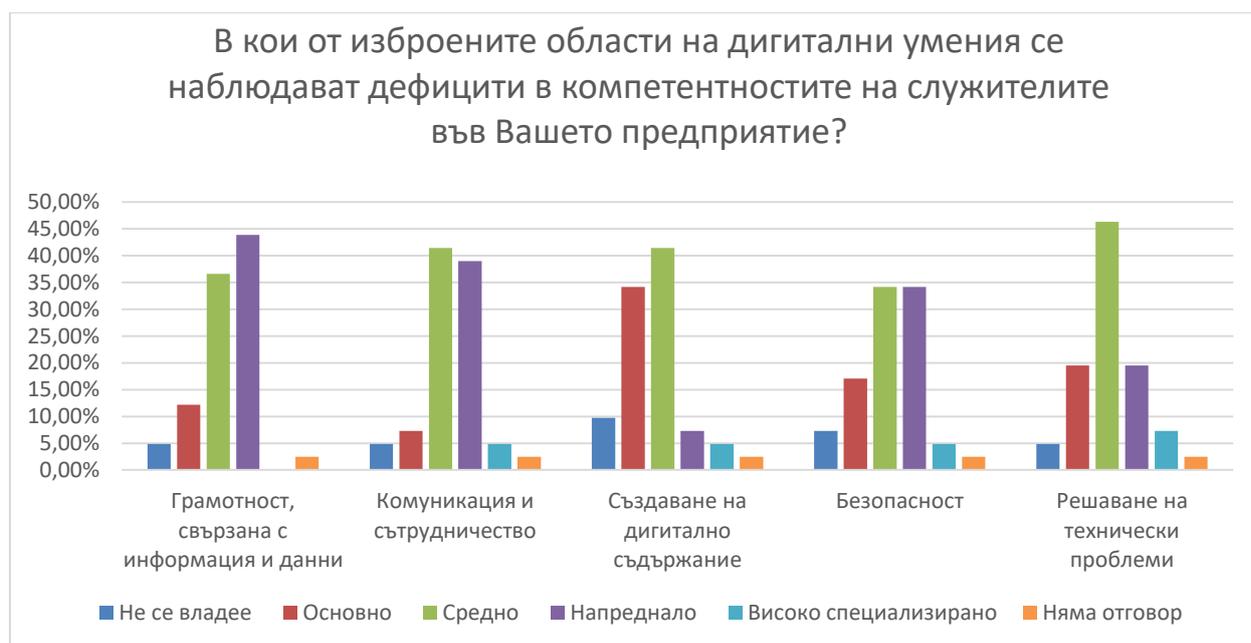
Източник: Собствени изчисления

Недостигът на квалифицирани кадри е предизвикателство пред сектора като цяло и това може да има и своето пряко отражение върху развитието на процеса по внедряване на

дигитални технологии в компаниите от сектора. Необходими са подготвени специалисти, за да се случи трансформация на бизнеса в посока дигитализация. За да се преодолее това предизвикателство е необходимо да са известни дефицитите в компетенциите на работната сила, с оглед на това да бъдат предприети мерки за техното компенсирание. Запитани в кои от изброените области на дигитални умения се наблюдават дефицитите в компетентностите на служителите, представителите на сектор «Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети » определят като най-силна област „грамотността, свързана с информация и данни“ - 43,9 % . Резултатът показва, че по отношение на сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание, оценяване на данни, управление на данни служителите в компанията са напреднали. Резултатите още показват, че в петте области на дигитални умения в над 35 % от случаите, нивото на развитие е средно. Дефицитите се наблюдават по отношение на компетентията свързана със създаване на дигитално съдържание - 34, 15 % споделят, че по отношение на разработване на дигитално съдържание, интегриране и преработване на дигитално съдържание, програмиране нивото на владеете е основно.

Необходимост от развитие може да се каже, че има по отношение на компетентията решаване на технически проблеми, където 46,34% от анкетираните споделят, че се владее на средно ниво.

Фигура 10. Ниво на владеене на дигиталните умения

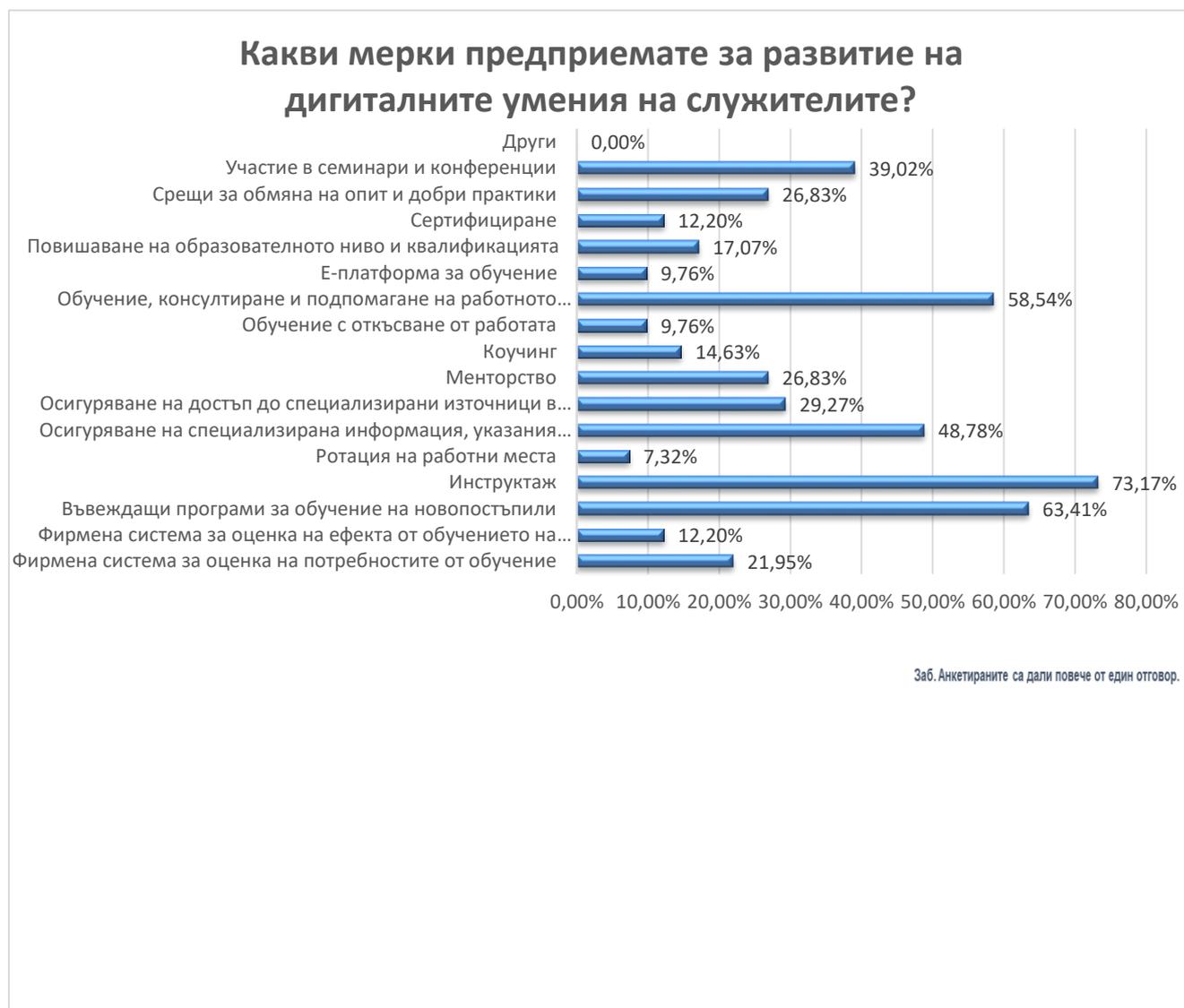
Източник: Собствени изчисления

Във връзка с преодоляване на дефицитите и развитие на необходимите дигитални умения в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ предприятията организират инструктажи (73,17%), въвеждащи обучения за новопостъпилите служители

www.eufunds.bg

(63,41%), обучения, консултации и помощ на работното място (58,54%) , както и предоставяне на възможности за участие в семинари и конференции (39,02%). Много рядко се използват от предприятията в сектора е-платформи за обучения (9,76%) и външни обучения с откъсване от работата (9,76%). По отношение на стратегиите за управление на човешките ресурси в компаниите, също са рядко случите на менторство и коучинг във връзка с развитие на дигитални умения.

Фигура 11. Мерки, които предприятията предприемат за развитие на дигиталните умения на служителите

Източник: Собствени изчисления

2.1.4. ИЗВОДИ ОТНОСНО НАСТОЯЩИТЕ И БЪДЕЩИ ДЕФИЦИТИ НА ПРОФЕСИИ

Дигитализацията безспорно променя начина на работа, процесите в компаниите и взаимоотношенията между служителите. За да се ускори обаче технологичният напредък и да се утвърди устойчиво дигитализацията в бизнес процесите, освен фактори като подходяща инфраструктура, съответстваща бизнес стратегия, организационна култура и финансови ресурси, ключова роля за продължаване на процесите по дигитализация в компаниите има структурата на работната сила и квалификацията на служителите.

Недостигът на квалифицирани кадри е предизвикателство за предприятията както на национално ниво, така и на ниво сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. Това има и своето пряко отражение върху развитието на процеса по внедряване на дигитални технологии в компаниите. Необходими са обучени и квалифицирани специалисти, за да успеят предприятията да трансформират бизнеса си в дигитален. Представителите на предприятията от сектора се обединяват около идеята, че образователната система не успява да подготви достатъчно обучени кадри, които притежават компетенции, напълно съответни на нуждите на пазара на труда. Показателно в отговорите на преобладаващата част от ръководители на различни нива в предприятията от сектора е необходимостта от придобиване на допълнителни умения и повишаване на квалификация на служителите, с оглед на това да могат да отговорят на изискванията на постоянно променящата се среда и динамиката на бизнеса. Почти половината от интервюираните са на мнение, че са необходими допълнителни обучения, за да се компенсират дефицитите в уменията на работната сила.

Създаването и поддържането на квалифицирана работна сила са допълнително усложнени и от демографските промени. Застаряващото население е допълнително утежняващо обстоятелство към дефицитите, свързани с работната сила. Друг фактор, който усложнява въпросите, свързани с човешките ресурси е увеличаващата се мобилност и трудова миграция. В тази връзка са необходими системни усилия, както от страна на предприятията в сектора, така и подкрепа от държавните органи, за да се преодолеят предизвикателствата, свързани с дефицитите на работната сила.

2.1.5. СТРАТЕГИИ, МЕРКИ И ПОДХОДИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ

Недостигът на работна сила, притежаваща необходимите умения и компетенции, е фактор с ключово значение за развитието на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. На този фон основните инструменти за преодоляване на дефицитите на секторно и на национално ниво са насочени към повишаване на квалификацията и придобиване на нови умения, като особено внимание се обръща на дигиталните умения и компетенции.

Развитието на уменията и повишаването на квалификацията на работната сила в следващите години е приоритет на редица национални програми и стратегии:

- Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година^{xviii}.

www.eufunds.bg

Стратегията за учене през целия живот е насочена към развиване на ключови компетентности и постигане на определено качество на резултатите от обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда. Стратегията е насочена от една страна към средното и висше образование – изместване на приоритета от фактологичното знание към компетентностите, така и към създаване на условия и подкрепа на неформално обучение и придобиване на умения и компетентности извън формалната образователна среда.

- Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030). хix

Приоритетите на стратегическата рамка са насочени към ученето през целия живот, като усилията са насочени към създаване на привлекателни и гъвкави възможности за придобиване на основни умения, на нови компетентности, на квалификация и преквалификация във формалната образователна система и в неформалното обучение, както и създаване на условия за неформално учене.

- Стратегия по заетостта на Република България 2021-2030 г.хх

В рамките на дейностите е предвидено създаване на единна дигитална платформа за онлайн обучение на възрастни, вкл. на безработни и заети лица, която ще предостави възможности за онлайн обучение за придобиване на професионална квалификация и ключови компетентности, за които това е възможно. За осигуряване на високо качество на обучението се предвижда механизъм за външно оценяване на резултатите от обученията за придобиване на професионална квалификация, финансирани с публични средства, чрез развитие на услугите за обучение на възрастни. Сред дейностите е посочено актуализирането на държавните образователни стандарти и учебните програми с цел повишаване на качеството на учебния процес и осигуряване на съответствие на придобиваните умения с потребностите за успешна професионална реализация и активно гражданско поведение. Предвидено е актуализиране на съществуващия модел за мониторинг и контрол на качеството на професионалното обучение, предоставяно от центровете за професионално обучение,

- Национална програма „Цифрова България 2025“ хxi

С тази програма се цели модернизирани и повсеместно въвеждане на интелигентни ИТ решения във всички сфери на икономиката и социалния живот, чрез създаване на среда за широко прилагане на информационните и комуникационни технологии (ИКТ), национална инфраструктура, иновативни електронни услуги от нов тип за бизнеса и гражданите, единни стандарти и постигане на висока степен на мрежова и информационна сигурност и оперативна съвместимост. В нея са заложени целите, мерките и дейностите, ангажимент на различните ведомства за постигането на основните стратегически приоритети.

- Стратегията „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.ххii.

Определя визията и целите на политиката за цифрова трансформация на България за периода до 2030 г., като обобщена политическа рамка, в която намират място Националната програма „Цифрова България 2025“, приоритетите на „Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030“, както и редица други национални стратегически документи с технологична компонента. Обръща се специално внимание на осигуряването на достъп до адекватни

----- www.eufunds.bg -----

технологични знания и цифрови умения, както и на необходимостта от развитие на компетенции в областта на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) и необходимостта от подобряване на технологичните знания и цифровите умения на работната сила.

- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР)

Инвестициите в умения и цифрови компетенции ще бъде приоритет за ОПРЧР и през следващия програмен период 2021-2027 г. ОПРЧР 2021-2027 има две основни области на въздействие – подкрепа за пазара на труда и развитие на уменията и социално включване. Средствата ще бъдат насочени към мерки за насърчаване на заетостта - за реформирането на системата за учене през целия живот, придобиване на дигитални компетенции, развитие на умения, включително „зелени“, приспособяване към промените, подобряване условията на труд, баланс между професионалния и личния живот на работната сила.

В рамките на проведеното собствено проучване с представители на ключови за сектора предприятия, е потърсено мнението на респондентите относно необходимите мерки и стратегии за повишаване на уменията и компетенциите на служителите в сектора. Запитани да дадат своите препоръки за предприемането на по-ефективни стратегии, политики, мерки и нормативни регулации с оглед повишаване на дигиталната компетентност на работната сила, приблизително 40 % от респондентите посочват формирането и провеждането на национални политики за подпомагане внедряването на дигитални и цифрови технологии като изключително важно за обществото и бизнеса. Според запитаните представители на сектора правителството може да подкрепи процеса по дигитализация и повишаване на уменията на работната сила по различни начини. То може да насърчи внедряването на нови технологии както чрез създаване на програми, насочени към "преквалификация" и "повишаване на квалификацията", чрез въвеждане на политики за прогнозиране на потребностите от умения, в тясно сътрудничество със заинтересованите страни на пазара на труда. Запитаните още споделят, че е необходимо финансиране на обучения по „дигитална компетентност“ и предоставяне на възможности на фирмите в сектора да заявят включване на наетите от тях лица в обучения за придобиване на ключови компетентности. Представителите на предприятията в сектора споделят още, че дигитализацията в сектора може да бъде подпомогната посредством предоставяне на възможности за участия в програми и механизми, финансиращи и насърчаващи дигитализацията. Според тях е необходима и по-голяма прозрачност и информираност на работодателите относно предприетите мерки и политики в областта, създаване на единна информационна система за обмяна на данни с институциите, усъвършенстване на нормативната уредба в областта на дигитализацията. Също така, предложенията са свързани с по-добро планиране и конкретни стъпки от страна на държавата и бизнеса в посока дигитализация, държавно финансиране за консултиране във връзка с изграждане и въвеждане на дигитални решения. Работодателите смятат, че е необходимо всички да имат лесен достъп до обучителни центрове, предлагащи възможности за повишаване на дигиталната компетентност на работната сила.

Като цяло по-голяма част от интервюираните смятат, че политиките за осигуряване на обучения за повишаване на дигиталните умения са сред най-важните мерки, които трябва да се прилагат с оглед осъществяване на дигитална трансформация на предприятията в сектора.

----- www.eufunds.bg -----

2.1.6. SWOT АНАЛИЗ

Таблица 9. SWOT анализ на икономическото и технологичното развитие на сектора с оглед на степента на дигитална трансформация и определяне на потребностите от дигитални умения

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Положителна нагласа и разбиране на ползите и преимуществата от дигиталната трансформация в предприятията от сектора ▶ Много добри икономически показатели на сектора ▶ Сравнително добре развитата инфраструктура с възможност за широк достъп до високоскоростен интернет за предприятията ▶ Политики на европейско и национално ниво в подкрепа на цифровизацията на бизнеса в страната ▶ Достъп до национални и европейски програми, финансиращи и подпомагащи предприятията по пътя към дигитална трансформация ▶ Готовност за предприемане на стъпки в посока дигитализация на бизнеса от предприятията в сектора, както и за продължаване на дейностите в предприятията, в които процесът е започнал 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Изоставане на българския бизнес по отношение на интеграция на цифровите технологии - според индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) ▶ Ниско равнище на умения в областта на цифровите технологии на национално ниво (DESI) ▶ Наличие на несъответствие между търсене и предлагане на работна ръка с необходимите дигитални умения в сектора ▶ Ниска степен на иновативност на предприятията в страната, резултат от недостатъчното сътрудничество между бизнеса, научните среди и висшите учебни заведения ▶ Дефицит на работна сила в сектора ▶ Стратегическа ориентация на предприятията в сектора, при която дигиталната трансформация не е основен приоритет
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Повишаване на ефективността на компаниите в сектора: повишаване на квалификацията, знанията и уменията на работната сила, повишаване на качество на предлаганите продукти и услуги, подобряване на взаимодействието с клиенти и партньори ▶ Осигуряване на достъп до повече ресурси и осигуряване на потенциал за растеж 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Наличие на несигурност в предприятията, свързана с липсата на ноу хау и опит за осъществяване на дигитална трансформация на бизнеса ▶ Страх от неизвестното при въвеждането на дигитални технологии и промените, до които това ще доведе ▶ Организационна структура и организационна култура в предприятията,

www.eufunds.bg

<ul style="list-style-type: none"> ▶ Повишаване на темповете на технологично развитие на сектора ▶ Оптимизиране на цялата бизнес дейност на предприятията, като резултат от автоматизацията на процесите и ускореното споделяне на информация ▶ Нарастващ достъп до нови пазари: вътрешни, европейски и световни ▶ Повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия от сектора ▶ Извеждане на бизнеса на по-високо ниво и създаване на нови продукти и услуги, в резултат от въвеждане на нови технологии ▶ Повишаване на адаптивността и гъвкавостта на предприятията в сектора, за да отговорят на бързо променящата се среда: често изменение на очакванията на потребителите, динамиката на пазарите, политическата и икономическа среда. 	<p>които не съответстват напълно на изискванията, които дигиталната трансформация поставя</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Забавяне или затрудняване на изпълнението на дигиталната трансформация, заради недостатъчно добре развита вътрешна инфраструктура, която да отговаря напълно на технологичните изисквания за осъществяване на трансформацията ▶ Дефицити в процесите по управление на промяната, която дигиталната трансформация изисква. ▶ Недобре развита стратегия за преодоляване на дефицитите за осъществяване на дигиталната трансформация в предприятията ▶ Недостатъчно комуникиране и популяризиране на ползите и ефектите от дигитализацията, за да бъдат въввлечени всички заинтересовани лица в процеса
---	---

2.1.7. Основни изводи

Дигиталната трансформация на предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ е ключов фактор за запазването на конкурентни им позиции на национално и европейско ниво. Компаниите трябва да интегрират дигиталните технологии в техните бизнес и управленски процеси, продукти и услуги, както и да имат максимална полза от внедряването на иновациите, които насърчават екологичните и социални ползи. Оптималното използване на информацията като ресурс, може да се превърне в мощен двигател за растеж, да отвори нови работни места, бизнес възможности и иновационни възможности. Дигиталните технологии могат да бъдат средство за постигане както на по-конкурентна икономика, на по-справедливо общество, така и на по-чиста планета. По пътя към дигитална трансформация голямо значение има политиката, която държавата прилага и подкрепата, която оказва на бизнеса.

На ниво Европейска комисия вече съществуват три много важни документа, които очертават границите, предимствата и предизвикателствата, произтичащи от глобалната дигитализация. Това са „Бялата книга за изкуствения интелект“, „Европейската стратегия за данните“ и „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“, които слагат основа за бъдещото развитие на

www.eufunds.bg

Европа с една обща дигитална стратегия. В този контекст България има още предизвикателства пред себе си в областта на дефиниране и реализация на ясна стратегия за цифровизация и дигитална трансформация, както на ниво държава, така и на ниво отделен бизнес. Наред със структурирането на процесите и дефинирането на държавни политики по отношение на дигиталната трансформация, България трябва да се справи и с други предизвикателства - технологичната безработица, несигурната заетост, нестандартните форми на заетост, дигиталната некомпетентност, цифровото разделение, както и застаряването на населението на национално ниво и в общ европейски план.

Според становище на Икономически и Социален Съвет на тема „Дигитална трансформация в България – предизвикателства и възможности в контекста на дигиталното бъдеще на Европа“, основните възможни предизвикателства за труда от навлизането на нестандартните форми на заетост в резултат на технологичния прогрес могат да се синтезират по следния начин:

- Загуба и трансформиране на работни места, изискващи ниски и средни нива на умения, и създаване на други, които изискват по-високи нива на компетенции.
- Ерозия на трудовите стандарти, поради липсата на дефинитивен апарат и преки ангажменти от страна на правителствата.
- Създаване на цифрово управление и риск от загуба на доверие между ръководителите и служителите
- Разширяване на неравенствата от всякакъв тип
- Нарастване на разликата между търсените умения от бизнеса и предлаганите от обучението във висшето образование.

Съществуват редица професии, които могат да бъдат засегнати от дигиталната трансформация. Тези професии представляват голяма част от работната сила в ЕС и в нашата страна. Рискът е свързан с невъзможност да се намери алтернативна заетост на много хора, което съответно ще увеличи структурната безработица, ако не се предприемат мерки за повишаване на квалификацията и преквалификацията на засегнатите групи.

С оглед изведените предизвикателства пред пазара на труда в България е наложително да се предприемат целенасочени и спешни политики в образователните системи и обучението на работното място, защото разликата между търсените и предлаганите умения на работната сила нараства. Част от тези политики биха могли да бъдат насочени към увеличаването на инвестициите в умения, насърчаването на ученето през целия живот с акцент повишаване квалификацията за цифрови умения и ИКТ и др. Политиката, насочена към образование и обучение е най-важният фактор в процеса на технологична трансформация и държавата трябва да възприеме цялостен подход към политиката за образование и обучение, като вземе предвид нейните двупосочни връзки с други области като политиката за данните, научноизследователската, иновационната и индустриалната политика, както и икономическата и социалната политика.

Успоредно с навлизането на новите технологии в света и в частност в Европейския съюз, се наблюдава процес на нарастване на неравенството в доходите, в богатствата, в интелектуалната собственост и т.н. Един от пътищата за връщането на доверието в институциите е

----- www.eufunds.bg -----

предотвратяването на неравенствата. В този смисъл ангажирането на ЕС със стратегия за прехода към Четвъртата индустриална революция се явява като лост за постигане не само на икономически напредък и устойчиво развитие на ЕС в глобалната конкуренция, но и гарантиране на повече солидарност и демокрация в европейското общество.

Качеството на инфраструктурата, държавните регулации и уменията за работа в дигитална среда, степента на използване на информационни технологии, са сред показателите, определящи готовността на компаниите да трансформират успешно дейността си в дигитална среда. Това е предпоставка за конкурентоспособност и растеж в условия на цифрова икономика, но и възможност за оптимизиране на дейността и управлението на бизнес процеси на компаниите, в т.ч. от разстояние – осигуряващо оперативна ефективност, но и гъвкавост в динамично променяща се среда. Компаниите в сектора, които се стремят към цифрова промяна осъзнават, че трансформацията изисква инвестиция в хората. Дигитализацията и глобализацията водят до нарастващо търсене на нови умения и компетенции. Представителите на сектора са обединени около идеята, че са необходими политики и програми, подкрепящи обучението и развитието на дигитални умения. Също така, възможността за допълнително финансиране е основна потребност на сектора във връзка с по-нататъшното внедряване на дигитални технологии и процеси.

2.1.8. ПРЕПОРЪКИ

- Сближаване на позициите и интересите на държавния и на частния сектор, по-добрата комуникация и разбиране като предпоставка за това да бъдат установени нуждите на предприятията и да им бъде осигурена необходимата подкрепа по пътя към осъществяване на дигиталната трансформация.
- Ключовите мерки за подкрепа в областта на заетостта и уменията трябва да бъдат насочени към създаване на възможности за лесен и бърз достъп до финансиране на обучителни и квалификационни програми в сектор “Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети”, с цел справяне с променящите се потребности от умения, стимулирани от ускоряването на пазарните промени.
- Продължаване на стратегията за развитие на умения в областта на цифровите технологии, включваща модернизацията на образователната система, подобряване на достъпа до качествено образование и увеличаване на обема на обучението по информационни технологии във формалното и неформалното образование.
- Продължаване на реформата в системата на висшето образование, която има за цел увеличаване на съответствието между резултатите и изискванията на пазара на труда.
- Създаване на подходяща среда за по-добро управление на уменията на служителите и по-устойчиви възможности за заетост от предприятията. Окуражаване на работодателите да предлагат повече възможности за повишаване на квалификацията на своя персонал, така че и най-квалифицираните работници да напреднат с течение на времето и да получат по-добри възможности за квалифициран труд.

----- www.eufunds.bg -----

- Усъвършенстване на процеса, „учене през целия живот“, свързан с отвореност на системата на образование и обучение към нови целеви групи (работоспособни възрастни, хора в напреднала възраст), като се осигурява достъп и за лица с различно търсене, съобразно тяхното време (напр., претоварено работно време, семейни задължения и др.) Заетите имат потребности както от интензивно обучение, така и съобразено с изискванията на работодателя. Хората в напреднала възраст трябва да следват схеми на обучение, пригодени към техните нужди и съобразени с факта, че тяхното училищно обучение е преминало при различни икономически обстоятелства и технологично развитие.

----- www.eufunds.bg -----

2.2. ПОДРАЗДЕЛ В. ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА НИВОТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И ГОТОВНОСТТА ЗА ПРОЦЕСИТЕ ПО ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/СЕКТОР

2.2.1. РАВНИЩЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА СЕКТОРА

Дигитализацията може да се разглежда от една страна като процес на цифровизиране на традиционни информационни потоци, но и като среда, интегрираща дигитални ресурси, услуги и специалисти с необходимите знания и умения на равнището на технологиите на тази среда, свързани със създаването, съхранението, достъпа, използването, разпространението, сигурността и защитата на информацията. Дигитализацията осигурява достъп до информация в глобалната мрежа едновременно на много потребители без ограничения във време и пространство, осигурява интеграция на нееднородни информационни потоци, както и по-богати възможности за тяхната обработка, структуриране и категоризация, употреба и трансфер. Дигитализацията също позволява преобладаващата част от основните дейности и свързаните помежду си бизнес-процеси да бъдат автоматизирани и обединени заедно.

Дигиталната трансформация е процес, характеризиращ се с повсеместно внедряване и комбиниране на цифрови технологии във всички сфери на обществената и стопански живот. Тя обединява в себе си технологии и инструменти, които позволяват безпроблемно движение на аналоговите процеси към цифровата среда; помага на организациите да задържат съществуващите си клиенти, чрез иновативни услуги, като същевременно създава нови пътища за увеличаване на приходите.

За да се установи нивото на дигитализация в сектор “Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети” е проведено проучване сред представителите на 18 ключови предприятия в сектор “Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети”, чрез стандартизирано интервю и онлайн анкетиране. В стандартизираното интервю са взели участие 30 лица, познаващи състоянието и тенденциите в развитието на сектора на длъжности ръководители на структурно звено, преки ръководители, специалисти информационни технологии и специалисти човешки ресурси, от тях 13 мъже и 17 жени, на възраст между 25 и 65 години, всички с висше образование. В анкетното проучване са взели участие 40 лица, 18 мъже и 22 жени, на длъжности ръководители на структурно звено, преки ръководители, специалисти информационни технологии и специалисти човешки ресурси, със средно и с висше образование, на възраст между 25 и 65 години.

Резултатите от изследването показват, че компаниите от сектор “Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети” са ангажирани с използване и усъвършенстване на дигитални технологии и имат нагласа за увеличаване степента на употреба на различни дигитални инструменти през следващите години. До голяма степен в сектора са дигитализирани

www.eufunds.bg

процесите по управление на качеството (48,78%), документирането на операции и действия, осигуряване на прозрачност и проследимост на бизнес процесите (60,98%), финансовия мениджмънт и вътрешния одит (43,90%), електронното разплащане и фактуриране (41,46%), управлението на веригите от доставки, инвентара, складовите наличности, взаимоотношенията с доставчици и партньори, процесите по пакетиране и експедиция (36,59%), системите за охрана и сигурност, защита на данни и информация (34,15%), Сред напълно дигитализираните технологии с най-висок процент са ERP системите в предприятията. Също така вътрешните комуникации със служителите и администрирането са напълно дигитализирани при 20% от компаниите.

Най-рядко се прилага дигитализация по отношение на бизнес процесите, свързани с проектиране и внедряване на нови продукти, безопасност и здраве, управление на проекти и управление на риска.

Данните за нивото на дигитализация в бизнес процесите и дейностите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са обобщени в таблица 10.

Таблица 10 Ниво на дигитализация в бизнес процесите и дейностите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Процеси/дейности	Дигитални решения			
	Напълно дигитализирани	До голяма степен	До някаква степен	Не се прилагат диг. решения
Интегрирана система за управление на предприятието ERP	34,15 %	26,83 %	29,27 %	7,32 %
Стратегическо и оперативно планиране	7,32 %	36,59%	43,90 %	9,76 %
Мониторинг и контрол на изпълнението на целите	7,32 %	34,15 %	46,34%	9,76 %
Управление на качеството	4,88 %	48,78 %	24,39 %	19,51 %
Управление на материални ресурси	14,63 %	53,66 %	26,83 %	2,44 %
Управление на риска	0,00 %	39,02%	29,27 %	29,27 %
Вземане на решения и управление на проекти	0,00 %	17,07 %	51,22%	29,27 %
Делегиране на задачи и отговорности	2,44 %	29,27 %	39,02 %	26,83 %
Управление на документооборота	17,07 %	31,71 %	41,46 %	7,32 %
Виртуални офиси и работа от дистанция	26,83 %	24,39 %	39,02 %	7,32 %
Съобразяване с регулации, законосъобразно и целесъобразно управление	12,20 %	26,83 %	31,71 %	26,83%
Документиране на операции и действия, осигуряване на прозрачност и проследимост на бизнес процесите	12,20 %	60,98 %	14,63 %	9,76 %
Поддръжка и профилактика на техника и съоръжения	19,51 %	26,83%	41,46 %	9,76 %
Финансов мениджмънт и вътрешен одит	17,07 %	43,90 %	29,27 %	7,32%

www.eufunds.bg

Електронно разплащане и фактуриране	36,59 %	41,46 %	12,20 %	7,32 %
Управление на веригата от доставки	24,39 %	31,71 %	34,15%	7,32 %
Инвентар и складови наличности	34,15 %	41,46 %	19,51%	2,44%
Управление на взаимоотношенията с доставчици и партньори	14,63 %	39,02 %	26,83 %	17,07%
Дистрибуция и логистика (проследяване на поръчки)	31,71%	34,15%	14,63%	17,07%
Пакетиране и експедиция/транспорт и доставки	17,07%	34,15%	21,95%	24,39%
Дигитален маркетинг	9,76%	31,71%	39,02%	17,07%
Проектиране и внедряване на нови продукти	4,88%	26,83%	31,71%	34,15%
Платформа за е-търговия	2,44%	7,32%	29,27%	58,54%
Управление на взаимоотношенията с клиентите	2,44%	29,27%	34,15%	31,71%
Маркетингова комуникация и PR, социални медии, онлайн общности, онлайн инфлуенсъри	0,00%	12,20%	63,41%	21,95%
Орана и сигурност, защита на данни и информация, съхранение и опазване на активите	14,63%	34,15%	41,46%	7,32%
Режими на противопожарна охрана и действия при бедствия и аварии	2,44%	26,83%	39,02%	29,27%
Опазване на околната среда	0,00%	26,83%	48,78%	21,95%
Безопасност и здраве при работа	0,00%	24,39%	39,02%	34,15%
Подбор на персонал	0,00%	37,71%	48,78%	17,07%
Администриране на персонал – трудови досиета, договори, заповеди, отпуски, болнични, графици, възнаграждения	21,95%	39,02%	29,27%	7,32%
Вътрешни комуникации със служителите	17,07%	39,02%	21,95%	19,51%
Управление на трудовото представяне/атестиране	9,76%	17,07%	46,34%	24,39%
Обучение на персонала	12,20%	21,95%	39,02%	24,39%
Кариерно развитие и приемственост	12,20%	21,95%	41,46%	21,95%
Други. Моля, посочете				

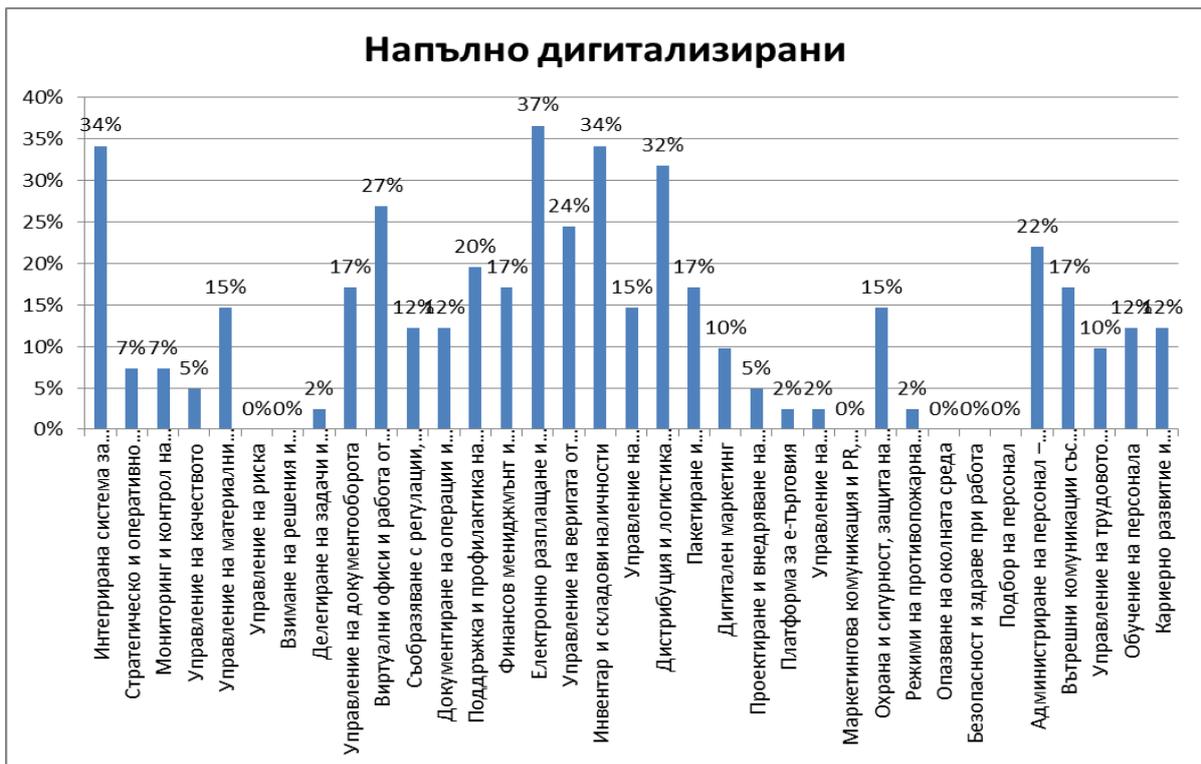
Заб. Запитаните са дали повече от един отговор

Източник: Собствено проучване

Данните са представени и на фигури 12, 13, 14, 15, илюстриращи кои процеси в предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са напълно дигитализирани и кои процеси дигитализацията е на по-ниско ниво.

www.eufunds.bg

ФИГУРА 12 Напълно дигитализирани процеси и бизнес дейности в предприятията

Източник: Собствено проучване

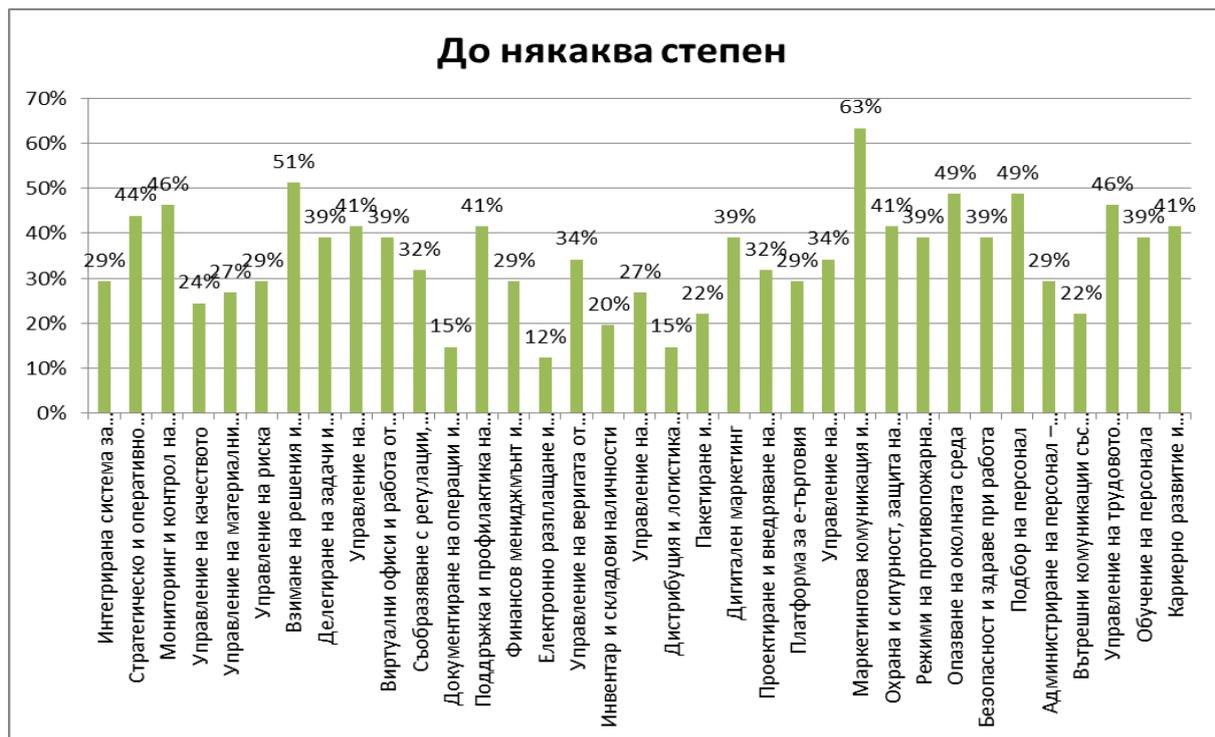
ФИГУРА 13 Дигитализирани до голяма степен процеси и бизнес дейности в предприятията

Източник: Собствено проучване

www.eufunds.bg

ФИГУРА 14. ДИГИТАЛИЗИРАНИ ДО НЯКАКВА СТЕПЕН ПРОЦЕСИ И БИЗНЕС ДЕЙНОСТИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА

Източник: Собствено проучване

ФИГУРА 15. БИЗНЕС ПРОЦЕСИ И ДЕЙНОСТИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА, ПРИ КОИТО НЕ СЕ ПРИЛАГАТ ДИГИТАЛНИ РЕШЕНИЯ

Източник: Собствено проучване

www.eufunds.bg

За сравнение, по данни от проведено проучване на Българска търговско-промишлена палата, осъществено по проект по оперативна програма „Добро управление“^{xxiii}, в което са изследвани български компании от всички сфери на бизнеса: 60% от фирмите сами се определят като напреднали в дигитализацията на бизнеса си. Въпреки този факт, все още има достатъчно какво да бъде осъществено за постигането на едно по-високо ниво, защото едва една от десет фирми счита, че нейната компания е напълно дигитализирана.

Степента на дигитализация в предприятията зависи и се определя от редица фактори, като например от дейността и спецификата на работа на компаниите. Това означава, че дадени процеси, които се въвеждат в една компания не са приложими или биха били нерентабилно приложими в друга компания. Друг фактор, имащ значение за дигитализацията на компанията е човешкият фактор. Дигитализацията зависи от наличието на достатъчно квалифицирани кадри, които могат да осъществят, участват и изпълняват дейностите, свързани с дигитализация на процесите в компанията, както и от отношението и готовността на заинтересованите страни в компанията да осъществяват действия в посока дигитална трансформация. Според резултатите от проведеното проучване, представителите на компаниите в сектора като цяло се отнасят с ентузиазъм към процесите на дигитализация - най-вече управителите, ИТ специалистите и маркетинг специалистите, които и пряко участват в тази дейност. Преките ръководители приемат колкото съдържано (46,7%), толкова и с ентузиазъм (46,7%) процесите по дигитализация в компанията, в която работят. Вероятно предпазливостта и липсата на по-голяма отзивчивост относно въвеждането на нови дигитални технологии имат и своето обяснение, като например тревожността, свързана с липсата и знания на опит на работната сила, страхът от неизвестното/неяснотите при дигитализацията. Голяма част от анкетираните – 43,3% посочват липсата на информация за ползите и ефектите от дигитализацията като бариера за по-нататъшното им развитие и интерес по темата, както и определена доза страх от неизвестното. Съществува и група служители, които се безпокоят за запазване на работното си място, в случай че не могат да покрият новите изисквания. Малък е процентът на хората, които нямат доверие на новите технологии (16%), както и мотивация за придобиване на нови знания и умения. За да се осъществят процесите по дигитална трансформация в предприятията е необходимо да се положат усилия както от мениджмънта – за въвеждането, интегрирането на технологиите и обучението на персонала, така и от самия персонал, за да надградят знанията и уменията си и да повишат своята конкурентност на един по-дигитален пазар.

Резултатите могат да бъдат разгледани в Таблица 11.

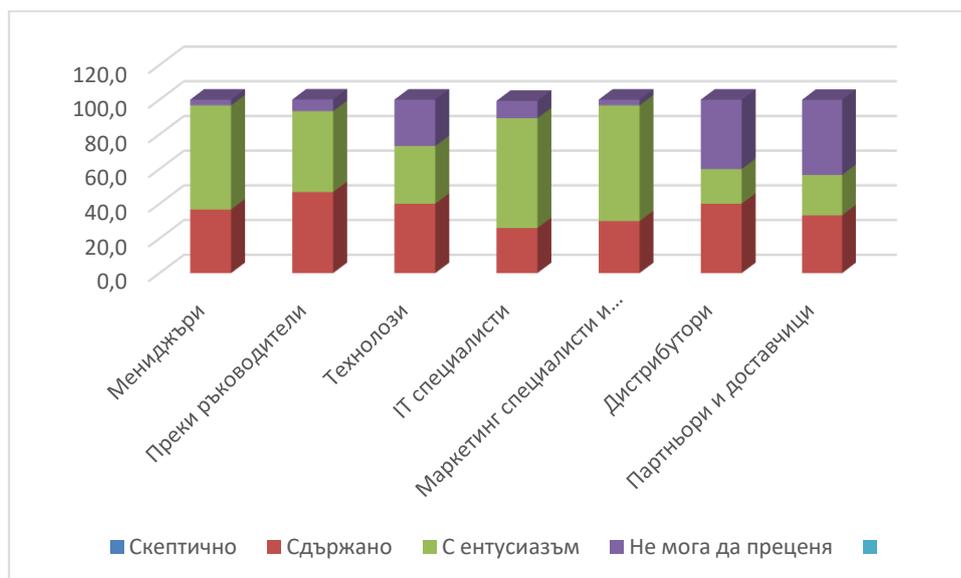
www.eufunds.bg

Таблица 11 Реакция на заинтересовани групи от процесите по дигитализация в компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Заинтересовани от дейността на предприятието групи/общности	Тип реакция на процесите по дигитализация			
	Скептично	Сдържано	С ентузиазъм	Не мога да преценя
Мениджъри	0,0	36,7	60,0	3,3
Преки ръководители	0,0	46,7	46,7	6,7
Технолози	0,0	40,0	33,3	26,7
IT специалисти	0,0	26,7	63,3	10,0
Маркетинг специалисти и търговци	0,0	30,0	66,7	3,3
Дистрибутори	0,0	40,0	20,0	40,0
Партньори и доставчици	0,0	33,3	23,3	43,3

Посочените данни са представени и графично за онагледяване на Фигура 16

Фигура 16 Реакция на заинтересовани групи от процесите по дигитализация в компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Източник: Собствени изчисления

Дигиталната трансформация на бизнеса придобива още по-голямо значение през последните две години (от 2020 до 2022 г.) на фона на промените, които пандемията от COVID-19 предизвиква по отношение на изискванията за въвеждане на дистанционен труд, настъпилите промени в клиентските нужди и изисквания, необходимостта от дистанционна комуникация и срещи, завишената необходимост от автоматизация на бизнес процесите.

Въпреки всички негативни последици от пандемията за икономиката, тя се оказва решаващ фактор за по-бързата дигитализация във всички сфери на бизнеса, предизвиквайки въвеждане и по-засилено използване на дигиталните технологии.

Несъмнено COVID-19 променя начина на работа в компаниите. Много от компаниите въвеждат различни мерки, за да отговорят на предизвикателствата и да продължат дейността си през този период. Проучването показва, че на преден план през този период са излезли няколко фактора, оказващи влияние върху дигитализацията в компаниите от сектора. Най-съществено е значението на усъвършенстване и въвеждане на нови технологии за онлайн комуникация и виртуални срещи – 80% от запитаните са определили фактора като приоритетен по време на пандемията, 73% са определили усъвършенстването на организацията на работата като ключов. Представителите на сектора поставят "обучението на служителите в дигитални умения" във връзка с последствията от пандемията и извънредната ситуация на трето място. Инвестициите в дигитални решения и въвеждането на нови такива е забавено в резултат от извънредното положение и остава на заден план съответно с 33% и 10 %.

ФИГУРА 17. ПРИОРИТЕТИ В СФЕРАТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА В РЕЗУЛТАТ ОТ ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID 19

Заб. Запитаните са давали по повече от един отговор

Източник: Собствено проучване

Пандемията от COVID 19 води до безпрецедентни промени във всички бизнес процеси и задава нови изисквания към бизнеса, като едно от изискванията е свързано с повишаване защитата на информацията и засилено внимание по отношение на киберсигурността във връзка с повишения обем информация и комуникация в дигитална среда. Важни стъпки в тази насока са повишаване на отговорността на операторите на компютърни мрежи и информационни системи, непрекъснато обучение и повишаване на познанията на потребителите в областта на кибер проблемите и възможните кибер заплахи, превенция и разработване на технически решения, които да осигурят сигурност при работа в дигитална среда. Собственото проучване показва, че към настоящия момент внедрен и използван софтуер и системи за киберсигурност има при 65,85% от проучените предприятия, а киберфизични системи при 12,20%. Като цяло

www.eufunds.bg

данните показват ниво над средното на защита на системите по отношение на кибер-атаки, но и необходимост от повишаване на киберсигурността в част от предприятията в сектора.

ФИГУРА 18. ВНЕДРЕН И ПЛАНИРАН СОФТУЕР И СИСТЕМИ ЗА КИБЕРСИГУРНОСТ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОР „ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО, БЕЗ ТЪРГОВИЯТА С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ“

Източник: Собствено проучване

От всички технологии, които са лансирани през последните години, мобилните са тези, които със сигурност са сред най-популярните, повсеместно използвани, достъпни и преобладаващи в ежедневието на хората. Мобилните телефони и други преносими устройства предоставят ежедневно свободата хората да взаимодействат помежду си, без ограничение на мястото и времето. Мобилните приложения позволяват на организациите да достигат до по-широка аудитория и представят иновативни методи за провеждане на маркетингови стратегии и кампании. Те помагат на компаниите да повишат своята конкурентоспособност, да увеличат продажбите си, както и да сътрудничат с всички заинтересовани страни от разстояние. Чрез тях, организациите могат да останат в синхрон със своите съществуващи и потенциални клиенти. Мобилните приложения не само трансформират бизнеса, но и отключват множество възможности пред него. Мобилните приложения могат да повлияят на стратегията за дигитална трансформация на предприятията, тъй като над половината от трафика към дигитални медии идва от мобилни приложения, средният потребител инсталира над 80 приложения, от които използва около 40 приложения на месец, много от потребителите имат достъп до мобилни приложения, повече от 50 пъти на ден.

Проведеното собствено проучване потвърждава значението на мобилните технологии и приложения за предприятията в сектора. Мобилните приложения са сред най-широко използваните методи за дигитализация в сектора – 51,22% и още 34,15% планират да ги въведат. Най-широко използван е софтуерът за киберсигурност (65,85%). Системите за цифрова свързаност имат също голямо приложение в сектора – използват се от 48,78 %.

www.eufunds.bg

По отношение на планираното въвеждане на дигитални технологии през следващите 5 години - 21,95% от анкетиранияте съобщават, че планират да въведат интернет свързаност за събиране и обмен на данни, без да се налага ролята на човешкия фактор в голяма част от операциите, или т.нар. „Интернет на нещата“. „Интернет на нещата“ е мрежа от физически обекти (съоръжения, машини и техни компоненти, транспортни средства, сгради, преносими устройства и др.) с вградени е-устройства за взаимодействие помежду си и/или с външната среда, които работят с минимална човешка намеса, което значително намалява оперативните разходи, увеличава производителността и разширява бизнеса към нови възможности и пазари. От 48,78% тази технология вече се използва.

Относно по-специфичните технологии за въвеждане на дигитализацията през следващите 5 години най-скепично са настроени компаниите по отношение на:

- Big Smart Data и разширените технологии (65,85% не планират, и само 4,88% ги използват към момента),
- роботизирани технологии - 58,54% не планират въвеждането,
- 3D принтиране - 95,12% не се планира
- и дронаве 100% не се планира въвеждане

Усреднените стойности показват, че за 52,44% от анкетиранияте, тези технологии са неприложими или не представляват интерес за предприятието.

Всички данни могат да се видят на Фиг.19, 20, 21.

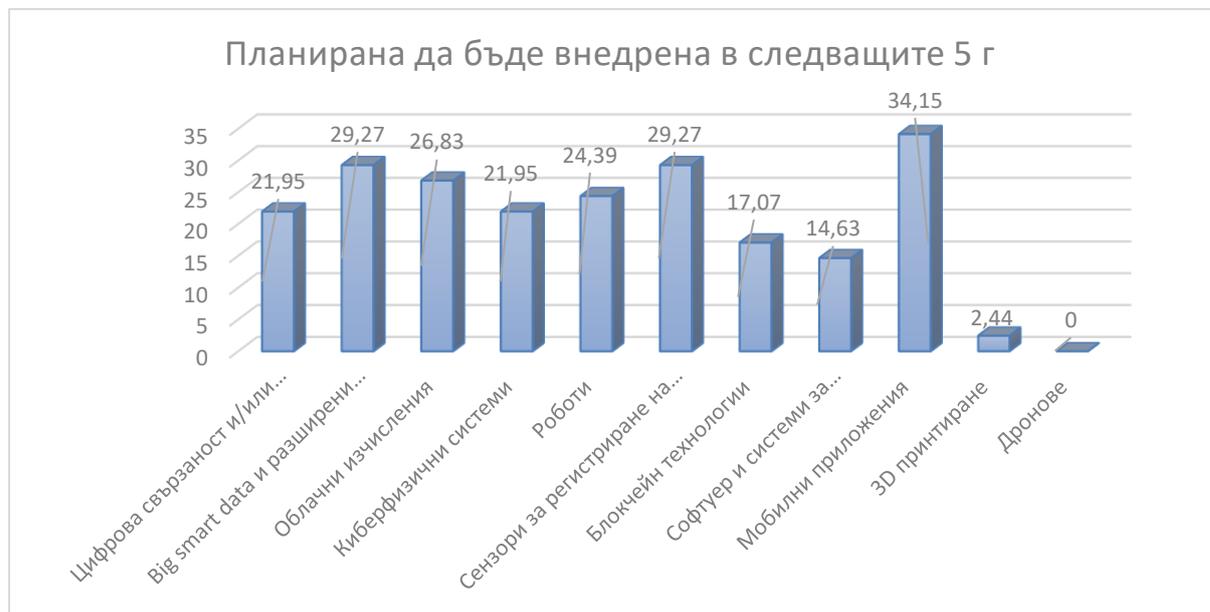
www.eufunds.bg

ФИГУРА 19. ТЕХНОЛОГИИ, КОИТО СА ВНЕДРЕНИ И СЕ ИЗПОЛЗВАТ В МОМЕНТА ОТ ПРЕДПРИЯТИЯТА В СЕКТОРА

Източник: Собствени проучвания

ФИГУРА 20 Технологии, които са планирани да се внедрят от предприятията в сектора

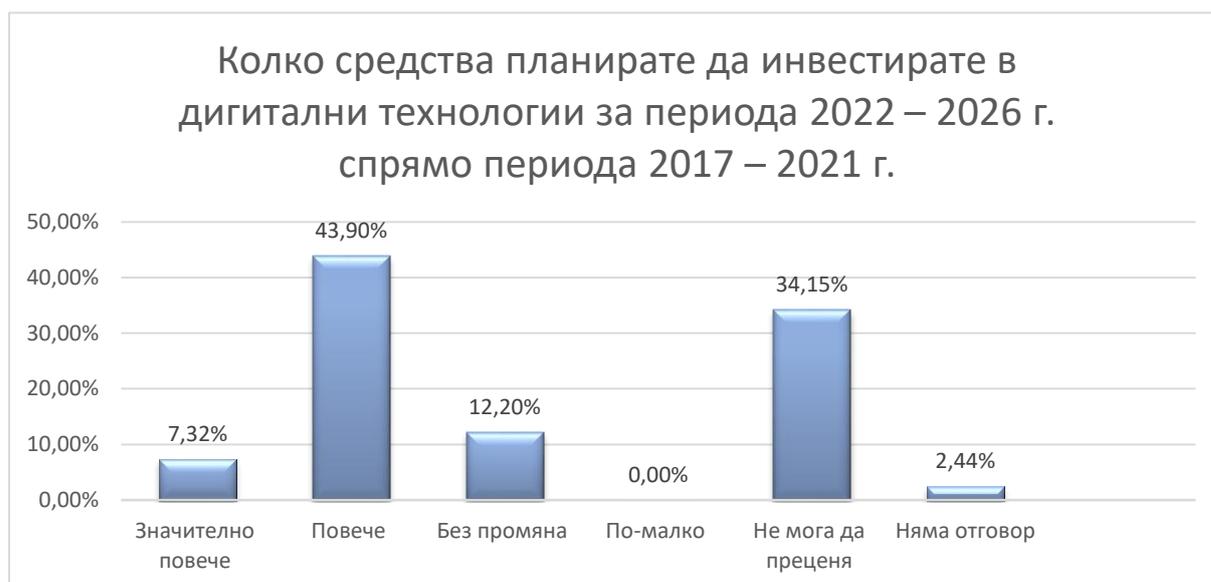
Източник: Собствени проучвания

ФИГУРА 21. ТЕХНОЛОГИИ, КОИТО СА НЕПРИЛОЖИМИ ИЛИ НЕ ПРЕДСТАВЛЯВАТ ИНТЕРЕС ЗА ПРЕДПРИЯТИЯТА В СЕКТОРА

Източник: Собствени проучвания

Дигитализацията може да доведе до значителни преимущества за компанията само когато се основава на дългосрочна цифрова стратегия като част от обща бизнес стратегия. Във връзка с реализирането на цифровата стратегия в предприятията беше проучена готовността за финансови инвестиции в дигитални технологии от предприятията в сектора. Запитани колко средства планират да инвестират в дигитални технологии в следващите 5 години, спрямо предходните 5, едва 7,32% от компаниите заявяват, че планират значително повече, 43,90% са готови да инвестират повече, 12,20% остават без промяна и 34,15% все още не могат да преценят, което би означавало, че нямат планирани разходи за нови дигитални технологии.

Източник на данните: Собствени проучвания

Като цяло представителите на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ отчитат основните позитиви, чрез които дигитализацията се отразява на бизнес средата. Респондентите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ отчитат положителните аспекти от дигитализацията като: развитие на високотехнологични производства; намаляване на разходите и сроковете за производство; постигане на по-висока производителност и качество на продукцията; повишаване на конкурентоспособността; създаване на високоспециализирани кадри.

Успешното осъществяване на цифровата стратегия в предприятията от сектора зависи от придобитите практически знания и дигитални умения чрез специализирани обучения и адаптирано образование. Едновременното въвеждане и внедряване на дигитални технологии и новите политики на цифровизация, които се налагат в сектора, са немислими без обученията, които бизнесът провежда. Според направеното собствено проучване 60 % от участниците идентифицират допълнителните обучения като абсолютно необходима мярка за внедряването на дигиталните технологии. На база проведеното проучване могат да се направят изводи относно обученията, от които секторът ще се нуждае в следващите години: обучения за разработване на софтуер, повишаване на ИКТ и дигитални умения, употреба на облачни технологии, софтуер за управление, обучение по инфо-структура, виртуално обучение, обучение за големи информационни масиви, киберсигурност, цифрова осведоменост, логистика, основни дигитални умения, интегрирани системи, симулация, управление на веригата на доставките, е-платформи, комуникационни мрежи, управление на проекти и др.

Провеждането на обучения е отчетено от близо 1/4 от участниците (23.33%) като задължително условие за внедряването на дигиталните технологии в сектора. В проучваните предприятия се провеждат базови въвеждащи обучения, включително по дигитални умения,

www.eufunds.bg

като процентът е 63.4%. Обучението, консултирането и подпомагането на работното място в дигитални компетенции неизменно присъстват в практическите стратегии, прилагани от сектора, процесът е идентифициран като прилаган от 58.54% от участниците. Обучението с откъсване и е-платформите са слабо познати инструменти за бизнеса към момента, идентифицират ги като приложими едва 9.76% от респондентите, а те отдавна са навлезли в академичното обучение и следва да намерят своето място и в бранша в идните години. Провеждащите обучения се нуждаят от промяна на настоящите обучителни инструменти и модели, за да се адаптират към посрещането на новите обучителни потребности, идентифицирани от сектора. В същото време критерият "Достъп до познание, икономика на знанието и иновациите, интелигентна конкуренция" е оценен като особено важен от едва 16.67% от респондентите. На фона на дефицита от специфични дигитални умения, едва 13.33% от участниците определят като възможно "разширяването на мрежата от доставчици на надграждащо обучение за дигитални умения,.

Проведено интервю с водещ представител от висшите училища Стопански факултет при Софийски университет Св. Кл. Охридски" показва, че в учебните планове е включено придобиването на дигитални умения/компетентности. Създадени са специализирани бакалавърски и магистърски програми за икономисти с дигитална насоченост като: „Счетоводство, финанси и дигитални приложения“; „Дигитален маркетинг“, „Дигитален мениджмънт в туризма“, „Геймификация в бизнеса, публичния и неправителствения сектор“, „Финанси, инвестиции и финтех“, „Management Information Systems“ (програма на английски език), „Applied Econometrics and Economic Modelling“ (програма на английски език), „Моделiranje на големи данни в бизнеса и финансите“, „Изкуствен интелект за бизнес и финанси“, „Аутсорсинг проекти и компании“, „Финанси, счетоводство и анализ на големи данни“ и др., както и няколко специализирани докторски програми: „Приложна иконометрия и икономическо моделиране“, „Приложение на изчислителната техника в икономиката“ и „Аналитични изследвания върху данни (Data Science)“. В учебните планове на ниво ОКС Бакалавър и ОКС Магистър, както и в ОНС Доктор, са създадени още редица дисциплини с учебно съдържание, в което се повишават дигиталните умения и компетентности на студентите. Също така дигитализацията е заложена на всяко ниво в учебния процес. Студентите имат достъп за всички дисциплини до електронни учебни материали и Moodle-базирана система за електронно учебно съдържание.

Бързата промяна в средата, както и ефектите от Covid -19 повишават изискванията към предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за повишаване на равнището на дигитализация. Представителите на водещите предприятия от сектора имат готовност и позитивна нагласа по отношение на дигитализиране на бизнес процесите в предприятията им, но изпитват необходимост от по-голяма прогнозируемост и яснота по отношение на ефектите от дигитализацията върху сектора. Уменията и квалификацията/образованието на служителите, както и размерът на инвестициите са сред основните предизвикателства за въвеждане на дигитални технологии за предприятията в сектора.

www.eufunds.bg

2.2.2. ВЪВЕЖДАНЕ НА ДИГИТАЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

Въвеждането на дигитални технологии в предприятията, опериращи в сектора на търговията на едро се превръща от нововъведение в истинска необходимост. На този етап то се осъществява все още в по-голяма степен по отношение на самите продукти и производствени процеси и не толкова до самите продажби. Дигитализирането на самия продажбен процес е все още в самото си начало, особено в малките и средни компании. Няколко са основните предпоставки за дигитализацията, като на първо място трябва да се сложат клиентите, които налагат все по-високи изисквания към своите доставчици. Една причина за това може да се търси във все по-нарастващия брой хора под 35 г., така наречените „милениълс“, които заемат позиции на вземащи решение в компаниите-клиенти. Тази група представлява повече от 45% в Германия, например, и е малко по-ниска в останалата част от Европейския съюз. Тяхната активност е в много по-голяма степен онлайн и не е ограничена от време и разстояние. Като втори фактор можем да посочим нови играчи на пазара в световен мащаб, които се ръководят най-вече от преживяването на клиента в процеса на продажба и на тази база създават уникални бизнес модели като Alibaba^{xxiv} например. Основният проблем е, че досега дигитализацията на продажбения процес, а и не само, е била считана за единичен проект, докато тя трябва да бъде възприемана като част от стратегията за развитието на компаниите в сектора.

Относно сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ основните технологии, които биха могли да увеличат ефективността на бизнес процесите и ресурсите и да доведат до намаляване на разходи и повишаване на конкурентоспособността на предприятието са: онлайн платформи B2B, складов софтуер, софтуер за анализ оптимизация на логистика, софтуер за анализ и оптимизация продажбите, клиентски софтуер (CRM), роботизация на движението и сортирането на стоките в складовото пространство, Платформи за управление на ресурсите и свързаност между различните отдели: продажби, счетоводство, подготовка, логистика, социални медии и дигитален маркетинг, софтуери за управление на бази данни, софтуери за анализ и справки за вземане на управленски решения, електронно разплащане и фактуриране, облачни технологии за съхранение на данни и споделяне на информация и други.

Проведено е изследване сред ключови предприятия в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, за да се установи нивото на въвеждане на дигитални технологии в сектора: какви са конкретните дигитални решения в бизнес процесите и дейностите – в момента и в бъдеще, какви са ползите, какви са очакванията, какви са затрудненията в дигитализацията и как се преодоляват.

Данните от проведеното проучване на нагласите на компаниите, опериращи в сектора, дават ясна представа, доколко компаниите използват дигитални технологии, има ли други, какви планират да внедрят, намират ли полза от дигитализацията и какви са пречките за въвеждане на повече дигитални технологии.

Резултатите са представени с графики, които илюстрират състоянието на сектора по отношение на дигитализацията в следните направления:

- Състояние в момента

www.eufunds.bg

- Затруднения на предприятието за въвеждане на нови дигитални технологии
- Ползи и очаквания от въвеждане на дигитални технологии
- Планове за бъдещето

Един от основните фактори, влияещи понастоящем върху въвеждането на дигитални технологии на почти всички организации в България и в световен мащаб, е пандемията от COVID 19. Тя ускори драстично както скоростта на имплементиране на различни дигитални технологии, така и повиши разбирането на управленския състав на компаниите за необходимостта от дигитализация. Близко 70% от анкетиранияте в собственото проучване отчитат по-голям фокус върху дигитализацията като резултат на COVID 19.

Фигура 23. ЗНАЧЕНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ЗА ПРЕОСМИСЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОРА

Източник: Собствено проучване

При наличие на такъв мощен тласък за дигитализация бихме могли да очакваме, че нагласата за въвеждане на нови дигитални технологии ще бъде повишена в организациите.

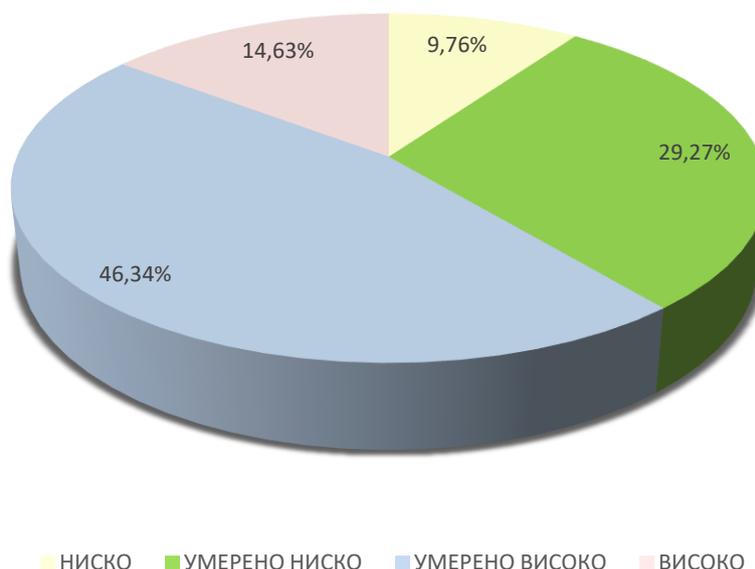
Графиката по-долу представя обобщение на отговорите на две различни анкетирани групи на въпроса какво е нивото на дигитализация в тяхното предприятие спрямо четири предварително зададени степени.

Анкетиранияте от висше управленско ниво са изпълнителни директори, собственици, директори по направления в областта на човешките ресурси, администрация или информационни технологии, а тези от средно управленско ниво са мениджъри и ръководители направления в ИТ, продажби, логистика и маркетинг.

Фигура 24. Равнище на дигитализация на предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

www.eufunds.bg

Равнище на дигитализация в предприятията

Източник: Собствено проучване

Нивото на дигитализация в компанията е оценявано по скала:

НИСКО: Няма корпоративна програма и стратегия за дигитализация. Прилагат се спорадични мерки и действия, като реакция на възникнали проблеми. Дигиталните технологии се използват предимно на базово равнище за административната дейност, обработка на данни и изготвяне на справки, за усъвършенстване или автоматизиране на единични операции и процеси.

УМЕРЕНО НИСКО: Разполага се с програма и частична стратегия за дигитализация. Акцентира се предимно на цифровизация - преобразуване на аналогова информация в цифров вид, запазване на аналоговите информационни ресурси и дълготрайното им съхранение под формата на дигитални копия, както и осигуряване на достъп до тези копия чрез дигитални устройства и мрежи. Дигиталните технологии, главно специализиран софтуер, се използват в ограничена част от основните дейности на предприятието.

УМЕРЕНО ВИСОКО: Разполага се с дългосрочна програма и стратегия за дигитализация като приложение към общата бизнес стратегия на предприятието. Дигитализацията се разглежда не само като процес на дигитализиране на традиционни информационни потоци, но и като среда, интегрираща дигитални ресурси, услуги и специалисти с необходимите знания и умения на равнището на технологиите на тази среда, свързани със създаването, съхранението, достъпа, използването, разпространението, сигурността и защитата на информацията. Осигурен е достъп до информация в глобалната мрежа едновременно на много потребители без ограничения във време и пространство, интеграция на нееднородни информационни потоци,

www.eufunds.bg

както и по-богати възможности за тяхната обработка, структуриране и категоризация, употреба и трансфер. Преобладаващата част от основните дейности и свързаните помежду си бизнес процеси са автоматизирани и обединени заедно.

ВИСОКО: Разполага се със стратегия за дигитална трансформация на бизнеса. Извършва се дълбока промяна на бизнес процесите и начините на осъществяване на дейностите; създаване на нови бизнес модели чрез използване на съвременни информационни и комуникационни технологии; използване на съществуващите знания за голяма и същинска промяна, обхващаща и културата, и стратегията за управление. Множество системи, поддържащи бизнес процеси и информационни потоци, са интегрирани в системи за управление. Ключовите дейности на предприятието са дигитализирани посредством използването на широк набор от нови технологии; облачно съхранение, платформи за дигитален маркетинг и е-търговия, специализиран софтуер, IoT устройства, комуникационни решения (4G, 5G, Wifi, Satellite и др.), роботи, изкуствен интелект, сензорни технологии, системи за кибер сигурност и др.

Най-голяма част от предприятията в сектора считат нивото на дигитализация за умерено високо (близо 47 %), умерено ниско е то за около 30%. 14% определят дигитализацията на компанията като висока, а най-малък брой анкетирани (около 9 %) смятат равнището за ниско.

Данните сочат, че предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ имат отношение към дигитализацията, започнали са да въвеждат различни технологии, да осигуряват нужните човешки ресурси и да разработват стратегии за бъдеща дигитална трансформация. Данните потвърждават, че дигитализацията в компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ е налице в умерена степен. В същото време става ясно, че организациите използват много малко от възможните към момента дигитални технологии. Тяхното желание да разширят използването на дигитални технологии в своя бизнес е налице, но са притеснени предимно от липсата на средства, от това, че не знаят как/какви технологии ще бъдат ефикасни за тях и от ефекта от тази промяна върху техните служители, най-вече поради нуждата от усвояване на нови знания и умения. Основното затруднение, което представителите на сектора споделят, е свързано с липсата на достатъчно средства за инвестиции в дигитални технологии (28%), тъй като част от тях в същото време имат други по-неотложни приоритети (21%). Съмнението, че персоналът е достатъчно подготвен и притежава необходимите знания и умения, които дигиталната промяна изисква също са бариера за част от предприятията (46%) да предприемат последващи стъпки в посока въвеждане на нови технологии. Дигитализацията изисква промяна на всички нива в организацията и това е предпоставка част от предприятията да бъдат по-сдържани по отношение на въвеждане на дигитални технологии.

Всички резултати са представени в Таблица 12 и на Фигура 25:

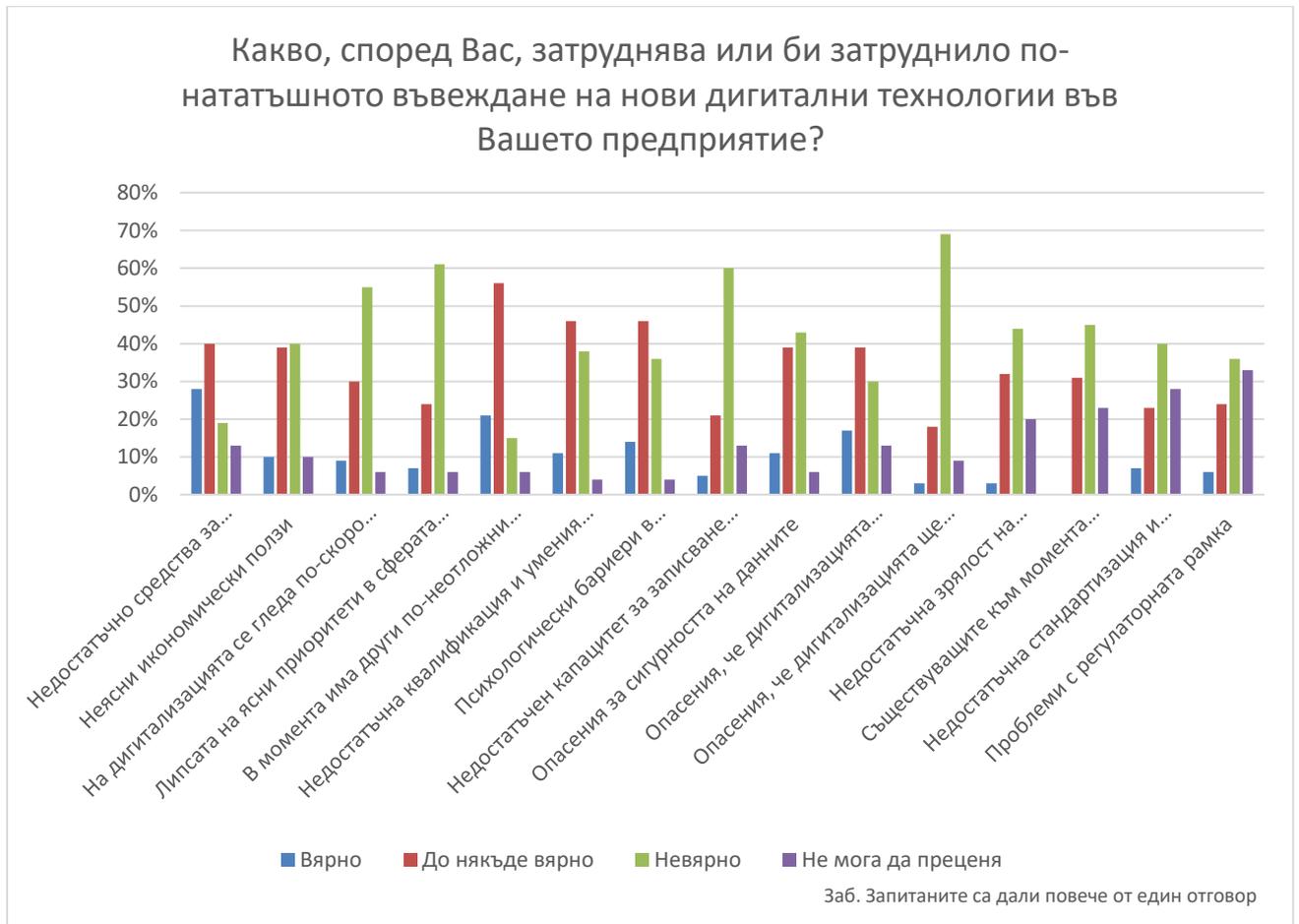
www.eufunds.bg

Таблица 12 Затруднения за по - нататъшното въвеждане на нови дигитални технологии в предприятията от сектора

Твърдение	Вярно	До някъде вярно	Невярно	Не мога да преценя
Недостатъчно средства за инвестиране в дигитализация	28 %	40%	19%	13%
Неясни икономически ползи	10%	39%	40%	10%
На дигитализацията се гледа по-скоро като на разход, отколкото на инвестиция/възможност	9%	30%	55%	6%
Липсата на ясни приоритети в сферата на дигитализацията от страна на ръководството	7%	24%	61%	6%
В момента има други по-неотложни приоритети	21%	56%	15%	6%
Недостатъчна квалификация и умения на служителите	11%	46%	38%	4%
Психологически бариери в поколенията служители	14%	46%	36%	4%
Недостатъчен капацитет за записване и съхранение на дигитална информация	5%	21%	60%	13%
Опасения за сигурността на данните	11%	39%	43%	6%
Опасения, че дигитализацията изисква сериозни промени в бизнес моделите и в системите за управление	17%	39%	30%	13%
Опасения, че дигитализацията ще навреди на взаимоотношенията с бизнес партньорите и клиентите	3%	18%	69%	9%
Недостатъчна зрялост на използваните технологии	3%	32%	44%	20%
Съществуващите към момента цифрови решения не могат да бъдат интегрирани на нови цифрови платформи	0%	31%	45%	23%
Недостатъчна стандартизация и сертифициране	7%	23%	40%	28%
Проблеми с регулаторната рамка	6%	24%	36%	33%
Заб. Запитаните са дали повече от един отговор				
Източник на данните: Собствени проучвания				

www.eufunds.bg

Фигура 25. Затруднения за по-нататъшното въвеждане на нови дигитални технологии в предприятията от сектора

Източник: Собствени изчисления

Изследвани са и психологическите бариери на персонала относно въвеждането на нови технологии в сектора в потвърждение на вече анализирани резултати, повече от 50% от предприятията поставят на първо място сред психологическите бариери на персонала относно въвеждането на нови технологии в сектора тревожността за липсата на способности, знания, умения и опит, адекватни на новите изисквания. За 43% проблемите се коренят в страх от неизвестното и липса на информация за ползите и ефектите на дигитализацията. На следващо място е необходимостта от полагане на нови усилия (33%) и безпокойството за запазване на работното място (30%).

Изследването показва, че недоверието в новите технологии, липсата на визия за бъдещото състояние на предприятието, незаинтересоваността и липса на мотивация, стремежът към стабилност и съхраняване на статуквото и заплахата за личните интереси и репутация биха

били проблем и бариера за навлизане на нови дигитални технологии за малък брой предприятия.

Резултатите са представени на Фигура 26.

ФИГУРА 26. ПРИЧИНИ ЗА ПСИХОЛОГИЧЕСКИТЕ БАРИЕРИ НА ПЕРСОНАЛА ОТНОСНО ВЪВЕЖДАНЕТО НА НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В СЕКТОРА.

Източник: Собствено проучване

Изводът, който следва е, че мениджърите на компаниите смятат, че източник на психологическите бариери за техния персонал ще бъде липсата на компетенции на част от служителите и неувереността дали ще успеят да придобият нови такива, а оттам и неизвестността дали ще могат да запазят работното си място.

Според тези ръководители, служителите не поставят под съмнение необходимостта от нови технологии, както и стратегията на организацията в тази посока, т.е. дигитализацията като такава се приема като носител на ползи, а бариерите са свързани единствено със съмненията в личните умения и способности.

Фигура 27. Ползи и очаквания от процеса на дигитализация в сектор Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети

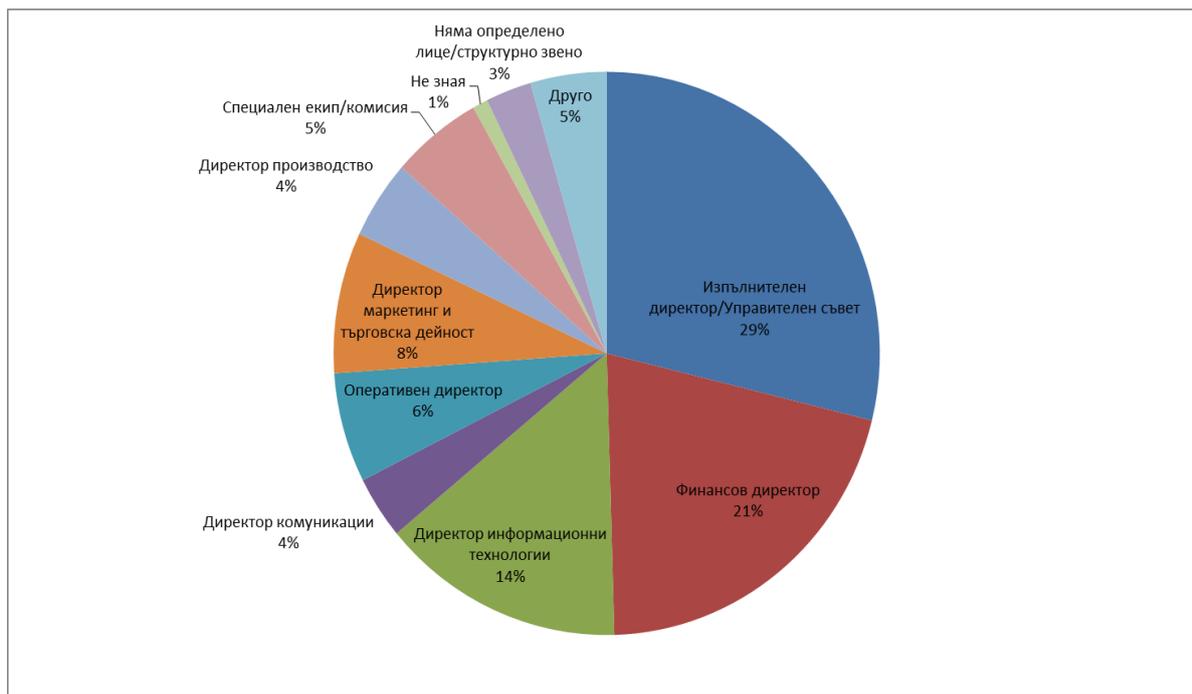
Източник: Собствено проучване

Заб. Запитаните са дали повече от един отговор

www.eufunds.bg

Най-големи ползи предприятията виждат в администрацията и ефективността на бизнес процесите: по-добро планиране и управление (83%), повишаване на организационната ефективност (73%), подобрени процеси на обслужване (73%), повишена производителност на труда (70%) и по-ефективно набиране и анализ на информацията (68%). Прави впечатление, че 17 от предложените 24 ползи и очаквания, се считат за такива за повече от 50% от предприятията. Това означава, че имат готовност да осъществяват дигитална трансформация.

Фигура 28. Длъжностите в предприятията, от които зависят решенията относно въвеждане на дигитални технологии

Източник: Собствено проучване

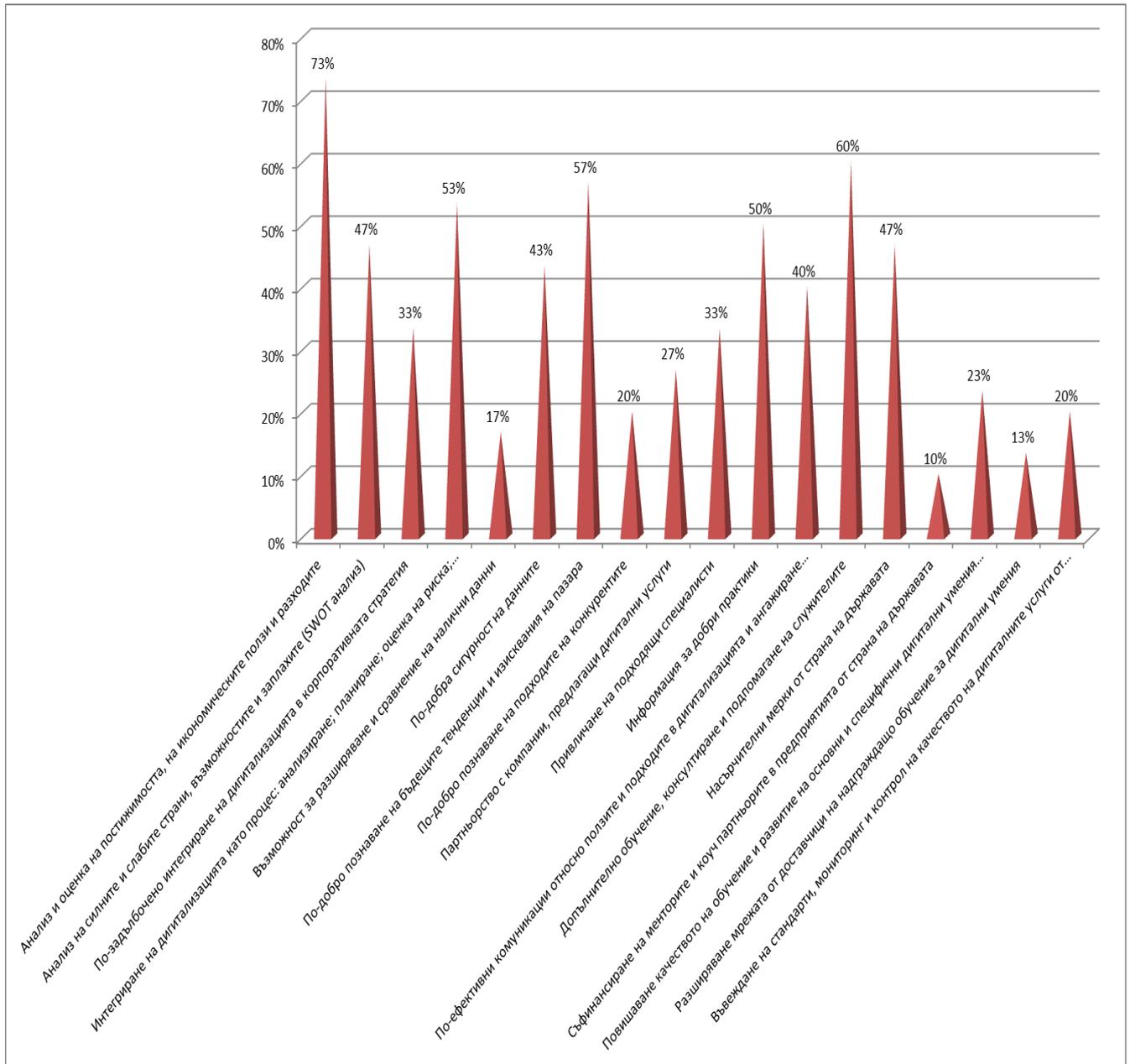
Резултатите сочат, че основните групи ръководители, от които процесът по дигитална трансформация зависи пряко в предприятията са три:

Изпълнителен Директор и Членове на Управителен съвет (29%), Финансов директор (21%) и Директор Информационни технологии (14%).

Положителен факт от проучването е, че едва в 3% от предприятията няма обособено лице или звено, което да участва в решения за дигитализация.

След като стана ясно, че ръководителите са ентузиазирани да повишат нивото на дигитализация в предприятията си и виждат огромни ползи от нея, както и кои точно са те, следва да се разгледа от какво имат нужда, за да ускорят внедряването и разширението на повече технологии.

Фигура 29. Потребности на предприятията, за да дадат тласък на внедряването на дигиталните решения в бъдеще

Източник: Собствено проучване

Заб. Запитаните са дали повече от един отговор

Както стана ясно в предишния анализ, едни от основните затруднения на предприятията относно дигитализацията са недостатъчните средства, липсата на компетенции на персонала и несигурността какви точно технологии и за какви нужди могат да използват. Поради тази причина за цели 73% от представителите на висше управленско ниво основните потребности, свързани с внедряването на нови технологии са свързани с анализ и оценка на постижимостта на икономическите ползи и разходи, а 60% смятат, че имат необходимост от допълнително обучение, консултиране и подпомагане на служителите т.е. те са убедени в ползите от

www.eufunds.bg

дигитализация на ниво ефикасност на процесите, но биха инвестирали ако успеят да обезпечат трансформацията с човешки и капиталови ресурси.

57% биха инвестират в дигитализация, ако познават по-добре бъдещите тенденции и изисквания на пазара, за да могат да внедрят продукт или услуга, които ще им служат не само в момента, но и за в бъдеще.

53% биха искали да се подготвят достатъчно добре и да интегрират дигитализацията като цялостен и взаимосвързан процес, а не като отделни дигитални технологии.

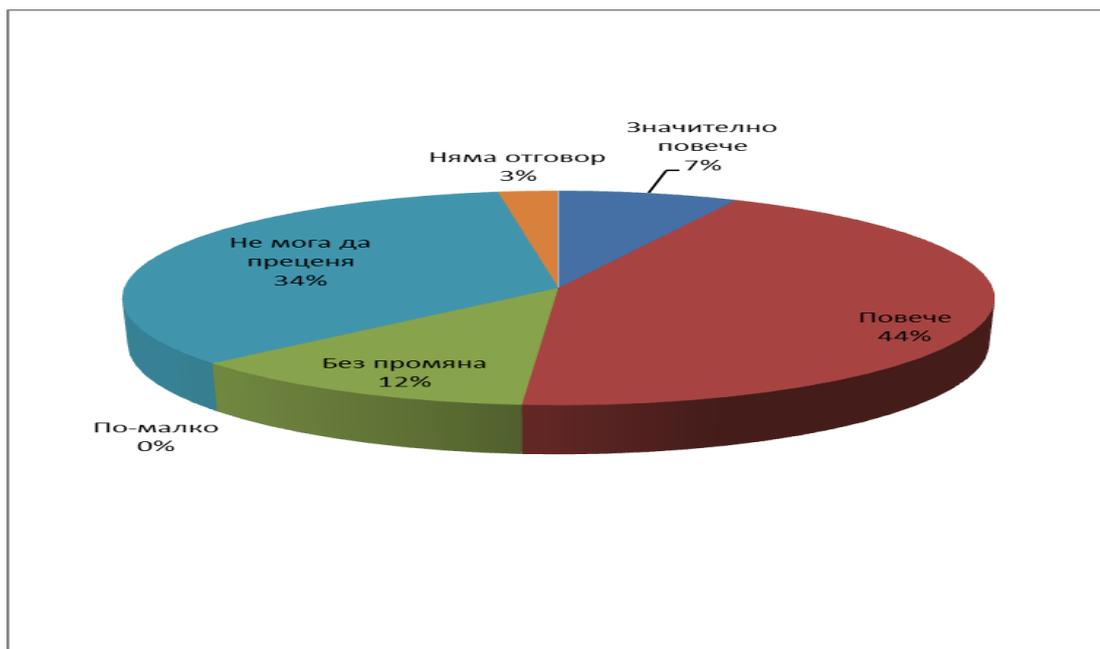
50% имат нужда да се информират за добри и доказани практики, за да успеят да преминат през трансформацията с възможно най-малък риск и неизвестност.

47% биха ускорили процеса по дигитализация след направен SWOT анализ.

Също толкова разчитат на финансиране от страна на държавата.

След като стана ясно, че ръководителите на предприятията са предпазливи и биха инвестирали само след добра информационна и аналитична подготовка, е интересно да се изследва, дали са склонни да отделят повече средства за процеса на дигитализация за следващите 5 години, в сравнение с изминалите 5.

Фигура 30. Планирани средства за инвестиране в дигитални технологии от предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за периода 2022-2026, в сравнение с периода 2017 – 2021г.

Източник: Собствено проучване

Графиката илюстрира, че повече от половината (51%) от предприятията планират да увеличат повече или значително повече средствата, предназначени за инвестиции в различни дигитални технологии. 12% ще запазят същото ниво на разходи за дигитализация, а 34% нямат изграден план или достъп до такъв.

www.eufunds.bg

2.2.3. Изводи

Анализът на резултатите от проведеното проучване показва, че българските предприятия в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са наясно с ползите от внедряването на цифровите технологии. Компаниите оценяват предимства на дигитализацията за подобряване на резултатите и организацията на работата. Дигитализацията спестява много време и ресурси, води до реализиране на по-бързи контакти, прозрачност на процесите и пестене на ресурси, посредством автоматизиране на процесите. Компаниите в сектора оценяват всички позитивни ефекти на дигитализацията: по-ефективно набиране и анализ на информация, подобряване на скоростта на операциите, подобряване на процесите по обслужване, по-добро планиране и управление, развитие на иновативна култура по-високо качество, прилагане на нови бизнес модели и прозрачност на бизнес процесите. Въпреки че повечето компании от сектора осъзнават потенциала на дигитализацията за развитие и разрастване на техния бизнес, те по-скоро не я залагат сред факторите с най-силно влияние за близките 5 години. Предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ могат да бъдат подпомагани и насърчавани, за да се ускори тяхната дигитална трансформация и да преодолеят предизвикателствата, пред които са изправени по пътя.

Предизвикателство пред компаниите е несъответствието в темпа на развитие на технологиите, очакванията на потребителите и адаптирането на организациите към промените. Бързото развитие на технологиите обуславя нови и по-високи очаквания на потребителите към персонализирани продукти и услуги.

Процесите на дигитализация и обединяване на бизнес процесите със системите на ИКТ зависят от индивидуалните характеристики и размера на предприятията. Въпреки това могат да бъдат дефинирани основните трудности, които забавят дигиталната трансформация и с които се сблъскват предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията на автомобили и мотоциклети“. На първо място това е липсата на осведоменост относно високотехнологичните решения и потенциалните предимства от прилагането им в продажбените процеси. Висшите ръководители на повечето предприятия в сектора са с търговски или финансов профил. За тях запознаването в детайли със спецификите на различните дигитални решения би отнело голям времеви ресурс, както и би коствало усилия в посока усвояване на материята. Компаниите, в които има вече ангажирани специалисти в областта на информационните технологии биха могли да преодолеят бързо подобни пречки, но в компаниите в които такива специалисти липсват или те са на експертно ниво ще имат сериозна нужда от консултантска подкрепа.

Възможна пречка пред развитието на предприятията и използването на цифровите технологии в някои случаи са недостатъчните познания, оценка на риска и разбиране на висшето ръководство как дигитализацията променя бизнес моделите или контекста на конкуренцията. Рискът от грешни решения, пропуски и загуба на конкурентоспособност е значителен при осъществяване на фрагментирани, припокриващи се или неподходящи технологични и ИКТ инвестиции.

Следваща причина за забавяне на дигиталната трансформация в компаниите от сектора е недостиг на финансови ресурси в по-малките предприятия за закупуване на необходимата технология. Повечето инвестиционни намерения на компаниите в сектора са насочени към развитие на пазарите, обезпечаване на редовни доставки, справяне с трудностите при транспортирането на стоките и справяне с последиците от пандемията. През последните две години това са основните, приоритетни теми, които имат нужда от инвестиции. Разбира се, че дигиталните технологии биха могли да подпомогнат и да направят по-ефективна всяка една от тези области, но към момента те се считат за скъпо решение.

Още една доста сериозна пречка е недостига на висококвалифицирани експерти в областта на ИКТ за внедряване и използване на модерни решения. Като цяло пазара на труда в страната страда от недостиг на такива специалисти и въпреки усилията на образователните институции и иновативните решения на някои частни организации, които също създават кадри за този пазар, все още конкуренцията за тези специалисти е доста сериозна. Още повече, че потенциалното внедряване на дигитални технологии би изисквало от една страна сериозен ИТ ресурс, а от друга - специалисти, които работят в областта на управлението на проекти, в областта на анализа и адаптирането на бизнес процесите и в областта на управлението на промяната. Именно тези специалисти заедно със специалистите в областта на информационните технологии биха направили всяка една дигитална трансформация успешна, тъй като процесът не завършва със закупуването и внедряването на технологията, но и с адаптирането на процесите и с подготовката на служителите за ефективна работа с нововъведенията.

Друг аспект, който също трябва да се има предвид, когато се оценява въздействието на потенциална дигитална трансформация в компаниите от сектор „Търговия на едро без търговия с автомобили и мотоциклети“ е въздействието върху околната среда, което е приоритет не само в европейски, но и в световен мащаб. Повишаването на ефективността на съхраняването на стоките, тяхното опаковане, транспортиране и потребление неминуемо ще даде и благотворно влияние върху емисиите на въглероден двуокис, които секторът генерира. В момента този аспект може би не е твърде важен за предприятията в сектора, но предвид Европейските политики и правила, които предстои да бъдат въведени, адаптирането на всички бизнеси към „по-зелени“ технологии, по-ефективна употреба на горива и нефтени продукти и по-щадящи методи за съхранение на стоките също ще станат приоритет.

Държавите, които най-рано могат да си позволят приложението на нови технологии, ще си осигурят по-ниски разходи за труд, по-висока производителност, както и водещо място в конкурентната среда. Множество сравнителни анализи и показатели свидетелстват за неблагоприятната позиция на България и страните от региона по отношение на дигиталното развитие, което може да се окаже ключов фактор за бъдещето развитие на регионалните неравенства.

Дигиталната трансформация има потенциала да подобри производителността, както и живота и качеството на работните места, ако бъде придружена от стабилен микс от политики за приобщаващ и устойчив, задвижван от иновации растеж и от принципа за социална справедливост.

----- www.eufunds.bg -----

Раздел 3. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КЛЮЧОВИ ДЛЪЖНОСТИ/ПРОФЕСИИ В ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/СЕКТОРА, В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА

Основната цел на настоящото проучване е да се идентифицират ключовите длъжности за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ и да се опише подхода и извършените от експертната група дейности по събиране, анализ и обобщаване на информацията. За изпълнение на целта е идентифициран първоначален списък с предложения за длъжности, които са ключови за сектор «Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети», те са оценени по избрани критерии и като резултат са определени петте ключови за сектора длъжности, които ще подлежат на бъдеща оценка за целите на разработване на профили на дигиталните умения по ключови длъжности по НКПД 2011 и по нива и области на компетентност, съгласно Европейската рамка за дигитални умения DigComp 2.1; идентифициране състоянието на дигиталните умения на заетите лица на ключовите длъжности, при изпълнение на основните задачи, свързани с използване на дигитални технологии и идентифициране потребностите от развитие на дигиталните компетентности за ключовите длъжности по икономически дейности, според НКПД 2011 и DigComp2.1.

Ключовите длъжности са тези, които са от критично значение за реализирането на стратегическите цели и приоритети и влияят пряко на резултатите на предприятието и/или икономическата дейност и същевременно имат значение за дигиталната трансформация на бизнеса.

3.1. ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИТЕ ДЛЪЖНОСТИ/ПРОФЕСИИ В СЕКТОР „ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО, БЕЗ ТЪРГОВИЯ С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ“ В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА

3.1.1. МЕТОДИ И ИНСТРУМЕНТИ

В процеса на определяне на ключовите длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ бяха използвани следните методи:

- Документален метод (Desk research)
- Онлайн допитване
- Анкетна карта
- Експертна оценка

www.eufunds.bg

3.1.2. ПРОЦЕДУРА НА ПРОУЧВАНЕТО

3.1.2.1. Определяне на екип

Сформирана е секторна експертна група за оценка и определяне на ключови длъжности/професии в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ от девет експерти в бранша, специалисти от водещи предприятия в сектора и един координатор на дейността на експертната група, секторен експерт, назначен по проекта. Конкретизирани са задачите по реализирането на изследването и анализа, разпределени са отговорностите между членовете на експертната група.

3.1.2.2. Идентифициране на първоначален списък от длъжности/професии в икономическата дейност/сектор

Етап 1. Предварително проучване на характерните за сектора длъжности/професии.

Етап 2. Събиране, верифициране и обобщаване на данни и информация, свързана с изготвянето на първоначален списък от длъжности/професии в икономическата дейност/сектор.

Запитване за предложение на списък с ключови длъжности/професии в икономическата дейност/сектор е изпратено по имейл до всички експерти, включени в експертната група, както и до широк кръг предприятия в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“, включващ участниците от проучванията в Дейност 1 и други заинтересовани лица (мениджъри, специалисти, социални партньори и др.) в сектора.

Събрани са предложения за ключови длъжности, като всеки от участниците в експертната група е предложил списък с потенциални длъжности за включване в първоначалния списък на ключовите длъжности. Всяка предложена длъжност е предоставена с наименованието и съответния код по НКПД 2011 .

Етап 3. Обобщаване на получените предложения за длъжности за включване в първоначалния списък на ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“.

Предложенията, получени от всеки един от деветте експерта от експертната група са обобщени в списък според честотата на срещане на дадена длъжност. Проверени са коректността на подадените данни - код по НКПД 2011 и съответствие на наименованието на длъжността. Обобщаването е извършено от координатора на експертната група.

Етап 4. Създаване на първоначален разширен списък от ключови длъжности/професии в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“.

Длъжностите, предложени от всички експерти в експертната група са обобщени и са лимитирани до 11 ключови длъжности, които влизат в първоначалния разширен списък.

www.eufunds.bg

Първоначалният списък с длъжности/професии е определен на база избор на тези, които са с най-голяма честота, като е взето предвид и тяхното значение за реализирането на стратегическите цели и приоритети и влиянието им върху резултатите в предприятието и/или икономическата дейност/сектор в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса. При избора на длъжности се има предвид и въздействието на длъжността/професията по отношение на развитието на дигиталните умения и осъществяването на дигиталната трансформация на предприятието/сектора.

Списъкът от длъжности е съгласуван и е предложен като окончателен първоначален списък от длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“.

В таблица 13 е представен първоначалният списък от длъжности/професии в икономическата дейност/сектор.

Таблица 13. Първоначален списък от ключови длъжности/професии

№	Код по НКПД 2011	Наименование на длъжност/професия
1	4321 2021	Началник, склад
2	33233005	Специалист, доставки
3	24216006	Експерт, Търговия
4	12117002	Финансов мениджър
5	43212013	Ръководител, търговска експлоатация
6	12216004	Мениджър, маркетинг
7	25116002	Бизнес анализатор информационни технологии
8	24215025	Мениджър, ключови клиенти
9	24216005	Експерт, логистика
10	33393005	Специалист, маркетинг и реклама
11	33223003	Търговски представител

3.1.2.3. Определяне на критерии и тегло (степен на значение на всеки отделен критерий) за оценка и избор на ключовите длъжности

Идентифициран е първоначален, разширен списък от критерии за оценка и избор на длъжностите, включващ седем критерия. На база оценка от членовете на експертната група този списък е сведен до 3 критерия. Определени са теглата за всеки критерий, които позволяват да се отрази влиянието на всеки критерий и да се открият длъжностите, които са най-значими в изследваната икономическа дейност/сектор.

www.eufunds.bg

Етап 1. Избор на критерии за оценка на ключови длъжности и определяне на разширен списък с критерии

От възможните критерии за оценка и ранжиране на длъжностите, които могат да бъдат използвани за експертната оценка на длъжностите са избрани на експертен принцип седем критерия, които са представени в първоначален разширен списък от критерии (виж Таблица 14).

Таблица 14. Първоначален списък от критерии за избор на ключови длъжности/ професии

N	Критерий	Описание
1	Влияние върху процесите	Степен на отговорност, която изпълняващият длъжността носи по отношение на ефективното изпълнение
2	Междоличностни умения	Степен, до която резултатът от работата на изпълняващия длъжността зависи от уменията му да взаимодейства, общува и въздейства на отделни хора или групи от хора
3	Отговорност за финансови и материално-технически ресурс	Степен и обхват на финансовата, материално-техническата, управленската и др. отговорности, която длъжността носи при изпълнението на работата
4	Професионални познания и експертиза	Степен на значимост на придобитите чрез обучение или практика знания, умения и компетентности за изпълнението на дейността
5	Разрешаване на проблеми	Степен, в която заемащият длъжността е необходимо да се справя с проблеми от различен характер, вкл. да прогнозира възникването на потенциални проблеми, да анализира ситуацията, да оценява различни алтернативи, да взема ефективни решения и да оценява последствията от тях
6	Сложност на работата	Характер и степен на сложност на операциите, задачите, действията и функциите в изпълнението на работата
7	Заетост на лица в предприятия от сектора	Оценка дали има достатъчно заети лица на избраната длъжност в предприятието/сектора

Етап 2. Определяне на окончателен списък с критерии и придаване на тегло (степен на значение на всеки отделен критерий) за оценка и избор на ключовите длъжности/професии.

Първоначалният разширен списък от критерии за оценка на ключови длъжности/ професии е представен на всеки от експертите в експертната група. Всеки от участниците в експертната група е предложил по 3 критерия от представения списък, които да бъдат прилагани за оценката на ключовите длъжности/ професии в сектор «Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети».

Информацията, получена от всички членове на експертната група е анализирана и обобщена и е съставен окончателен списък с критериите за оценка и избор на ключови длъжности в сектора.

Окончателен списък от критерии за избор на ключови длъжности/ професии е представен в Таблица 15:

www.eufunds.bg

Таблица 15 Окончателен списък от критерии за избор на ключови длъжности

№	Критерий	Описание
1	Междучелностни умения	Степен, до която резултатът от работата на изпълняващия длъжността зависи от уменията му да взаимодейства, общува и въздейства на отделни хора или групи от хора
2	Професионални познания и експертиза	Степен на значимост на придобитите чрез обучение или практика знания, умения и компетентности за изпълнението на дейността
3	Заетост на лица в предприятия от сектора	Оценка дали има достатъчно заети лица на избраната длъжност в предприятието/сектора

Етап 3. Определяне на тегло за всеки избран критерий.

Окончателно определените три критерия за оценка на длъжностите са подложени на експертна оценка за определяне на тегло за всеки избран критерий. Избраното тегло позволява да се отрази влиянието на всеки критерий и да се открият длъжностите, които са ключови за сектора. Използвана е единна скала за определяне на тегло. Определени са три тегла в диапазона „ниско“, „средно“, „високо“ и са им придадени съответните числови стойности: ниско = 1; средно = 2; високо = 3.

Определеното тегло за всеки от критериите е представено в таблица 16.

Таблица 16. Критерии за оценка и тегло

№	Критерий	Описание	Тегло		
			Ниско	Средно	Високо
1	Междучелностни умения	Степен, до която резултатът от работата на изпълняващия длъжността зависи от уменията му да взаимодейства, общува и въздейства на отделни хора или групи от хора			3
2	Професионални познания и експертиза	Степен на значимост на придобитите чрез обучение или практика знания, умения и компетентности за изпълнението на дейността		2	
3	Заетост на лица в предприятия от сектора	Оценка дали има достатъчно заети лица на избраната длъжност в предприятието/сектора	1		

www.eufunds.bg

3.1.2.1. Оценка на всяка длъжност/професия от първоначалния списък по избраните критерии за оценка

Оценката на длъжностите е направена посредством експертна оценка. На експертите е изпратена анкетна карта (Карта за оценка на ключови длъжности), в която са представени десетте длъжности от разширения списък, критериите за оценка на длъжностите и нивата на оценка. Предложенията за оценка са изпратени до членовете на експертната група чрез електронна поща.

Членовете на експертната група са дали своята оценка за всяка длъжност/професия от сектора в анкетната карта (Карта за оценка на ключови длъжности).

Всяка отделна длъжност от първоначалния списък (Таблица 13) е оценена по избраните критерии (Таблица 16), като оценяващите членове на експертната група са посочили нивото на съответствие за всеки критерий, използвайки скалата за оценка на нивото на проявление на избраните критерии - ниско ниво, средно ниво, високо ниво.

Получените оценки във всяка отделна карта са приведени в числови стойности от координатора на екипа съгласно „Карта за оценка на ключови длъжности“. За всяка длъжност е представена съответната Карта за оценка на ключови длъжности (виж таблиците).

Таблица 17. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Началник, склад

Експерт	НКПД 43212021					Началник, склад										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междучелностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
2		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
3	2			1	2			6	2	12			6	3	18	32
4		4		1	4	4	4		2	8		4		3	12	24
5			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
6		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
7			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
8			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
9			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
10			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																33

Таблица 18. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Специалист, доставки

Експерт	НКПД 33233005					Специалист, доставки										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1	2			1	2		4		2	8		4		3	12	22
2		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
3		4		1	4			6	2	12		4		3	12	28
4		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
5		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
6			6	1	6	2			2	4			6	3	18	28
7		4		1	4			6	2	12		4		3	12	28
8		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
9	2			1	2	2			2	4			6	3	18	24
10		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																25,4

Таблица 19. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Експерт, Търговия

Експерт	НКПД 24216006					Експерт, Търговия										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
2			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
3			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
4		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
5			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
6			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
7			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
8			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32

www.eufunds.bg

9			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
10			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.															33,4	

Таблица 20. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Финансов мениджър

Експерт	НКПД 12117002					Финансов мениджър										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1	2			1	2	2			2	4		4		3	12	18
2	2			1	2	2			2	4		4		3	12	18
3	2			1	2	2			2	4			6	3	18	24
4		4		1	4	2			2	4			6	3	18	26
5	2			1	2	2			2	4			6	3	18	24
6		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
7		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
8		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
9	2			1	2		4		2	8			6	3	18	28
10	2			1	2	2			2	4			6	3	18	24
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), определен в картите за оценка, разделен на броя на експертите, участвали в оценката.															23,6	

Таблица 21. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Ръководител, търговска експлоатация

Експерт	43212013					Ръководител, търговска експлоатация										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
2		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
3	2			1	2	2			2	4		4		3	12	18
4		4		1	4	2			2	4			6	3	18	26

www.eufunds.bg

5			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
6	2			1	2		4		2	8		4		3	12	22
7		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
8		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
9			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
10	2			1	2			6	2	12			6	3	18	32
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																26

Таблица 22. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Мениджър маркетинг

Експерт	НКПД 12216004					Мениджър маркетинг											
	Критерии / Нива на съответствие																
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3						
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД	
1		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20	
2		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20	
3			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26	
4			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26	
5			6	1	6	2			2	4			6	3	18	28	
6			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36	
7		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34	
8			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26	
9		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24	
10			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32	
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																27,2	

www.eufunds.bg

Таблица 23. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Бизнес анализатор информационни технологии

Експерт	НКПД 25116002					Бизнес анализатор информационни технологии										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
2		4		1	4	2			2	4			6	3	18	26
3		4		1	4	2			2	4			6	3	18	26
4	2			1	2	2			2	4		4		3	12	18
5			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
6		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
7		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
8		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
9		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
10	2			1	2	2			2	4			6	3	18	24
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																25,4

Таблица 24. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Мениджър ключови клиенти

Експерт	НКПД 24215025					Мениджър ключови клиенти										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
2			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
3		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
4			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
5			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
6		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30

www.eufunds.bg

7		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
8			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
9			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
10			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																30,6

ТАБЛИЦА 25. КАРТА ЗА ОЦЕНКА НА КЛЮЧОВИ ДЪЛЖНОСТИ В СЕКТОРА. ДЪЛЖНОСТ ЕКСПЕРТ ЛОГИСТИКА

Експерт	НКПД 24216005					Експерт логистика										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
2			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
3			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
4		4		1	4			6	2	12		4		3	12	28
5		4		1	4		4		2	8	2			3	6	18
6			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
7		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
8		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
9		4		1	4		4		2	8			6	3	18	30
10			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																31,4

ТАБЛИЦА 26. КАРТА ЗА ОЦЕНКА НА КЛЮЧОВИ ДЪЛЖНОСТИ В СЕКТОРА. ДЪЛЖНОСТ СПЕЦИАЛИСТ МАРКЕТИНГ

Експерт	НКПД 33393005					Специалист Маркетинг										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междупличностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД

www.eufunds.bg

1			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
2			6	1	6			6	2	12			6	3	18	36
3			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
4			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
5			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
6		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
7			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
8		4		1	4			6	2	12			6	3	18	34
9		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
10			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																30,6

Таблица 27. Карта за оценка на ключови длъжности в сектора. Длъжност Търговски представител

Експерт	НКПД 33223003					Търговски представител										
	Критерии / Нива на съответствие															
	Междulichностни умения 1					Заетост на лица в предприятия от сектора 2					Професионални познания и експертиза 3					
	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	Об.К	НН	СН	ВН	ТК	ОбК	СРД
1		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
2		4		1	4		4		2	8		4		3	12	24
3			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
4			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
5			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
6			6	1	6			6	2	12		4		3	12	30
7			6	1	6		4		2	8	2			3	6	20
8		4		1	4	2			2	4		4		3	12	20
9			6	1	6		4		2	8			6	3	18	32
10			6	1	6		4		2	8		4		3	12	26
Обобщен сумарен рейтинг на длъжността - средно аритметично от сборът от сумарния рейтинг (СРД), разделен на броя на експертите, участвали в оценката.																25

www.eufunds.bg

Въз основа на направените изчисления, обобщеният списък е лимитиран до 5 броя ключови длъжности, които са получили най-висок обобщен сумарен рейтинг. Те са представени в Таблица 28.

Таблица 28. Списък на определените ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

№	Код по НКПД 2011	Наименование на длъжност/професия	Обобщен сумарен рейтинг
1	24216006	Експерт, търговия	33,4
2	43212021	Началник, склад	33
3	24216005	Експерт, логистика	31,4
4	24215025	Мениджър, ключови клиенти	30,6
5	33393005	Специалист, маркетинг и реклама	30

Окончателният списък с ключовите длъжности е **валидиран**, като определените ключови длъжности са представени за финално обсъждане и коментари на всички експерти в експертната група, също така са изпратени в електронен вариант до широк кръг заинтересовани страни - предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“. Списъкът с петте ключови длъжности не е променен и като краен резултат се запазват избраните пет ключови за сектора длъжности, които ще бъдат използвани при последващите дейности и задачи в изпълнението на проекта, като:

- идентифициране състоянието на дигиталните умения/компетентности на заетите лица на ключова професия/длъжност, при изпълнение на основните задачи, свързани с използване на дигитални технологии;
- идентифициране потребностите от развитие на дигиталните умения/компетентности за ключови длъжности/професии по икономически дейности/сектори, според НКПД 2011 и DigComp2.1.
- разработване на профили на дигиталните умения по ключови длъжности и/или професии по НКПД 2011 и по нива и области на компетентност, съгласно Европейската рамка за дигитални умения DigComp 2.1.

Списък на длъжностите, които ще бъдат обект на изследването в икономическата дейност/сектора, е представен в Приложение 7.

www.eufunds.bg

Раздел 4. ПОТРЕБНОСТИ ОТ РАЗВИТИЕ НА ДИГИТАЛНИ УМЕНИЯ/КОМПЕТЕНТНОСТИ НА РАБОТНАТА СИЛА В ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/СЕКТОР

4.1. ПОДРАЗДЕЛ А. ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА ТЪРСЕНИТЕ ОБЩИ И СПЕЦИФИЧНИ ДИГИТАЛНИ УМЕНИЯ/КОМПЕТЕНТНОСТИ, НЕОБХОДИМИ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ЗА УСПЕШНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЕЖЕДНЕВНИТЕ ИМ ЗАДАЧИ, СВЪРЗАНИ С ПРОФЕСИЯТА/ДЛЪЖНОСТТА

4.1.1. ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И АНАЛИЗА

Установяване на търсените (очакваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с упражняваната професия/длъжност в момента и в бъдещ времеви хоризонт от 5 г.

За да се удовлетвори целта е проведено проучване, установяващо потребностите от дигитални умения/компетентности за определените ключови длъжности/професии в предприятията от сектора. Събрана е информацията относно търсените (очакваните от предприятията в сектора) общи и специфични дигитални умения, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на дейността, свързана с упражняваната професия/длъжност в момента и в бъдещ времеви хоризонт от 5 г.

4.1.2. МЕТОД НА ПРОУЧВАНЕТО

За целите на настоящото изследване са използвани количествени и качествени методи. Предимствата на качествените методи са, че позволяват да се уловят изследваните процеси във времеви континуум и в дълбочина. На тази база, аналитичният продукт от събраните чрез качествени методи данни позволява да се установят специфичните характеристики на изследваните длъжности в сектора и да се извлече информация, която е специфична за сектора. Възможно най-добрите резултати се постигат при комбинирането на качествено изследване с количествено изследване. По този начин се създават условия за детайлно и всеобхватно покритие на проучвания проблем.

Проведено е анкетно проучване и проучване посредством стандартизирано интервю за идентифициране на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица в сектора като са обхванати следните групи: титуляри - лица, заемащи съответната ключова длъжност, обект на изследване; мениджъри; специалисти човешки ресурси, както и проучване, чрез документален метод.

www.eufunds.bg

4.1.2.1. Онлайн анкета

За целите на проучването е проведена онлайн анкета. Целта на анкетата е да извлече информация относно общите и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на ежедневните задачи, свързани с изследваните ключови за сектора длъжности. За провеждането на анкетното проучване и използван специално създаден въпросник.

При създаването на въпросника за анкетното проучване са спазени следните изисквания:

- форматът е съобразен с обекта на изследване
- съдържа инструкция към изследваните лица, което ги информира за целта на проучването; указания, как ще бъде използвана информацията; уверения в анонимността на проучването, благодарност към лицето за неговото съдействие и т.н.
- притежава добър външен вид и ясна структура
- има яснота по отношение на вида и темата на проучването
- сложността на въпросите е съобразена с респондентите
- въпросите са логически последователни
- всички въпроси имат отношение към конкретните цели на проучването

Въпросникът за анкетно проучване съдържа 22 въпроса от следния тип:

- затворени (закрити) въпроси – имат предварително формулирани варианти на отговори, като изследваното лице може да избере един или няколко отговора (според указанията).
- отворени (открити) въпроси – нямат формулиран вариант на отговор, а лицето отговаря свободно със свои думи
- полуотворени (полуоткрити) въпроси – освен предварително формулиран брой отговори е оставена и възможност за изразяване на друго (собствено) мнение от респондента

Въпросникът се администрира посредством онлайн платформа, която осигурява персонален достъп на изследваните лица и автоматизирана обработка на резултатите от изследването.

4.1.2.2. Структурирано интервю

Интервюто е проведено под форма на допитване, основаващо се на пряка словесна комуникация между две лица - интервюиращ и респондент, чрез устно поставяне на въпроси и устно даване на отговори за набиране на първична емпирична информация.

Проведеното интервю е структурирано, основано на предварително подготвен въпросник. Въпросите в интервюто се отнасят за необходимите специфичните дигитални умения/компетентности за длъжността, като се задават в стандартизиран формат и логична последователност, посочена във въпросника за интервю.

Проведеното интервю дава възможност:

www.eufunds.bg

- отговорите да се регистрират и записват от интервюиращия по подходящ начин
- за изясняване на неясните въпроси
- за получаване на допълнителна информация, която не може да бъде събрана само чрез количествен метод
- за даване на уточнения, попълване на пропуски и събиране на качествена информация
- за максимално приспособяване на въпросите към възможностите на интервюиращия

4.1.2.3. Документален метод

Документалният метод включва събирането и анализирането на вторична информация: данни, които са вече набрани и обработени и съществуват съхранени в някакъв вид материални носители и документи, отразени при предишни проучвания, изследващи съответния проблем. Събирането и обработката на тази информация не е било планирано конкретно за съответното изследване, но тя може да бъде използвана от него, защото е съответна.

Документалният анализ дава възможност за:

- обективизиране и верифициране на данните и информацията, събрани посредством другите методи
- ретроспективно изучаване на събития и факти, касаещи проблема в продължителен период
- получаване на допълнителна информация, касаеща темата или проблема
- получаване на надеждна информация, базирана на многократност на изучаване на проблема

4.1.3. ОБЕКТ НА ПРОУЧВАНЕТО

Проведеното изследване за установяване на потребностите от дигитални умения/компетентности обхваща петте ключови длъжности, идентифицирани при направеното проучване на предишния етап (виж Раздел 3) . Определени са пет ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, които са обект на проучването:

1. 24216006 Експерт, търговия
2. 43212021 Началник, склад
3. 24216005 Експерт, логистика
4. 24215025 Мениджър, ключови клиенти
5. 33393005 Специалист, маркетинг и реклама

----- www.eufunds.bg -----

За всяка от тези пет ключови длъжности са установени:

- Търсени (изисквани) общи дигитални умения/компетентности за длъжността/професията
- Препоръчително ниво на владене на търсените (изискваните) общи дигитални умения/компетентности
- Търсени (изисквани) специфични дигитални умения/компетентности за длъжността/професията
- Препоръчително ниво на владене на търсените (изискваните) специфични дигитални умения/компетентности
-

4.1.4. ОБХВАТ НА ПРОУЧВАНЕТО

4.1.4.1. Целеви групи:

Възможните целеви групи и респонденти, които са обхванати от изследването на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността, са както следва: титуляри - лица, заемащи длъжности, които са обект на изследване; мениджъри; преки ръководители; специалисти човешки ресурси и др.

Определена е извадка, която отговаря на зададените критерии: за всяка отделна професия/длъжност – обект на изследване чрез онлайн анкета да се определят не по-малко от 4-ма респонденти, от които трима титуляри (заемащи) позицията, един пряк ръководител или специалист човешки ресурси. За всяка отделна ключова длъжност – обект на изследване, чрез структурирано интервю да се определят не по-малко от 2-ма бенефициенти, от които един титуляр (заемащ) позицията и един пряк ръководител или специалист човешки ресурси.

4.1.4.2. Описание на извадката при онлайн анкетното проучване:

Размерът на извадката е 25 души и обхваща заети лица в ключови предприятия от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, от които: 18 титуляри (заемащи) позицията и 7 преки ръководители или специалисти човешки ресурси.

Всички респонденти попадат в две възрастови групи: 27 – 39 г. и 40 – 54 г. в съотношение, приблизително съответно 40% към 60%. По отношение на пола, извадката е балансирана и разпределението между мъжете и жените е почти по равно. По отношение на фактор образование, преобладават лицата с висше образование, като те са 85 % от респондентите, в сравнение с лицата със средно образование, които са 15 %.

----- www.eufunds.bg -----

4.1.4.3. Описание на извадката при проучването чрез структурирано интервю:

Размерът на извадката е 10 души и обхваща заети лица в ключови предприятия от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, от които: 1 титуляр на длъжността и 1 специалист ЧР. Всички респонденти попадат в две възрастови групи: 27 – 39 г. и 40 – 54 г. По отношение на пола, преобладават жените, които са около 60 % от респондентите. По отношение на фактор образование, преобладават лицата с висше образование.

4.1.5. ПРОЦЕДУРА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

При провеждане на проучването са приложени последователно трите метода :

- Онлайн анкета, проведена чрез „Въпросник В-1 за изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“;
- Стандартизирано интервю за идентифициране на основните задачи по изследваните ключови длъжности, свързани с прилагането на дигитални умения и установяване и описване на специфичните дигитални умения и нива, необходими за успешното изпълнение на ежедневните задачи, свързани с упражняването на съответната длъжност;
- Документален анализ на източници на информация за определените ключови длъжности: длъжностни характеристики, Европейска Рамка на дигиталните компетентности с петте области на дигитална компетентност и 21 дигитални умения/ компетентности (DigComp 2.1), MyCompetence, ESCO, e-Competence и др. класификации и речници на компетенции.

Изследването е извършено в съответствие с „Инструкция за провеждане на „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с длъжността“ (виж Приложение 6).

На участниците в онлайн анкетното проучване е дадена подробна инструкция, която разяснява, че въпросникът съдържа три области на проучвана информация:

- дигитални задачи, които се изпълняват при упражняването на длъжността/ професията;
- дигитални инструменти, технологии и ресурси, с които трябва да се умее да се работи с глед на характера на дигиталните задачи;
- дигитални умения/компетентности, които трябва да се владеят за да бъдат изпълнявани успешно свързаните с упражняването на професията/длъжността задачи - сега и в перспектива (5 г.).

----- www.eufunds.bg -----

Въпросите са в съответствие с петте области на дигитална компетентност на DigComp 2.1., което е разяснено на изследваните лица. Проучването е анонимно. От изследваните лица се очаква да посочат дигиталните задачи, инструменти и технологии, които съответстват на функциите на длъжността и да определят препоръчително ниво на владеене на съответните основни и специфични дигитални умения/компетентности. Въпросите са от „смесен тип“ – с представени варианти на отговор и опция за добавяне на информация по преценка на анкетирания лице, както и с търсене на допълнителна информация.

На участниците в стандартизираното интервю е дадена подробна инструкция, която разяснява, че интервюто има за цел да се установят и опишат специфичните дигитални умения, необходими за успешното изпълнение на ежедневните задачи на съответната длъжност.

Интервюираните са запознати предварително с „общите дигитални умения“, определени в DigComp 2.1 по петте основни области: „Грамотност, свързана с информация и данни“; „Комуникация и сътрудничество“; „Създаване на дигитално съдържание“; „Безопасност“; „Решаване на проблеми“.

Обяснено е, че под „специфични дигитални умения“ следва да се разбират дигиталните умения/компетентности, които са специфични за упражняването на конкретна длъжност в сектора.

Обяснено е, че интервюто се придържа към стандартна форма и предварителни въпроси, но за извличане на повече информация и доуточнения, интервюиращият може да задава и допълнителни въпроси. На интервюираните лица (респондентите) е обяснено, че интервюто отразява тяхното експертно мнение и остава анонимно, тъй като данните от него ще бъдат използвани в обобщен за сектора вид само за целите на проучването.

4.1.6. РЕЗУЛТАТИ

Резултатите от изследването, чрез посочените по-горе инструменти, са обобщени и анализирани.

4.1.6.1. Експерт, логистика

Резултатите показват, че за длъжност Експерт, логистика най - много специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на задачите са идентифицирани в областта на грамотност, свързана с информация и данни. За успешно справяне с длъжността заетите в сектора на съответната длъжност е необходимо да могат да търсят информация от различни източници в уеб среда, да използват софтуер за производителност, да използват функционалностите на електронните таблици, да работят с уеб базирани платформи за транспорт и спедиция, както и с митнически софтуер и интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието. Успешното справяне на длъжността изисква също умения за комуникация и сътрудничество в дигитална среда посредством софтуер и приложения за вътрешно-фирмена комуникация и електронна кореспонденция, както и познаване и

----- www.eufunds.bg -----

използване на професионални мрежи и общности в уеб пространството. Заемащите длъжността в сектора е необходимо да могат да работят ефективно с дигитално съдържание, като създават и редактират дигитално съдържание в различни формати и да организират правилно информацията. От съществено значение са уменията за безопасна работа в дигитална среда, включващи използване на пароли, избягване на подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници, използване на защитните стени и на антивирусните програми и функционалности за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения. За ефективното изпълнение на дейността е необходимо използване на подходящо избрани инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми, умения за управление на настройките на приложенията и програмите, своевременно установяване на наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, както и съдействие при необходимост други хора при използване на дигитални инструменти и технологии. Фигури 31 и 32 представят резултатите от проучването на търсените общи и специфични умения за длъжност Експерт, логистика.

Фигура 31. Търсени общи умения за длъжност Експерт, логистика по нива на владееене

Фигура 32. Търсени специфични умения за длъжност Експерт, логистика по нива на владеене

4.1.6.2. Началник, склад

По отношение на длъжност Началник, склад, идентифицираните необходими специфични умения в област грамотност, свързана с данни и информация са в областта на търсене на информация от различни източници в уеб среда, извличане, организиране, систематизиране и съхраняване данни и информация, използване на интегрирана система за планиране на ресурсите в предприятието, работа с текстообработващи програми, електронни таблици и

www.eufunds.bg

складов софтуер. Дейността на заемащите длъжността в сектора предполага известна комуникация в дигитална среда, за което са необходими умения за работа с приложения за трансфер на файлове , използване на системи за аудио, видео и телеконференции, използване на електронната поща. В ежедневната си работа заемащите длъжността създават и редактират дигитално съдържание в различни формати, организират информацията по критерии и демонстрират умения за критично използване на достоверни източници на информация. Проучването показва, че безопасността при работа в дигитална среда е ключова за длъжността и заемащите я и е необходимо да предприемат мерки, за да защитават от потенциални рискове и заплахи сигурността на устройствата и дигиталното съдържание, да спазват процедурите за защита на информацията и цифровите документи, да използват функциите на защитните стени и на антивирусните програми, да познават и прилагат изискванията и разпоредбите за “Защита на личните данни” при работа с лични данни, и да могат да идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда и да ги предотвратяват. По отношение на решаване на проблеми заемащите длъжността в сектора е необходимо да могат да идентифицират възникнали техническите проблеми със системите и устройствата, да намират решения за проблеми, възникнали при работа с дигиталните инструменти и софтуерните продукти и да правят оценка на потребностите от работа с дигитални инструменти, които дейността изисква, да избират и прилагат подходящи дигитални инструменти, които ще удовлетворят тези потребности. Фигури 33 и 34 представят резултатите от проучването на търсените общи и специфични умения за длъжност Началник, склад.

----- www.eufunds.bg -----

Фигура 33. Търсени общи умения за длъжност Началник, склад по нива на владеене

Фигура 34. Търсени специфични умения за длъжност Началник, склад по нива на владеене

4.1.6.3. Мениджър, ключови клиенти

Успешното изпълнение на длъжност Мениджър, ключови клиенти изисква грамотност, свързана с данни и информация, която е свързана с използването на приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството, умения за работа с електронни таблици, използване на интегрирани системи и приложения към тях за управление на взаимоотношенията с клиентите, използване на системи за планиране на ресурсите на предприятието, както и използване на софтуер за производителност. Титулярите на тази длъжност взаимодействат активно в дигитална среда, като използват софтуери и

приложения за управление на вътрешните информационни потоци (интранет), средства за електронна комуникация, системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания, както и аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации. Важни за ефективното изпълнение на тази длъжност са уменията за създаване и управление на дигитално съдържание, като създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, правилно съхраняване и организиране на информацията, правилен подбор на източниците на информация и създаване на презентационни материали с подходящо за целите съдържание и оформление. По отношение на безопасността заемащите длъжността в сектора е необходимо да могат да използват средства за защита на програмите, файловете и устройствата, на които работят, да идентифицират и избягват рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, да използват функциите на защитните стени и на антивирусните програми, както и филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения, да познават и използват настройки за управление на данните, за да не допускат споделяне на лични данни или конфиденциална информация, да архивират данни и информация, за да предотвратят загуба или унищожаване на важна информация. За да решават проблеми на позицията заемащите длъжността, е необходимо да са способни да избират подходящите инструменти и технологии за извършване на задачите, да могат да управляват и променят настройките на инструментите и програмите, с които работят, в зависимост от изискванията и да установяват наличието на технически проблем с устройствата и програмите, с които работят, за да организират навременното му отстраняване. Фигури 35 и 36 представят резултатите от проучването на търсените общи и специфични умения за длъжност Мениджър, ключови клиенти.

----- www.eufunds.bg -----

Фигура 35. Търсени общи умения за длъжност Мениджър, ключови клиенти по нива на владеене

Фигура 36. Търсени специфични умения за длъжност Мениджър, ключови клиенти по нива на владеене

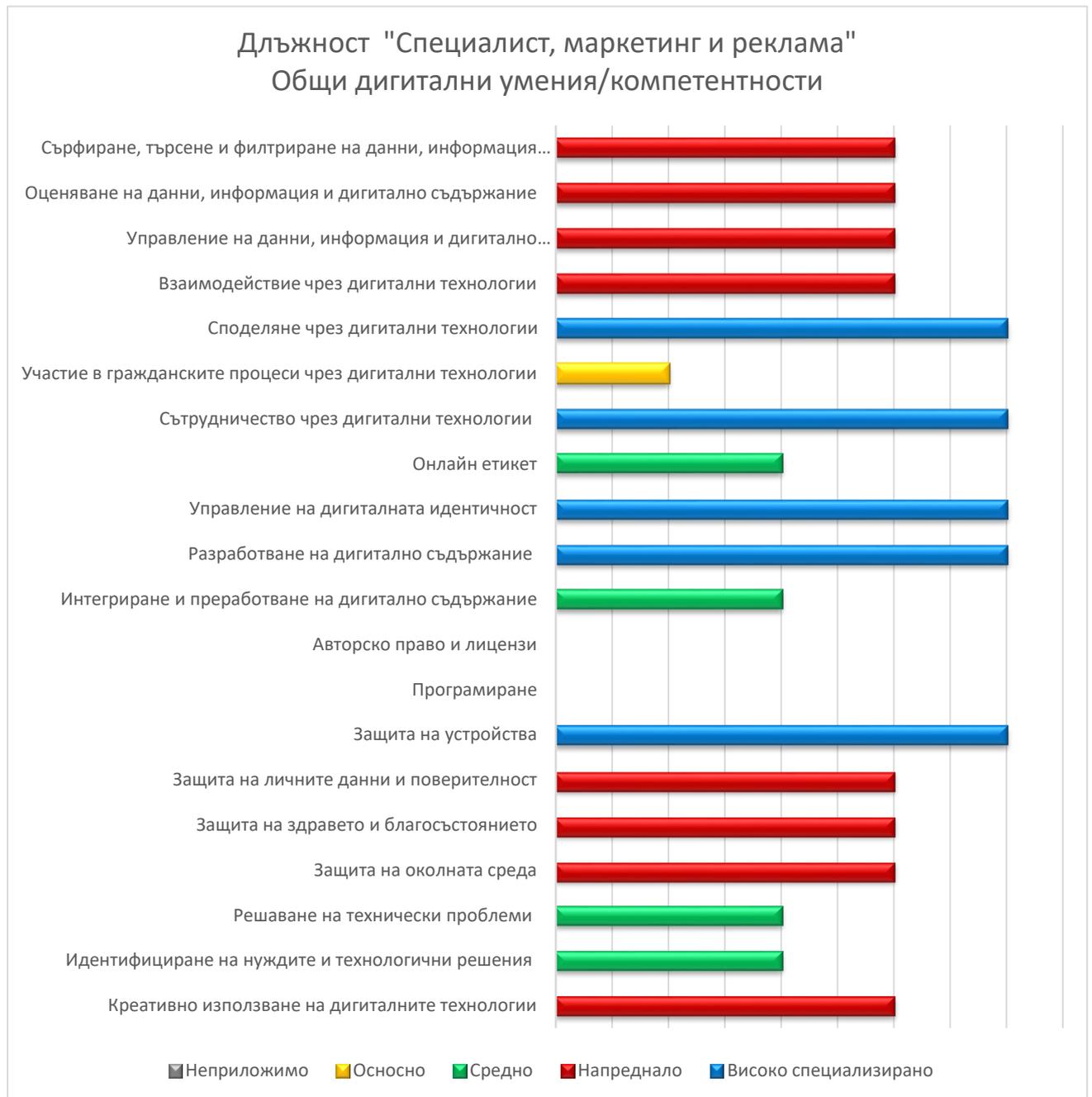

4.1.6.4. Специалист, маркетинг и реклама

Заемащите длъжността Специалист, маркетинг и реклама използват разнообразни информационни системи за управление на данни и информация и е необходимо да притежават умения свързани с търсене, оценяване и събиране на данни в уеб пространството, да използват дигитални инструменти за анализ на големи масиви данни (Big Data), също инструменти за визуализиране на комплексни данни в графики, фигури, диаграми и инфографики, да използват инструменти за анализ на дигитални маркетингови активности, както и да могат да работят с електронни таблици. Комуникацията с различни страни е засилена на тази длъжност и по тази причина е необходимо заемащите я в сектора да притежават умения за създаване и управление на ефективни имейл кампании, да използват функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, функционалностите на софтуери, подпомагащи съвместната работа в предприятието, да използват средства за електронна комуникация и кореспонденция, за да изпращат и получават съобщения, файлове, данни и документи, да боравят с аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации, както и да могат да работят с интегрирана система за управление на взаимоотношенията с клиентите и да познават възможностите на различните социални мрежи и интернет общества, за да установяват делови контакти и изграждат и поддържат взаимоотношения с различни партньори в онлайн среда. Специалистите, маркетинг и реклама в сектора създават разнообразно дигитално съдържание и за целите е необходимо да притежават умения за поддържане и обновяване на уеб съдържание в уеб сайтове, умения за управление на информацията в платформи за онлайн рекламиране, както и умения за създаване на релевантни ключови думи и дигитално съдържание, целящи подобряването на видимостта и класирането на сайтовете, да могат да създават и управляват маркетингово и рекламно съдържание за социалните мрежи, медии, блогове, форуми, сайтове и др. Управлението на сигурността на информацията също е важно за тази длъжност и поради това се изискват умения за идентифициране на рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, стриктно познаване и прилагане на политиката за поверителност при създаване на рекламни кампании и промоции в дигитална среда, спазване на изискванията и разпоредбите за защита на личните данни при работа с лични данни и информация в дигитална среда, използване на функциите на защитните стени и на антивирусните програми, недопускане на подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници, и използване на пароли или криптиране за защита на съдържанието. Заемащите длъжността е необходимо да могат да идентифицират и използват подходящи дигитални инструменти при извършване на ежедневните си задачи, да могат да управляват и променят настройките на приложенията и програмите, с които работят, съобразно целите, да идентифицират технически несъответствия и проблеми, и да реагират своевременно, както и да търсят информация и да предлагат възможни дигитални инструменти и решения, които ще удовлетворят нови изисквания на дейността. Фигури 37 и 38 представят резултатите от проучването на търсените общи и специфични умения за длъжност Специалист, маркетинг и реклама.

www.eufunds.bg

Фигура 37. Търсени общи умения за длъжност Специалист, маркетинг и реклама по нива на владеене

Фигура 38. Търсени специфични умения за длъжност Специалист, маркетинг и реклама по нива на владеене

4.1.6.5. Експерт, търговия

Заемащите длъжността Експерт, търговия е необходимо да могат да използват редица инструменти, свързани с управление на данни и информация. Длъжността предполага умения за търсене на информация от различни източници в уеб среда, обработване и управление на

www.eufunds.bg

данни в електронни таблици, използване на системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите (CRM), както и на интегрирани системи за планиране на ресурсите на предприятието (ERP), инструменти за управление на бази данни, както и използване на софтуер за производителност (офис пакет). Заемащите длъжността в сектора общуват активно в дигитална среда, като използват софтуери и приложения за вътрешно-фирмена комуникация, средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.), системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания и взаимодействие с клиенти, доставчици и партньори. Също така те участват в професионални мрежи и общности в уеб пространството и е необходимо да познават функционалностите на уеб приложенията. За целите на създаване и управление на дигитално съдържание, занимащите длъжността е необходимо да притежават умения за създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати и правилно съхранение и организиране на информацията, да умеят да избират и използват подходящи информационни източници в дигитална среда, да могат да създават презентационни материали, като комбинират текст, изображения, графики, диаграми и др. Заемащите длъжността е необходимо да притежават умения за осигуряване на безопасността в дигитална среда, като използват пароли или криптиране, за да защитят програмите, файловете и устройствата, с които работят, да могат да идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, да използват функциите на защитните стени и на антивирусните програми, както и филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения, да архивират данните и информацията, за да предотвратят загуба или унищожаване на важна информация. Експертите, търговия е необходимо да могат да идентифицират правилните инструменти, приложения или софтуери за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи, да управляват и променят настройките на приложенията и програмите, с които работят, съобразно целите, също така да могат да установява наличието на технически проблем с технологиите и средствата, с които работят, за да предприемат действия и при необходимост да оказват подкрепа на други лица при използването на дигитални инструменти и технологии. Фигури 39 и 40 представят резултатите от проучването на търсените общи и специфични умения за длъжност Експерт, търговия.

www.eufunds.bg

Фигура 39. Търсени общи умения за длъжност Експерт, търговия по нива на владеене

Фигура 40. Търсени специфични умения за длъжност Експерт, търговия по нива на владене

Очакванията са необходимостта на идентифицираните умения да остане актуална в следващите 5 години.

Всички резултати от проведеното проучване на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора са сравнени, анализирани, обобщени и представени в Приложение 8., което представя резултатите по отделните инструменти - онлайн анкета, структурирано интервю и документален метод.

www.eufunds.bg

Резултатите от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности са верифицирани, с участието на различни заинтересованите страни: участници в изследването, секторни експерти и специалисти.

4.2. ПОДРАЗДЕЛ В. ИЗСЛЕДВАНЕ И АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ ОБЩИ И СПЕЦИФИЧНИ ДИГИТАЛНИ УМЕНИЯ/КОМПЕТЕНТНОСТИ, НЕОБХОДИМИ ЗА УСПЕШНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗАДАЧИ И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЛИЦАТА, ЗАЕМАЩИ ИЗСЛЕДВАНИТЕ ДЛЪЖНОСТИ/ПРОФЕСИИ. УСТАНОВЯВАНЕ НА ДЕФИЦИТИТЕ И ПОТРЕБНОСТИТЕ ОТ РАЗВИТИЕ В ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ

4.2.1. ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И АНАЛИЗА

Цел 1 на изследването и анализа е установяване на нивото на реално притежаваните дигитални умения/компетентности, необходими за успешно изпълнение на ключовите за сектора длъжности в съответствие с областите на дигитална компетентност в Digcomp2.1.

Цел 2 на изследването и анализа е установяване на разлика между търсеното (очакваното) ниво на владение на дигиталните умения/компетентности и реалното ниво на тяхното владение за ключовите за сектора длъжности и съответно идентифициране на недостигът (дефицитът) и потребностите от развитие на общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора.

За да се удовлетворят целите е проведено проучване, установяващо на нивото на реално притежаваните дигитални умения/компетентности за определените ключови длъжности в предприятията от сектора. Събрана е информацията относно реално притежаваните общи и специфични дигитални умения, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на дейността, свързана с упражняваната длъжност в момента и в бъдещ времеви хоризонт от 5 г. и е направен сравнителен анализ за установяване на разликите между търсеното (очакваното) ниво на владение на дигиталните умения/компетентности и реалното ниво на тяхното владение.

4.2.2. МЕТОД НА ПРОУЧВАНЕТО

За провеждането на анкетното проучване е използван въпросник за изследване и анализ на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с длъжността.

----- www.eufunds.bg -----

4.2.3. ОБЕКТ НА ПРОУЧВАНЕТО

Проведеното изследване за установяване на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности на заетите лица в сектора обхваща петте ключови длъжности, идентифицирани при направеното проучване на предишния етап (виж Раздел 3) . Определените пет ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са обект на проучването:

1. 24216006 Експерт, търговия
2. 43212021 Началник, склад
3. 24216005 Експерт, логистика
4. 24215025 Мениджър, ключови клиенти
5. 33393005 Специалист, маркетинг и реклама

За всяка от тези пет ключови длъжности са установени:

- Реалното ниво на владееене на общите и специфични дигитални умения /компетентности от страна на лицата, заемащи съответната длъжност/професия в дадената икономическа дейност/сектор (предлаганите/притежаваните дигитални умения);
- Разликата между очакваното ниво на владееене на дигиталните умения/компетентности и реалното ниво на тяхното владееене за съответната ключова длъжност в сектора.

4.2.4. ОБХВАТ НА ПРОУЧВАНЕТО

4.2.4.1. Целеви групи

Целевите групи и респонденти, които са обхванати в изследването и анализа са титуляри - лица, заемащи ключовите за сектора длъжности.

Определена е извадка, която отговаря на зададените критерии: за всяка отделна професия/длъжност – обект на изследване да се определят не по-малко от 2-ма титуляри (заемащи) позицията.

4.2.4.2. Описание на извадката

Размерът на извадката е 10 души и обхваща заети лица в ключови предприятия от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, от които: 10 титуляри (заемащи) ключовите в сектора длъжности от 6 предприятия в сектора. Всички респонденти попадат в две възрастови групи: 27 – 39 г. и 40 – 54 г. По отношение на пола преобладават мъжете – 6, жените са 4. По отношение на фактор образование, преобладават лицата с висше образование, като те са 85 % от респондентите, в сравнение с лицата със средно образование, които са 15 %.

----- www.eufunds.bg -----

4.2.5. ПРОЦЕДУРА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

На участниците в анкетното проучване, проведено чрез „Въпросник за притежавани (предлагани) общи и специфични дигитални умения/ компетентности, необходими за успешното изпълнение на ежедневните задачи, свързани с професията/длъжността е дадена подробна инструкция, съгласно „Инструкция за провеждане на „Изследване и анализ на предлаганите (реално притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността. Установяване на дефицитите и потребностите от развитие на общите и специфичните дигиталните умения/компетентности на работната сила.“(Приложение 7.)

Разяснено е, че проучването има за цел да установи степента на реално владене на основни и специфични дигитални умения/компетентности от работната сила в икономическия сектор. Обект на изследване и анализ са ключовите за сектора длъжности. Резултатите от проучването ще бъдат използвани за насочване на допълнителни инвестиции за обучение с цел преодоляване на дефицитите, надграждане и развитие на нови дигитални компетентности, отговарящи на тенденциите в дигитализацията и потребностите от умения на пазара на труда. Въпросникът изследва степента на владене на изискваните за успешното изпълнение на работата дигитални умения/компетентности. Данните от проучването ще бъдат използвани в обобщен за сектора вид само за целите на проучването. Работата с въпросника отнема не повече от 20 минути. Въпросите са от закрит тип с представени варианти на отговор – петстепенна скала за преценка (самооценка) на реалното ниво на владене на общите и специфичните за длъжността/професията дигитални умения/компетентности.

На респондентите са разяснени определенията, използвани във въпросника, както следва:

- под „общи дигитални умения“ следва да се разбират дигиталните умения/ компетентности, които са преносими и необходими за всяка длъжност/професия, използваща информационни и комуникационни технологии. Тези умения са определени в Европейска рамка за цифрова компетентност DigComp 2.1, като са описани и структурирани в пет основни области: 1) „Информация и данни“; 2) „Комуникация и сътрудничество“; 3) „Създаване на дигитално съдържание“; 4) „Безопасност“; 5) „Решаване на проблеми“.

- под „специфични дигитални умения“ следва да се разбират дигиталните умения/ компетентности, които са специфични и характерни за упражняването на конкретна професия/длъжност. Тези умения са идентифицирани и описани в резултат на преходното изследване по проекта и също са класифицирани по области на компетентност.

От съществено значение в настоящето изследване е коректната и обективната преценка (самооценка) на реалното ниво на владене на посочените във въпросника общи и специфични дигитални умения.

На респондентите е обяснено, че анкетното проучване отразява тяхното експертно мнение и че остава анонимно, тъй като данните от него ще бъдат използвани в обобщен за сектора вид само за целите на проучването.

www.eufunds.bg

4.2.6. РЕЗУЛТАТИ

Направен е сравнителен анализ на търсените (очакваните) дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с упражняваната длъжност в момента и в бъдещ времеви хоризонт от 5 години и реално притежаваните дигитални умения/компетентности, необходими за успешно изпълнение на петте ключови за сектора длъжности. Анализирани са съответствията както по отношение на общите, така и на специфичните дигитални умения/компетентности за всяка длъжност.

4.2.6.1. Експерт, логистика

Анализът на съответствието на нивото на владене на търсените (очакваните) общи дигитални умения/компетентности и нивото на владене на реално притежаваните дигитални умения/компетентности за длъжност Експерт, логистика показва наличие на дефицити по отношение на две от областите на компетентност по DigComp2.1: „Безопасност“ и „Решаване на проблеми“. Дефицитите са по отношение на уменията „Защита на устройства“, „Защита на личните данни и поверителност“, „Решаване на технически проблеми“ и „Креативно използване на дигиталните технологии“. Трябва да се отбележи, че разликата в нивото на владене е в рамките на една степен от скалата. Степента, която се изисква, е средна, докато уменията се владеят на основна степен. Тази разлика предполага възможност за лесно преодоляване на дефицитите, чрез прилагане на необходимите мерки.

По отношение на област на компетентност „Грамотност, свързана с информация и данни“ не се наблюдават разлики между препоръчително ниво на владене и реално ниво на владене – необходимото ниво е напреднало и то се покрива от заетите на длъжност Експерт, логистика в сектора по отношение на всички общи умения от тази област.

Прави впечатление, че по отношение на две от областите „Комуникация и сътрудничество“ и „Създаване на дигитално съдържание“ заетите на съответната длъжност притежават умения, които са развити на степен по – висока от изискващата се за длъжността. Дигиталните умения на заемащите длъжност Експерт, логистика в сектора надвишават изискваните по отношение на „Взаимодействие чрез дигитални технологии“, „Споделяне чрез дигитални технологии“, „Онлайн етикет“, „Управление на дигиталната идентичност“, „Авторско право и лицензи“, „Защита на устройства“ „Защита на личните данни и поверителност“. Притежаването на по-висока компетентност от необходимата за изпълнение на задачите, включени в длъжността от заетите, от една страна допринася добавена стойност на предприятията в сектора, но от друга страна е явление, на което трябва да се обърща внимание от гледна точка на това, до колко позицията ще бъде предизвикателна и мотивираща за заемащите я. Едно от обясненията на това явление би могло да бъде свързано с наличието на структурни несъответствия в заетостта в сектора, характеризиращи се с това, че работните места изискват по-ниска квалификация от тази, която имат работещите.

www.eufunds.bg

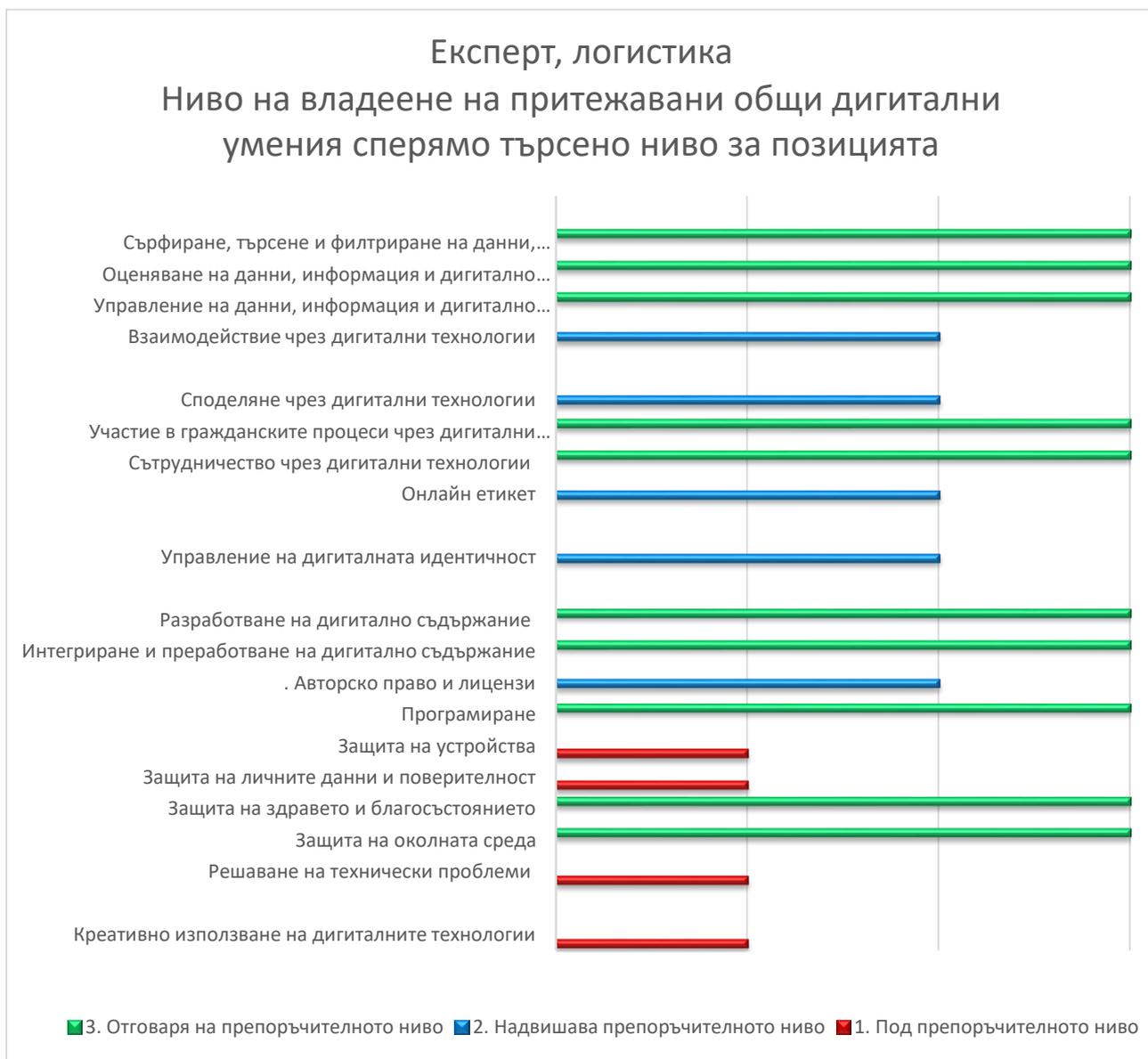
Анализът на съответствието между необходимо и притежавано ниво на специфични умения/компетентности на заемащите позиция Експерт, логистика в сектора показва наличие на дефицити в област „Грамотност, свързана с данни и информация“ по отношение на уменията за работа с електронни таблици, уеб базирани платформи за транспорт и спедиция, (транспортни борси), митнически софтуер и интегрирани системи за планиране на ресурсите на предприятието. Изискваното ниво за съответните умения за успешно изпълнение е високо специализирано, докато заемащите позицията владеят уменията на напреднало ниво. Дефицитът се изразява в разлика от една степен, което е предпоставка за лесно преодоляване при прилагане на необходимите мерки. Дефицит в общите умения се наблюдава и по отношение на област „Безопасност“ и уменията за архивиране на данни и съхраняване на информация в дигитална среда. Изискваното ниво за това умение е напреднало, докато нивото на владеене е средно.

По отношение на област на дигитална компетентност „Решаване на проблеми“ заетите на позиция Експерт, логистика владеят необходимите дигитални умения на препоръчителното ниво.

Наблюдават се разлики в реалното ниво на владеене и препоръчителното такова по отношение на област на компетентност „Комуникация и сътрудничество“. Тук разликите са по отношение на уменията за използване на професионални мрежи и общности в уеб пространството и използване на функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания. Разликите са в посока на притежаване на по-високо от необходимото ниво на владеене. По-високо от препоръчителното за длъжността ниво на умения се наблюдава и по отношение на област „Създаване на дигитално съдържание“ и уменията за създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати. Резултатите са сравними с тези, получени по отношение на притежаваните общи умения в съответната област. По отношение на всички останали умения в области на компетентност „Комуникация и сътрудничество“ и „Създаване на дигитално съдържание“ не се наблюдават дефицити и несъответствия между реално и очаквано (търсено) ниво на дигиталните умения.

Фигури 41 и 42 представят разликите между реално притежаваните и необходими (търсени) общи и специфични дигитални умения по нива на владеене за длъжност Експерт, логистика.

Фигура 41 . Ниво на владеее на притежавани общи дигитални умения спрямо ниво на владеее на търсени умения за длъжност Експерт, логистика

Фигура 42 . Ниво на владеене на притежавани специфични дигитални умения спрямо ниво на владеене на търсени умения за длъжност Експерт, логистика

Направен е анализ на предпоставките за наличие на дефицити в уменията на заемащите длъжността Експерт, логистика в сектора. Установени са проблеми в продължаващото обучение и развитие на заетите на длъжността и недостатъчното средства за инвестиране в дигитализация на процесите и в развитие на цифровите умения на персонала. За да се преодолеят дефицитите е необходимо да се прилагат мерки за повишаване на уменията на работната сила, като се предоставят възможности за продължаващо професионално образование и обучение. Тези,

www.eufunds.bg

които са приключили първоначалното си образование или обучение без достатъчно ниво на умения, необходими за съвременната икономическа и социална среда трябва да получат възможности да придобият тези умения по-късно през живота си.

4.2.6.2. Експерт, търговия

Анализът на съответствието между на търсените (очакваните) общи дигитални умения/компетентности и реално притежаваните дигитални умения/компетентности за длъжност Експерт, търговия показва наличие на дефицити по отношение на три от областите на компетентност по DigComp2.1: „Грамотност, свързана с информация и данни“, „Комуникация и сътрудничество“, „Създаване на дигитално съдържание“. Несъответствията се състоят в разлика от една степен, като по отношение на всички умения по трите области, показващи дефицити необходимото ниво на владение е напреднало, докато реалното такова е средно. Наличие на дефицити, състоящи се в разлики от една степен на скалата са преодолени със съответните подходящи обучения и мерки.

По отношение на областите на дигитална компетентност „Безопасност“ и „Решаване на проблеми“ не се наблюдават несъответствия между препоръчителното и реалното ниво на владение на общите умения на заемащите длъжността Експерт, търговия в сектора.

Анализът на данните от сравнението между препоръчително ниво на владение и реално ниво на владение на специфичните дигитални умения/компетентности, необходими на заемащите длъжност Експерт, търговия в сектора показва наличие на дефицити при всички от петте области на компетентност по DigComp2.1. Дефицитите при всички умения се изразяват в разлика от една степен по скалата, като в най-голям процент от случаите изискваното (необходимото) ниво е напреднало, а реално притежаваното от заемащите длъжността е средно.

Анализът на причините за съществуващите дефицити показва наличие на проблеми в продължаващото обучение и развитие на човешките ресурси, дефицити в стратегиите за учене през целия живот, които бяха установени като причина и по отношение на длъжност Експерт, логистика, както и проблеми с мотивацията на заетите да усъвършенстват и развиват дигиталните си умения.

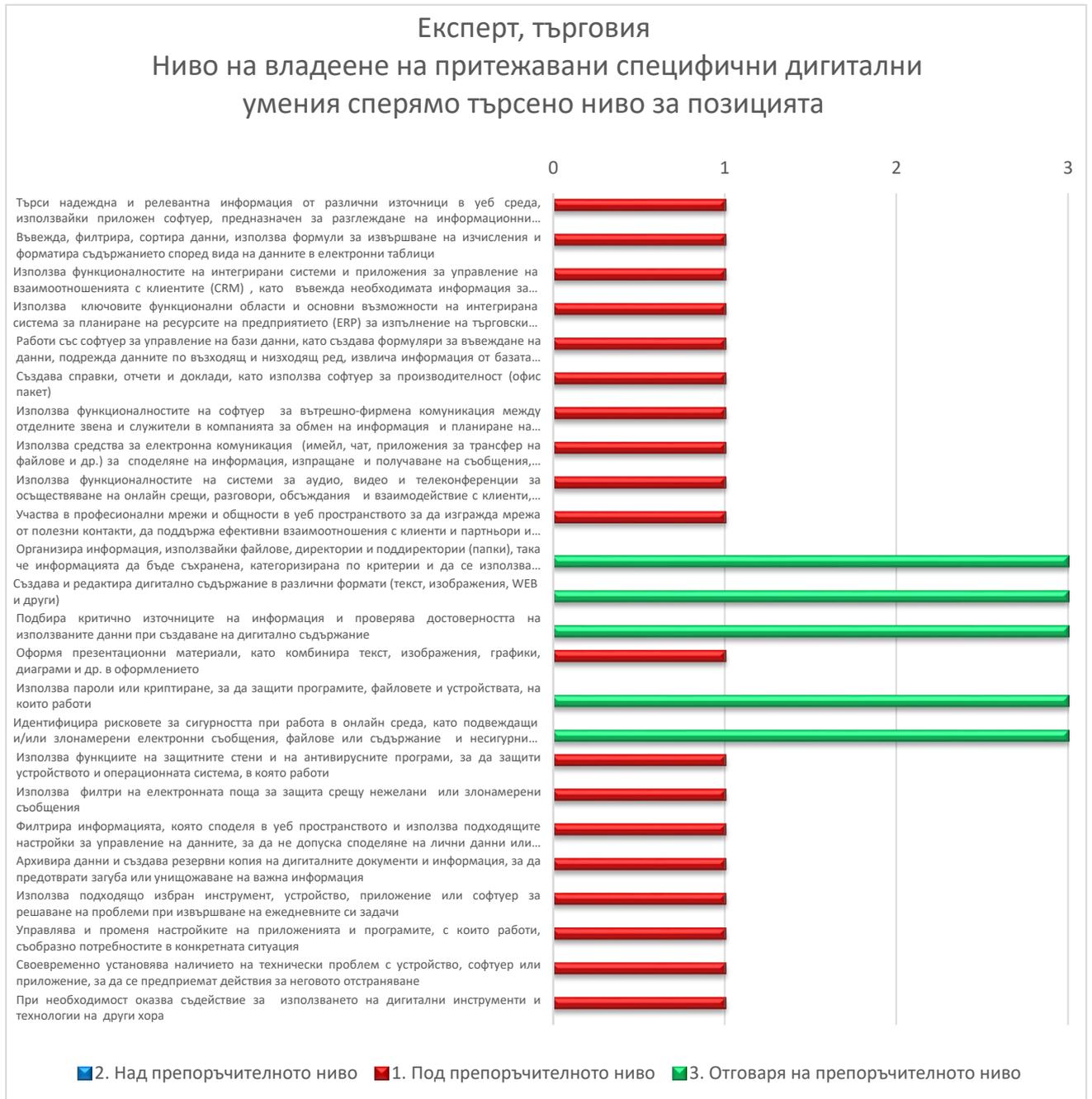
Фигури 43 и 44 представят разликите между реално притежаваните и необходими (търсени) общи и специфични дигитални умения по нива на владение за длъжност Експерт, търговия.

www.eufunds.bg

Фигура 43 Ниво на владеење на притежавани общи дигитални умения спрямо ниво на владеење на търсени умения за длъжност Експерт, търговия

Фигура 44. Ниво на владеее на притежавани специфични дигитални умения спрямо ниво на владеее на търсени умения за длъжност длъжност Експерт, търговия

Във връзка с преодоляването на установените причини за дефицити биха могли да бъдат предприети мерки на национално ниво като разработване на система за валидиране на професионалните умения и компетентности, и създаване на стандарти за дигитални умения/компетентности на работното място, повишаване на сътрудничеството между частния

www.eufunds.bg

сектор и обществените институции за целите на осъществяване на промяна в образованието, обучението и ученето през целия живот, осигуряването на допълнителни средства и финансова помощ за инвестиране в дигитализация на процесите и повишаване на цифровите умения на персонала.

4.2.6.3. Мениджър, ключови клиенти

Анализът на съответствието между на търсените (очакваните) общи дигитални умения/компетентности и реално притежаваните дигитални умения/компетентности за длъжност Мениджър, ключови клиенти показва наличие на дефицити по отношение на три от областите на компетентност по DigComp2.1: „Грамотност, свързана с информация и данни“, „Комуникация и сътрудничество“ и „Създаване на дигитално съдържание“. Дефицити се наблюдават по отношение на уменията за оценяване на данни, информация и дигитално съдържание и управление на данни, информация и дигитално съдържание, като резултатите показват, че препоръчителното ниво за тези умения е напреднало, докато заетите притежават средно ниво на владееене на съответните умения. В област „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдават дефицити по отношение на уменията за управление на дигитална идентичност, като реалното ниво на владееене е основно, а необходимото такова е средно. По отношение на област „Създаване на дигитално съдържание“ дефицити се наблюдават по отношение на уменията за интегриране и преработване на дигитално съдържание, и авторско право и лицензи.

Общите умения на заемащите длъжността Мениджър, ключови клиенти в областите „Безопасност“ и „Решаване на проблеми“ са развити на необходимото ниво, като резултатите показват наличие на съответствие между препоръчително и реално ниво на развитие на всички умения в съответните области.

Анализът на съответствието между необходимо и реално притежавано ниво на специфични умения/компетентности на заемащите позиция Мениджър, ключови клиенти в сектора показва наличие на дефицити в област „Грамотност, свързана с данни и информация“ по отношение на едно от уменията, свързано с работата с електронни таблици. Наблюдаваната разлика е в рамките на една степен под препоръчителното ниво, което е напреднало, докато реалното е средно. По отношение на всички останали умения в област „Грамотност, свързана с данни и информация“ се наблюдава съответствие между препоръчително и реално ниво на владееене.

Наличие на дефицити в област „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдава по отношение на уменията за работа със софтуер за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица. Необходимото ниво на владееене на уменията е напреднало, докато реално то се владее на средно ниво от заетите на длъжността. По отношение на всички останали умения в област „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдава съответствие между препоръчително (търсено) и реално ниво на владееене.

По отношение на област на компетентност по DigComp2.1 „Създаване на дигитално съдържание“ се наблюдава известен дефицит в уменията за създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, което се наблюдава и при общите умения от областта. Всички останали умения в конкретната област са развити на необходимото ниво.

www.eufunds.bg

Необходимост от развитие има единствено по отношение на уменията за идентифициране на рисковете за сигурността при работа в онлайн среда от област на компетентност по DigComp2.1 „Безопасност“. Необходимо е това ниво да бъде развито до степен напреднало от степен средно.

Не се наблюдават дефицити и несъответствия в нивата на владеење на специфичните умения в област на компетентност по DigComp2.1 „Решаване на проблеми“. Това е валидно както за общите, така и за специфичните умения, идентифицирани в областта, отнасящи се за длъжност Мениджър, ключови клиенти.

Фигури 45 и 46 представят разликите между реално притежаваните и необходими (търсени) общи и специфични дигитални умения по нива на владеење за длъжност Мениджър, ключови клиенти

Фигура 45 . Ниво на владеење на притежавани общи дигитални умения спрямо ниво на владеење на търсени умения за длъжност длъжност Мениджър, ключови клиенти

Фигура 46. Ниво на владеене на притежавани специфични дигитални умения спрямо ниво на владеене на търсени умения за длъжност длъжност Мениджър, ключови клиенти

Анализирани са причините за съществуващите дефицити в общите и специфични умения на заемащите длъжността Мениджър, ключови клиенти в сектора. Анализът показва наличие на предизвикателства в сектора, свързани с продължаващото обучение и развитие на човешките ресурси, проблеми в ученето през целия живот и недостатъчно ресурси за обученията за развитие на дигитални умения на работната сила в сектора. За да се преодолеят тези предизвикателства, е препоръчително предприятията в сектора да бъдат подпомагани за осигуряването на обученията

www.eufunds.bg

на работното място, както и да се създаде процедура за валидиране на дигиталните умения, придобити чрез обучителните програми на работното място и процедури за периодична оценка и актуализация на придобитите умения, свързани с дигиталните компетентности.

4.2.6.4. Специалист, маркетинг и реклама

Анализът на съответствието между на търсените (очакваните) общи дигитални умения/ компетентности и реално притежаваните дигитални умения/ компетентности за длъжност Специалист, маркетинг и реклама показва наличие на несъответствия по отношение на петте области на компетентност по DigComp2.1: „Грамотност, свързана с информация и данни“, „Комуникация и сътрудничество“, „Създаване на дигитално съдържание“, „Безопасност“ и „Решаване на проблеми“. Несъответствията между препоръчителното и реалното ниво на общите умения за длъжността са свързани както с наличие на дефицити, така и с наличие на по-високо ниво на владееене от необходимото. В област „Грамотност, свързана с информация и данни“ дефицити се наблюдават по отношение на сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание, оценяване на данни, информация и дигитално съдържание, управление на данни, информация и дигитално съдържание. Резултатите показват, че необходимото за длъжността ниво на владееене на уменията е напреднало, докато реалното е средно. Половината от уменията в област „Комуникация и сътрудничество“ също имат нужда от развитие към по-високо ниво. В същото време се наблюдават и умения - участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии и онлайн етикет, при които нивото на владееене е по-високо от изискваното такова за длъжността. Аналогично, в област „Създаване на дигитално съдържание“ част от уменията се владеят на по-ниско от препоръчителното ниво, докато други са развити на ниво по-високо от това, което длъжността изисква. В област на компетентност „Безопасност“ всички общи дигитални умения изискват развитие тъй като се владеят под нивото, което е препоръчително за длъжността. В област „Решаване на проблеми“ уменията, които имат необходимост от развитие са решаване на технически проблеми и креативно използване на дигиталните технологии.

Анализът на съответствието между необходимо и реално притежавано ниво на специфични умения/компетентности на заемащите длъжност Специалист, маркетинг и реклама в сектора показва наличие на дефицити в област „ Грамотност, свързана с данни и информация“ по отношение на търсене на информационни ресурси в уеб пространството, използване на дигитални инструменти за анализ на големи масиви данни (Big Data), визуализиране на комплексни данни, използвайки графичен софтуер за създаване на статистически графики, фигури, диаграми и инфографики, използване на електронни таблици. Необходимо е развитие на съответните умения и повишаване на нивото на владееене до ниво съответно средно или напреднало. В област „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдава необходимост от повишаване на нивото на владееене на уменията за създаване и управляване на ефективни имейл кампании, използване на функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции, използване на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа, използване на аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации, използване на функционалностите на

----- www.eufunds.bg -----

интегрирана система за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM). По отношение на „Създаване на дигитално съдържание“ две от необходимите умения са оценени като развити на недостатъчно ниво: създаване на релевантни ключови думи и дигитално съдържание, отговарящо на бизнес целите за подобряване на видимостта и класирането на сайта от търсачките и създаване на маркетингово и рекламно съдържание за уеб среда: социалните мрежи, медии, блогове, форуми, сайтове и др. В област „Безопасност“ всички умения се владеят под необходимото ниво за длъжността и се препоръчва да бъдат взети мерки за повишаването им. В област „Решаване на проблеми“ две умения са оценени като развити на по-ниска степен от тази, която длъжността изисква: уменията за установяване на наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение и способността за оценка на потребностите от дигитални технологии, които дейността изисква.

Фигури 47 и 48 представят разликите между реално притежаваните и необходими (търсени) общи и специфични дигитални умения по нива на владееене за длъжност Специалист, маркетинг и реклама.

Фигура 47. Ниво на владееене на притежавани общи дигитални умения спрямо ниво на владееене на търсени умения за длъжност длъжност Специалист, маркетинг и рекалма

Фигура 48. Ниво на владееене на притежавани специфични дигитални умения спрямо ниво на владееене на търсени умения за длъжност длъжност Специалист, маркетинг и рекалма

Длъжността Специалист, маркетинг и реклама изисква заемашите я да бъдат постоянно в крак с технологичните тенденции и новости, да бъдат информирани и подготвени за постоянните промени в областта. Длъжността често е обект на промени и е важно специалистите

www.eufunds.bg

да развиват и поддържат актуални дигиталните си умения, за да бъдат конкурентоспособни, компетентни и да носят стойност за бизнеса. Анализирани са причините за съществуващите дефицити в общите и специфични умения на заемащите длъжността Специалист, маркетинг и реклама, като най-съществените от тях са свързани с проблеми в образованието и в квалификацията на работната сила, липсата на достатъчно средства за инвестиране в дигитализация на процесите и в повишаване на цифровите умения на работната сила, както и в липса на достатъчно мотивация за усъвършенстване и развитие на дигиталните умения. За да се преодолеят тези затруднения е необходимо да се полагат усилия и да се осигуряват комплексни мерки от различни страни. На национално ниво е необходимо да се прави регулярно оценка и прогнозиране на потребностите от уменията, които дейността изисква, прогнозиране на търсенето на работна сила с определени умения на трудовия пазар и създаване на съответните условия за придобиване на необходимите умения. Необходими са усилия за насърчаване и подпомагане на ученето през целия живот, създаване на условия за неформално и самостоятелно учене и валидиране на резултатите от неформалното и самостоятелното учене.

4.2.6.5. Началник, склад

Анализът на съответствието между на търсените (очакваните) общи дигитални умения/компетентности и реално притежаваните дигитални умения/компетентности за длъжност Началник, склад показва наличие на дефицити по отношение на три от областите на компетентност по DigComp2.1: „Комуникация и сътрудничество“, „Създаване на дигитално съдържание“ и „Безопасност“. По отношение на „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдават дефицити в уменияето за управление на дигиталната идентичност. По отношение на „Създаване на дигитално съдържание“ се наблюдават дефицити в уменияето за създаване на дигитално съдържание. По отношение на област „Безопасност“ се наблюдават дефицити в уменияето за защита на устройства.

В областите на дигитална компетентност „Грамотност, свързана с информация и данни“ и „Решаване на проблеми“ нивото на развитие на общите дигитални умения/компетентности отговаря или надвишава препоръчителното ниво на развитие за длъжността. Анализът на съответствието между необходимо и реално притежавано ниво на специфични умения/компетентности на заемащите длъжност Началник, склад в сектора показва резултати, които са сходни. В областите на дигитална компетентност „Грамотност, свързана с информация и данни“ и „Решаване на проблеми“ нивото на развитие на специфичните дигитални умения/компетентности отговаря на препоръчителното ниво на развитие за длъжността. В област „Комуникация и сътрудничество“ се наблюдава по-високо развитие от препоръчителното по отношение на уменияето за използване на системи за аудио, видео и телеконференции. В област „Създаване на дигитално съдържание“ се наблюдава по-високо развитие от препоръчителното по отношение на уменията за организиране на информацията и критичен избор на източниците на информация. В същото време, по отношение на уменияето за създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати се наблюдава необходимост от развитие, като това умение се владее на основно ниво при изисквано средно за длъжността. Необходимост от развитие има и в област „Безопасност“ по отношение на уменияето за

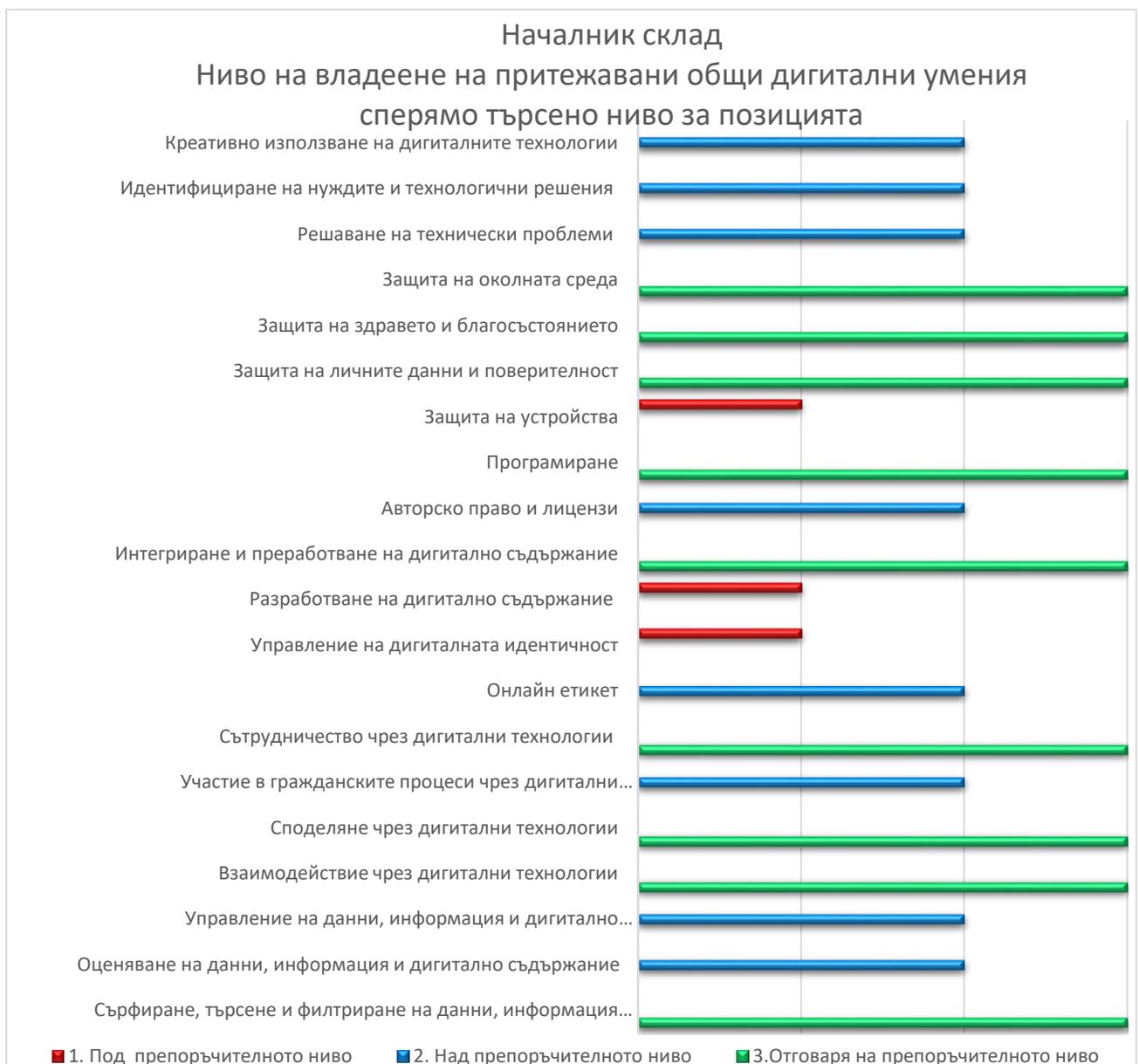
www.eufunds.bg

използване на функциите на защитните стени и на антивирусните програми, тъй като реалното ниво на владееене от заемащите длъжността е основно при изисквано средно.

Като цяло за длъжност Началник, склад не се наблюдават много несъответствия и дефицити в нивото на развитието на дигиталните умения, изисквани за успешното изпълнение на длъжността и те биха могли да бъдат преодоленни с включване във вътрешнофирмени или външни обучителни програми, менторство и коучинг.

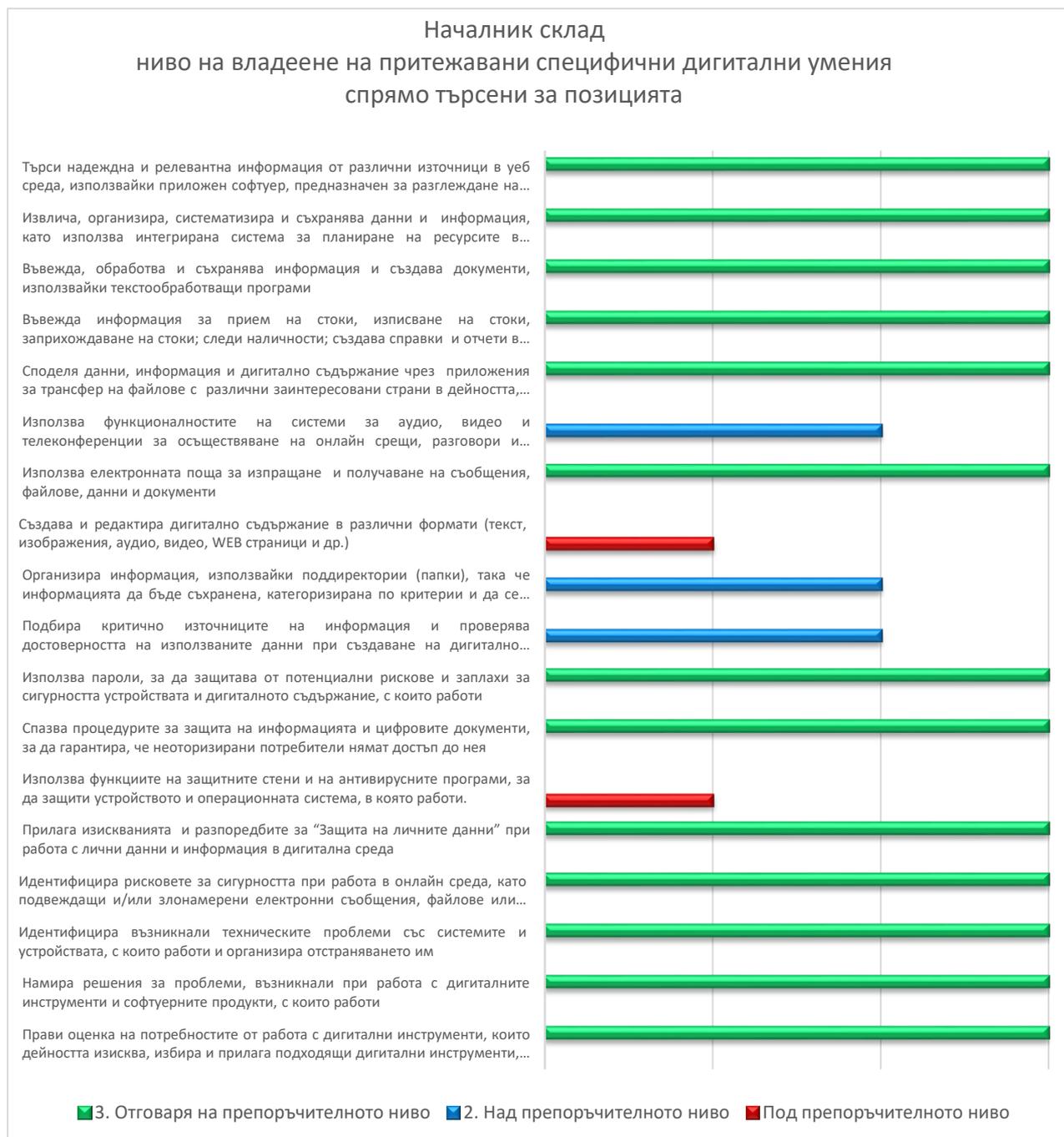
Фигури 49 и 50 представят разликите между реално притежаваните и необходими (търсени) общи и специфични дигитални умения по нива на владееене за длъжност Началник, склад.

Фигура 49. Ниво на владееене на притежавани общи дигитални умения спрямо ниво на владееене на търсени умения за длъжност длъжност Началник, склад

www.eufunds.bg

Фигура 50 . Ниво на владее на притежавани специфични дигитални умения спрямо ниво на владее на търсени умения за длъжност длъжност Началник, склад

Във връзка с преодоляване на предизвикателствата, свързани с наличието на дефицити в дигиталните умения/компетентности на работната сила в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ могат да се предприемат редица мерки, като се ангажират предприятията в сектора, институциите, образованието и обучението, социалните партньори и всички останали заинтересовани страни. Към момента редица мерки на

www.eufunds.bg

национално и европейско ниво са в сила, но е необходимо усилията да продължат. Необходимите мерки са в посока предвиждане на нуждите от умения на работната сила и периодично актуализиране на прогнозите за търсенето и предлагането на труд, които да съответстват на настъпващите промени в сектора. Периодичната оценка на уменията на работната сила ще допринесе за актуализиране на прилаганите политики за учене през целия живот и установяване на адекватни системи за управление на уменията. Също така, е необходимо валидирането на резултатите от неформално и самостоятелно учене, предприемане на решителни действия за разширяване на възможностите за достъп до учене през целия живот на колкото е възможно по-широк кръг лица в активна трудоспособна възраст и популяризиране на възможностите и ползите от постоянното повишаване на квалификацията на работещите. Чрез повишаване на уменията и преквалификация на човешките ресурси се гарантира, че уменията им остават адекватни и актуални — не само в рамките на работната среда, но и са от полза за обществото като цяло.

Всички резултати от проведеното проучване са обобщени и представени в Приложение 10.

Беше извършен процес на **верифициране**, като до всички заинтересовани страни бяха изпратени резултатите, свързани с изследванията и анализа на търсените и предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения на лицата, заемащи изследваните ключови длъжности.

За представяне и обсъждане на резултатите от изследването и анализа на потребностите от дигитални умения на работната сила в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ беше организирана **онлайн кръгла маса** (на 27.04.2022 г.), на която бяха поканени всички заинтересовани страни – участници в отделните етапи на проучването, представители на предприятията от сектора, специалисти по проучване и анализ на пазара на труда, специалисти по ИКТ, социални партньори, специалисти от системата на средното ПОО и от висшето образование и др.

Не бяха получени предложения за промени или допълнения в рамките на процеса на верифициране на резултатите от направеното проучване и анализ.

----- www.eufunds.bg -----

Раздел 5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Докладът представи данни от извършения анализ на потребностите от дигитални умения на работната сила в сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“. Изследвана е готовността за дигитална трансформация в сектора, установени са ключови длъжности и състоянието на дигиталните умения/компетентности на заетите лица, идентифицирани са потребностите от развитие на дигиталните умения/компетентности за ключови длъжности в сектора.

Разгледано е мястото и значимостта на сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“. Направените изводи и заключения относно състоянието на икономическата среда и тенденциите в развитието на сектора го определят като сектор с особен принос за развитието на икономиката на национално и европейско ниво. На базата на данни от Националния статистически институт (НСИ) и Евростат са анализирани и оценени показатели, характеризиращи състоянието и тенденциите в развитието на сектор „Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ като цяло и по подсектори. Резултатите показват значимостта на сектора за националната икономика. Брутна добавена стойност (БДС) за сектора „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ през 2019 г. е 4 386,3 млн. евро, отчитане на 8,25 % от общото за икономиката на страната. През 2018г. сектор Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети допринася за БВП 3 808,3 млн. евро в Брутната добавена стойност (БДС) и това е отчитане на 7,82 % от общото за икономиката на страната. Данните сочат за ръст по този показател през целия период 2011 - 2019, като ръстът за целия период е с цели 111,68 %. Като цяло при повечето от показателите, които са анализирани за периода между 2011 и 2019 г в сектора се наблюдава стабилност или ръст. Така например, работните заплати в сектора отбелязват значителен ръст през целия период от 2011 до 2019 година. По отношение на изменението на показателя оборот се наблюдава трайно покачване, като през 2019 г. е индексиран ръст от 39,96 % спрямо 2011.

Отчитайки мястото и ролята на сектора в икономиката на база постигнатите резултати през последните години се налага извода, че устойчивото развитие на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ може да бъде предпоставка за постигането на стабилен икономически растеж. Това поставя още по-големи изисквания пред сектора, като оказва влияние както върху всички отраслови сектори в икономиката, така и върху крайното потребление. Възможностите, които стоят пред сектора най-общо, са свързани с разширяване на пазара на стоки и услуги, внедряване на нови технологии и привличане на по-големи чуждестранни инвестиции, което е предпоставка за ускорено развитие на търговията като цяло. Реализирането на трансформирания потенциал и развитие на компаниите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ зависи от до голяма степен от внедряването на новите дигитални технологии и е обусловено от набор от фактори, отнасящи се до нивата на цифровизация в икономиката на страната, качеството на наличните инфраструктура, човешкия и финансов ресурс.

www.eufunds.bg

За да се оценят възможностите за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ да реализира своя трансформиращ потенциал в посока цифровизация, са разгледани възможностите и предизвикателствата, които стоят пред сектора. Недостигът на квалифицирани кадри е едно от предизвикателствата пред сектора и това може да има и своето пряко отражение върху развитието на процеса по внедряване на дигитални технологии в компаниите от сектора. Наличието на несъответствие между търсене и предлагане на работна ръка с необходимите дигитални умения, както и ниското равнище на умения в областта на цифровите технологии у потребителите на национално ниво, като цяло са предизвикателства, с които секторът трябва да се справи, за да успее да реализира възможностите за дигитална трансформация. От друга страна пред сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ има достатъчно възможности, които биха могли да бъдат използвани. Положителен аспект в сектора е наличието на добри икономически показатели и възможности за осигуряване на финансов ресурс за цифровизиране на предприятията. Също така, на национално ниво съществуват достатъчно програми и финансови инструменти, целящи подпомагането на бизнеса по пътя му дигитална трансформация. Там, където бизнесът не може да се справи сам, може да му бъде оказана помощ. Представителите на предприятията поддържат положителна нагласа, приемат и разбират смисъла на дигиталната трансформация и са готови да предприемат стъпки в тази посока, което също е решаващо за осъществяването на цифровата трансформация на сектора. Усилията за преодоляване на предизвикателствата и затрудненията са не малки, но при успешна дигитална трансформация компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ биха могли да очакват резултати като повишаване на ефективността, повишаване на квалификацията, знанията и уменията на работната сила, повишаване на качество на предлаганите продукти и услуги за клиента, подобряване на взаимодействието с клиенти и партньори, оптимизиране на ресурсите, повече възможности и потенциал за растеж, по-бързи и по-ефективни процеси, нарастващ достъп до вътрешния, европейски и световен пазар, повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия от сектора и като цяло извеждане на бизнеса на едно по-високо ниво.

Проведеното проучване на нивото на дигитализация в компаниите от сектора показва, че българските предприятия в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са наясно с ползите от внедряването на цифровите технологии. Компаниите оценяват предимствата на дигитализацията за подобряване на резултатите и организацията на работата. Наясно са, че дигитализацията спестява много време и ресурси, води до реализиране на по-бързи контакти, прозрачност на процесите и пестене на ресурси, посредством автоматизиране на процесите. Компаниите в сектора оценяват всички позитивни ефекти на дигитализацията: по-ефективно набиране и анализ на информация, подобряване на скоростта на операциите, подобряване на процесите по обслужване, по-добро планиране и управление, развитие на иновативна култура по-високо качество, прилагане на нови бизнес модели и прозрачност на бизнес процесите. Въпреки че повечето компании от сектора осъзнават потенциала на дигитализацията за развитие и разрастване на техния бизнес, те по-скоро не я залагат сред факторите с най-силно влияние за близките 5 години. Това показва, че предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ все още

----- www.eufunds.bg -----

са несигурни и могат да бъдат подпомагани и насърчавани, за да се ускори тяхната дигитална трансформация и да преодолеят предизвикателствата, пред които са изправени по пътя.

За да се установи състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения на работната сила в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са проведени няколко проучвания. В резултат от проучванията са определени ключовите длъжности в сектора, в контекста на дигиталната трансформация на бизнеса, които са предмет на изследване. За всяка от изведените ключови длъжности е идентифицирано състоянието на дигиталните умения/компетентности на заетите лица на съответната длъжност и са идентифицирани потребностите от развитие на дигиталните умения/компетентности.

Проведеното проучване на потребностите от общи дигитални умения/компетентности в сектора показва, че за проучените ключови длъжности са необходими дигиталните умения, включени в петте области на Европейската рамка за дигитални умения DigComp 2.1. Най-голяма е потребността от дигиталните умения от област „Грамотност, свързана с информация и данни“. Водещи за изпълнение на дейностите в сектора са уменията, свързани със сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание, анализ и оценка на тези данни и тяхното управление. Важно значение за ефективното изпълнение на дейностите на ключовите за сектора длъжности имат също така цифровите умения, свързани с комуникация и сътрудничество, като от тях най – вече се прилагат умения за взаимодействие чрез дигитални технологии, умения за споделяне на информация и данни чрез дигитални технологии и сътрудничество чрез дигитални технологии. По отношение на уменията в областта на създаване на дигитално съдържание, приложими са тези, които са свързани с разработване, интегриране и преработване на дигитално съдържание. В област „Безопасност“ се прилагат най- вече умения за защита на устройства и защита на личните данни и поверителност. Заетите на ключовите длъжности в сектора споделят, че умения за решаване на проблеми се използват основно за решаване на технически проблеми, за идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност и по-рядко за идентифициране на нуждите от технологични решения. Данните от проучването също така показват, че за всяка от определените пет области, съгласно Европейската рамка за дигитални умения DigComp 2.1 се идентифицират специфични умения/компетентности, които са важни за успешното представяне на всяка една от петте ключови длъжности. Идентифицираните специфични дигитални умения, както и общите дигитални умения са подложени на сравнителен анализ, установяващ съответствието между търсено (очаквано) ниво и реалното ниво на владене на уменията. Анализът дава възможност да се установят дефицитите в нивото на владене на дигиталните умения/компетентности на работната сила в сектора. Получената информация е основа за изграждане на адекватна стратегия и мерки за управление тези дефицити и за преодоляването им. Във връзка с идентифицираните дефицити са направени следните препоръки за преодоляването им:

- ✓ Подобряване на прогнозирането и планирането по отношение на търсенето и предлагането на работна сила със специфични умения в сектора с цел адаптация към бързо променящата се среда

----- www.eufunds.bg -----

- ✓ Подпомагане на предприятията в сектора за осъществяване на инвестиции в областта на обученията за повишаване на уменията, квалификацията и компетентностите на работната сила
- ✓ Подкрепа на предприятията за придобиване, актуализиране или повишаване на уменията и компетенциите на работещите в съответствие с бързо променящата се работна среда, дигитализацията на процесите, изискванията на зелената икономика и навлизането на информационните технологии във всички сфери на работа
- ✓ Разработване на инструменти и механизми в подкрепа на придобиването на нови умения и компетентности от работната сила в сектора
- ✓ Валидиране (сертифициране) на неформално и самостоятелно придобитите умения и компетентности извън съществуващите в сферата на формалното образование
- ✓ Подобряване на достъпа до услуги за кариерно развитие и ориентиране
- ✓ Провеждане на информационни кампании за насърчаване на ученето през целия живот, повишаването на квалификацията и адаптацията на работната сила към новите изисквания на пазара на труда.

----- www.eufunds.bg -----

Раздел 6. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

Първоначален списък на професиите/длъжностите, обект на изследването в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

№	Код по НКПД 2011	Наименование на длъжност/професия
1	4321 2021	Началник, склад
2	33233005	Специалист, доставки
3	24216006	Експерт, Търговия
4	12117002	Финансов мениджър
5	43212013	Ръководител, търговска експлоатация
6	12216004	Мениджър маркетинг
7	25116002	Бизнес анализатор информационни технологии
8	24215025	Мениджър ключови клиенти
9	24216005	Експерт логистика
10	33393005	Специалист Маркетинг
11	33223003	Търговски представител

www.eufunds.bg

Приложение 2

Първоначален списък от критерии за избор на ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

N	Критерий	Описание
1	Влияние върху процесите	Степен на отговорност, която изпълняващият длъжността носи по отношение на ефективното изпълнение
2	Междучелностни умения	Степен, до която резултатът от работата на изпълняващия длъжността зависи от уменията му да взаимодейства, общува и въздейства на отделни хора или групи от хора
3	Отговорност за финансови и материално-технически ресурс	Степен и обхват на финансовата, материално-техническата, управленската и др. отговорности, която длъжността носи при изпълнението на работата
4	Професионални познания и експертиза	Степен на значимост на придобитите чрез обучение или практика знания, умения и компетентности за изпълнението на дейността
5	Разрешаване на проблеми	Степен, в която заемачият длъжността е необходимо да се справя с проблеми от различен характер, вкл. да прогнозира възникването на потенциални проблеми, да анализира ситуацията, да оценява различни алтернативи, да взема ефективни решения и да оценява последствията от тях
6	Сложност на работата	Характер и степен на сложност на операциите, задачите, действията и функциите в изпълнението на работата
7	Заетост на лица в предприятия от сектора	Оценка дали има достатъчно заети лица на избраната длъжност в предприятието/сектора

www.eufunds.bg

Приложение 3

Окончателен списък с критерии за избор на ключови длъжности в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

№	Критерий	Описание	Тегло		
			Ниско	Средно	Високо
1	Междучелностни умения	Степен, до която резултатът от работата на изпълняващия длъжността зависи от уменията му да взаимодейства, общува и въздейства на отделни хора или групи от хора			3
2	Професионални познания и експертиза	Степен на значимост на придобитите чрез обучение или практика знания, умения и компетентности за изпълнението на дейността		2	
3	Заетост на лица в предприятия от сектора	Оценка дали има достатъчно заети лица на избраната длъжност в предприятието/сектора	1		

www.eufunds.bg

Приложение 4

Обобщен сумарен рейтинг на длъжностите, обект на изследването в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

№	Код по НКПД 2011	Наименование на длъжност/професия	Обобщен сумарен рейтинг
1	24216006	Експерт, търговия	33,4
2	43212021	Началник, склад	33
3	24216005	Експерт, логистика	31,4
4	24215025	Мениджър, ключови клиенти	30,6
5	33393005	Специалист, маркетинг и реклама	30

www.eufunds.bg

Приложение 5.

Списък на ключовите длъжности, които ще бъдат обект на изследването в сектор: „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

№	Код по НКПД 2011	Наименование на длъжност/професия
1	24216006	Експерт, търговия
2	43212021	Началник, склад
3	24216005	Експерт, логистика
4	24215025	Мениджър, ключови клиенти
5	33393005	Специалист, маркетинг и реклама

www.eufunds.bg

Приложение 6.

Инструкция за провеждане на „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“ в сектор: „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

1. Настоящата инструкция е създадена в съответствие с „Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения по икономически сектори“ на МТСП и Методическите изисквания за изпълнение на Дейност 1 от проекта, разработени от БСК.
2. Целта на инструкцията е да опише и поясни термините, инструментите и процедурите в изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора.
3. Под **търсени дигитални умения/компетентности** се разбират потребностите (настоящи и бъдещи - следващите 5 г.) на пазара на труда, на предприятията в сектора и на заетите лица от дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на работата и ежедневните задачи, свързани с упражняването на професията/длъжността.
4. Под **„обща дигитална умения“** следва да се разбират дигиталните умения/компетентности, които са необходими за всяка длъжност/професия, използваща информационни и комуникационни технологии. Тези умения са определени в DigComp 2.1., като са описани и структурирани в пет основни области:
 - „Информация и данни“;
 - „Комуникация и сътрудничество“;
 - „Създаване на дигитално съдържание“;
 - „Безопасност“;
 - „Решаване на проблеми“.
5. Под **„специфични дигитални умения“** следва да се разбират дигиталните умения/компетентности, които са специфични за упражняването на конкретна професия/длъжност. Специфичните дигитални умения/компетентности също трябва да бъдат групирани в петте основни области на DigComp 2.1. В случай, че идентифицираните специфични дигитални умения/компетентности не попадат в обхвата на областите от DigComp 2.1, те се описват отделно и се обвързват само с препоръчителни нива на владеене - „основно“, „средно“, „напреднало“, „високо специализирано“. Идентифицираните специфични дигитални умения/компетентности не трябва да дублират напълно и да се изчерпват само с посочените в DigComp 2.1. компетентности, които са общи за всички длъжности/професии, използващи ИКТ. Специфичните дигитални умения трябва да бъдат с конкретни наименования, по-тясно и детайлно разписани в зависимост от специфичните за длъжността задачи и използвани дигитални инструменти, софтуер, технологии и ресурси при тяхното изпълнение.
6. Обект (респонденти) на проучването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора са титуляри - лица заемащи ключови длъжности, техни преки ръководители и специалисти човешки ресурси. В проучването могат да бъдат включени и лица, имащи отношение към изследваните длъжности/професии - преподаватели ПГ и ВУ, експерти в НАПОО, експерти в ЦПО и др.
7. Инструментите, с които се осъществява изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора са онлайн анкета - Въпросник В-1, структурирано интервю - Въпросник В-2 и документален метод (Desk research).

www.eufunds.bg

8. **Анкетата - Въпросник В-1**, се провежда чрез онлайн платформа, която осигурява персонален достъп до въпросника на изследваните лица и автоматизирана обработка на резултатите от изследването. Въпросникът съдържа три блока проучвана информация:
- дигитални задачи, изпълнявани при упражняването на длъжността/ професията;
 - дигитални инструменти, технологии и ресурси, с които трябва да се умее да се работи с глед на характера на дигиталните задачи;
 - дигитални умения/компетентности, които трябва да се владеят за да бъдат изпълнявани успешно свързаните с упражняването на професията/длъжността задачи - сега и в перспектива (5 г.).

Структурирането и групирането на въпросите и отговорите в анкетата е осъществено в съответствие с посочените по-горе области на DigComp 2.1. Анкетата е анонимна. От изследваните лица се очаква да посочат дигиталните задачи, инструменти и технологии, които съответстват на функциите на длъжността/професията и да определят препоръчително ниво на владение на съответните основни и специфични дигитални умения/компетентности. Въпросите са от „затворен тип“ - с представени варианти на отговор и опция за добавяне на информация по преценка на анкетирания лице. *От съществено значение за резултатите от изследването е идентифицирането и описването на специфичните за длъжността/ професията дигитални задачи и дигитални умения/компетентности, които са характерни и важни за изпълняваната работа.*

9. **Структурираното интервю - Въпросник В-2** се провежда непосредствено или онлайн, чрез платформа за виртуална комуникация (ZOOM и др.). Въпросите в интервюто се отнасят предимно за специфичните дигитални умения/компетентности, като се задават в стандартизиран формат и логична последователност, посочена във Въпросник В-2. За извличане на повече информация и доуточнения, интервюиращият може да задава и допълнителни въпроси. Продължителността на интервюто не трябва да надвишава 40 минути. На интервюираните лица (респондентите) трябва да се обясни, че интервюто отразява тяхното експертно мнение и, че остава анонимно, тъй като данните от него ще бъдат използвани в обобщен за сектора вид само за целите на проучването.
10. **Документалният метод (Desk research)** е инструмент за идентифициране, описване, обобщаване и интерпретиране на съществуващата в различни източници информация за потребностите от дигитални умения/компетентности на работната сила в сектора. Потенциалните източници на информация са посочени в Приложение 1 към Методическите изисквания. Резултатът от прилагането на документалния метод (в конкретното изследване) е изготвянето на списък от препоръчителни за сектора и ключовите длъжности/професии общи и специфични дигитални умения/компетентности.
11. Резултатите от изследването, чрез посочените по-горе инструменти, се документират и описват в следните формати:

Работна таблица за описание на основните задачи на длъжността/професията - Приложение 7 към Методическите изисквания.

Помощен инструмент към анализа на данните от изследването. Попълва се отделно за всяка изследвана длъжност/професия в сектора. Чрез работната таблица се установяват основните дигитални задачи характерни за съответната длъжност/професия. Задачите са предварително описани и структурирани по основни области на DigComp 2.1. Особено важно е да бъдат идентифицирани и допълнително описани и тези дигитални задачи, които не са в обхвата на областите по DigComp 2.1. Това дава възможност да бъдат установени специфичните за длъжността дигитални умения/компетентности. Работните таблици на отделните длъжности се съхраняват от секторния експертен екип и не се прилагат към крайния доклад.

----- www.eufunds.bg -----

Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните в сектора длъжности/професии - Приложение 8 към Методическите изисквания.

Работен инструмент към анализа на данните от изследването. Попълва се отделно за всяка изследвана длъжност/професия в сектора. Чрез работната карта се установяват логичните връзки и взаимозависимости между дигитални задачи на длъжността/професията, ползвани в работата дигитални инструменти и технологии и изисквано (препоръчително) ниво на дигитални умения/компетентности (основни и специфични). Състои се от два блока (формата) информация:

Блок 1. включва съпоставка между:

- ✓ кратко описание на длъжността/професията;
- ✓ описание на основните трудови (дигитални) задачи характерни за нейното упражняване (установени с преходния инструмент - Работна таблица - задачи Приложение 7);
- ✓ търсени (изисквани) дигитални умения, необходими за изпълнение на основните трудови задачи - основни и специфични;
- ✓ дигитални инструменти, технологии и ресурси, с които трябва да умее да работи.

Блок 2. включва описание на:

- ✓ области на компетентност по DigComp2.1;
- ✓ фиксирани¹ общи дигитални умения/компетентности, групирани по области на DigComp2.1;
- ✓ идентифицирани специфични дигитални умения/компетентности, групирани по области на DigComp2.1 и специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp2.1;
- ✓ препоръчително ниво на владеене на общите и специфичните дигитални умения/компетентности - няма потребност, основно, средно, напреднало, високо специализирано.

Работните карти на отделните длъжности се съхраняват от секторния експертен екип и не се прилагат към крайния доклад.

Формат за представяне на обобщени резултати от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора - Приложение 10 към Методическите изисквания.

Официален формат за представяне в крайния доклад на резултатите от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора. Резултатите се представят по отделните инструменти - онлайн анкета - Въпросник В-1, структурирано интервю - Въпросник В-2 и документален метод (Desk research).

Към всеки отделен инструмент, без Desk research, се описва:

- ✓ Наименование на инструмента и кратка аргументация за неговия избор;
- ✓ Списък на обхванатите в изследването длъжности/професии от сектора (наименование и код по НКПД);
- ✓ Описание на извадката в изследването, репрезентативност - брой респонденти по изследвани длъжности, брой обхванати предприятия, брой мъже, жени, професионален статус, образователно ниво, възраст.
- ✓ Описание на инструмента - общ брой въпроси (подвъпроси), брой затворени и отворени въпроси (подвъпроси);
- ✓ Област на компетентност по DigComp 2.1;
- ✓ Търсени (изисквани) **общ** дигитални умения/компетентности за длъжността/професията. Данните се пренасят от Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследвани длъжности - Приложение 8 към Методическите изисквания;

¹ Предварително описани. Виж Приложение № 15 DigComp2.1 към Методическите изисквания

- ✓ Препоръчително ниво на владеене на търсените (изискваните) **общи** дигитални умения/компетентности. Данните се пренасят от Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследвани длъжности - Приложение 8 към Методическите изисквания;
- ✓ Търсени (изисквани) **специфични** дигитални умения/компетентности за длъжността/професията. Данните се пренасят от Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследвани длъжности - Приложение 8 към Методическите изисквания;
- ✓ Препоръчително ниво на владеене на търсените (изискваните) **специфични** дигитални умения/компетентности. Данните се пренасят от Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследвани длъжности - Приложение 8 към Методическите изисквания.

Описанието на документалния метод (Desk research) включва:

- ✓ Наименование на метода и кратка аргументация за неговия избор;
- ✓ Описание на обхванатите източници на информация, свързана с потребностите, търсенето на дигитални умения/компетентности, брой и типология на анализирани документи (нормативни актове, международни, европейски, национални програмни документи, статистика, класификатори и речници на компетенции, стандарти и референтни рамки, изследвания, публикации в интернет и специализирани издания, доклади, браншови документи и анализи, фирмени документи - стратегии, програми, длъжностни характеристики, технологични изисквания и др.
- ✓ Списък на идентифицираните (чрез документален анализ) общи и специфични дигитални умения на работната сила в сектора.

12. Етапите и процедурите в провеждането на „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“, включват:

- Определяне на не по-малко от 5-7 професии/длъжности, които ще бъдат обект на изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности. Задължително в този обхват трябва да бъдат включени определените ключови за сектора длъжности;
- Конкретизиране задачите по реализирането на изследването и анализа; обучение в работата с инструментите; разпределение на отговорностите между членовете на експертния екип;
- Определяне на източници, набиране и запознаване с информация за определените ключови длъжности/професии. Особено внимание трябва да се обърне на длъжностни характеристики, технологични изисквания, фирмени програми за обучение, образователни изисквания, учебни планове и програми, Европейска рамка на дигиталните компетентности DigComp 2.1, MyCompetence, ESCO, e-Competence и др. Обобщаване, анализ на събраната информация и изготвяне на Списък на идентифицираните (чрез документален анализ) общи и специфични дигитални умения на работната сила в сектора.
- Пилотно тестване на инструментите на изследване - онлайн анкета - Въпросник В-1 и структурирано интервю - Въпросник В-2;
- Определяне на предприятията и респондентите, които ще вземат участие в изследването. За всяка отделна професия/длъжност - обект на изследване чрез **онлайн анкета - Въпросник В-1, трябва да се определят не по-малко от 4-ма респонденти**, от които три титуляри (заемащи) позицията, един пряк ръководител или специалист човешки ресурси. За всяка отделна професия/длъжност - обект на изследване, **чрез структурирано интервю - Въпросник В-2, трябва да се определят не по-малко от 2-ма бенефициенти**, от които един титуляр (заемащ) позицията и един пряк

www.eufunds.bg

ръководител или специалист човешки ресурси. По преценка на секторния експертен екип интервюто могат да бъдат включени и лица, имащи отношение към изследваните длъжности/професии - преподаватели ПГ и ВУ, експерти в НАПОО, експерти в ЦПО и др.

- Документиране, обобщаване и отразяване на резултатите от изследването в описаните по-горе формати: Работна таблица задачи - Приложение 7; Работна карта - Приложение 8; Официален формат за представяне - Приложение 10;
- Анализ на данните и извеждане на изводи в Раздел IV. На доклада, Подраздел А. „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“;
- Верифициране на резултатите от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности със заинтересованите страни:
 - ✓ определяне и ангажиране на заинтересованите страни (участници в изследването, секторни, браншови експерти, специалисти по проучване и анализ на пазара на труда; специалисти по ИКТ; социални партньори, специалисти от системата на средното ПОО и от висшето образование и др.);
 - ✓ изпращане на резултатите от изследването до заинтересованите страни;
 - ✓ обобщаване на информацията от обратната връзка със заинтересованите страни и окончателно прецизиране на анализа.

----- www.eufunds.bg -----

Приложение 7.

ИНСТРУКЦИЯ за провеждане на „Изследване и анализ на предлаганите (реално притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността. Установяване на дефицитите и потребностите от развитие на общите и специфичните дигиталните умения/компетентности на работната сила“ в сектор: „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

1. Настоящата инструкция е създадена в съответствие с „Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения по икономически сектори“ на МТСП и Методическите изисквания за изпълнение на Дейност 1 от проекта, разработени от БСК.
2. Целта на инструкцията е да опише и поясни термините, инструментите и процедурите в изследването и анализа на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора.
3. Изследването има за цел да установи степента на владене на основни и специфични дигитални умения/компетентности, както и да определи дефицитите и потребностите от по-нататъшно развитие на дигитални умения в работната сила на икономическия сектор.
4. Под **предлагани** дигитални умения/компетентности се разбира реалното ниво на владене (притежаване) към настоящия момент на дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на работата и ежедневните задачи, свързани с упражняването на професията/длъжността.
5. Нивото на владене, реалното състояние (притежаване) на предлаганите дигитални умения/компетентности се преценява на базата на идентифицираните и определените (в резултат от преходното изследване²), общи и специфични дигитални умения/компетентности.
6. Анализът и съпоставянето между препоръчително ниво и реално ниво на владене, дава възможност да бъдат идентифицирани различията между търсените и предлаганите дигитални умения/компетентности, както и да бъдат определени **дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора** (конкретно за изследваните ключови длъжности).
7. Под **„общи дигитални умения“** следва да се разбират дигиталните умения/компетентности, които са необходими за всяка длъжност/професия, използваща информационни и комуникационни технологии. Тези умения са определени в Европейска рамка за цифрова компетентност DigComp 2.1., като са описани и структурирани в пет основни области:
 8. „Информация и данни“;
 9. „Комуникация и сътрудничество“;
 10. „Създаване на дигитално съдържание“;
 11. „Безопасност“;

² „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“ (Въпросник В-1 и Въпросник В-2, Резултати - Приложение 8 и Приложение 10)

12. „Решаване на проблеми“.
13. Под „специфични дигитални умения“ следва да се разбират дигиталните умения/компетентности, които са специфични за упражняването на конкретна професия/длъжност. Специфичните дигитални умения/компетентности също са групирани в петте основни области на DigComp 2.1. В случай, че идентифицираните специфични дигитални умения/компетентности не попадат в обхвата на областите от DigComp 2.1, те се описват отделно и се обвързват с препоръчителни нива на владееене - „основно“, „средно“, „напреднало“, „високо специализирано“.
14. Под „препоръчително ниво на владееене“ се разбира петстепенната скала за препоръчителни нива на владееене, представена в DigComp 2.1 (Въпросник В-1). Под „реално ниво на владееене“ се разбира петстепенната скала за реални нива на владееене, представена в DigComp 2.1 (Въпросник С-1).
15. Обект (респонденти) на проучването и анализа на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора са титуляри - лица заемащи изследваните ключови длъжности, техни преки ръководители и специалисти човешки ресурси.
16. Инструментите, с които се осъществява изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора са **анкета - Въпросник С-1 и документален метод (Desk research)**.
17. Преди да бъде предоставен официален достъп на респондентите до анкетата **Въпросник С-1** е необходимо тя да бъде тествана и ако се налага, допълнително прецизирана. Въпросникът С-1 набира информация за:
18. нива на владееене на **общите** дигитални умения/компетентности, които са изисквани при упражняването на професията/длъжността;
19. нива на владееене на **специфичните** дигитални умения/компетентности, които са изисквани при упражняването на професията/длъжността;
20. причини за съществуващите пропуски и разминаване между търсени и предлагани дигитални умения/компетентности на пазара на труда.
21. **Общите** дигитални умения/компетентности във Въпросник С-1 са **предварително определени**, структурирани и групирани в съответствие с областите на компетентност по DigComp 2.1. **Специфичните** за длъжността/професията дигитални умения/компетентности, трябва да се определят и включат във Въпросник С-1 от секторният експертен екип на основата на анализ и прецизиране на резултатите от преходното изследване³.
22. Анкетата е анонимна. Въпросите са от „затворен тип“ - с представени варианти (скала) на отговор. От изследваните лица се очаква да посочат реалните нива на владееене на определените във въпросника основни и специфични дигитални умения/компетентности, както и да определят причините за дефицитите.
23. **Документалният метод (Desk research)** е инструмент за идентифициране, описание, обобщаване и интерпретиране на съществуващата в различни източници информация за степента на владееене и дефицитите в дигиталните умения/компетентности на работната сила в сектора. Потенциалните източници на информация са посочени в Приложение 1 към Методическите изисквания. Резултатът от прилагането на документалния метод (в конкретното изследване) е **описание на дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора и анализ на факторите и причините за тяхното възникване.**

³ „Изследване и анализ на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“ (Въпросник В-1 и Въпросник В-2. Резултати - Приложение 10)

24. Резултатите от изследването, чрез посочените по-горе инструменти, се документират и описват в следните формати:

„Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“. Приложение 13 към Методическите изисквания.

Работен инструмент към анализа на данните от изследването. Попълва се отделно за всяка изследвана длъжност/професия в сектора. Чрез таблицата се установява посоченото от респондентите реално ниво на владееене на общите и специфичните дигитални умения/компетентности за конкретната изследвана длъжност. При различие в отговорите на анкетираните лица за притежаваното ниво на владееене на конкретно умение/компетентност и за конкретна длъжност, се посочва по-ниското ниво. Таблиците за притежаваните (предлаганите) дигитални умения на отделните длъжности се съхраняват от секторния експертен екип и не се прилагат към крайния доклад.

„Формат за представяне на обобщени резултати от изследването и анализа на общите и специфични дигитални умения/компетентности, притежавани от заетите лица“ - Приложение 14 към Методическите изисквания.

Официален формат за представяне в крайния доклад на резултатите от изследването и анализа на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности в сектора. Резултатите се представят по отделните инструменти - анкета - Въпросник С-1 и документален метод (Desk research).

Описанието на резултатите от изследването с Въпросник С-1 включва:

- ✓ Наименование на инструмента и кратка аргументация за неговия избор;
- ✓ Списък на обхванатите в изследването длъжности/професии от сектора (наименование и код по НКПД);
- ✓ Описание на извадката в изследването, репрезентативност - брой респонденти по изследвани длъжности, брой обхванати предприятия, брой мъже, жени, професионален статус, образователно ниво, възраст.
- ✓ Описание на инструмента - общ брой въпроси (подвъпроси), брой затворени и отворени въпроси (подвъпроси);
- ✓ Посочване на резултатите за всяка отделна изследвана длъжност - област на компетентност по DigComp 2.1, нива на владееене на общите и специфичните дигитални умения/компетентности, изисквани при упражняването на професията/длъжността. Данните се пренасят от таблицата в Приложение 13 към Методическите изисквания.

Описанието на документалния метод (Desk research) включва:

- ✓ Наименование на метода и кратка аргументация за неговия избор;
- ✓ Описание на обхванатите източници на информация, свързана с проблемите и дефицитите в нивото на владееене на дигиталните умения/компетентности от работната сила в сектора. Брой и типология на анализирани документи (статистика, изследвания, публикации в интернет и специализирани издания, доклади, браншови документи и анализи, фирмени документи - резултати от атестиране и оценка на компетенциите на персонала);
- ✓ Описание на дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора и анализ на факторите и причините за тяхното възникване.

Карта за оценка на дигиталните умения (КОДУ) на отделна професия/ длъжност - Приложение 12 към Методическите изисквания.

----- www.eufunds.bg -----

Унифициран формат на работен документ за идентифициране на потребностите от общи и специфични дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори. Разработва се по-отделно, за всяка една от изследваните ключови длъжности в сектора. Съпоставя данните за препоръчителното ниво на владение с данните за реално ниво на владение на общите и специфичните дигитални умения/компетентности, необходими за упражняването на съответната професия/длъжност. На основата на констатираните в КОДУ различия между търсени и предлагани дигитални умения, се идентифицират и анализират дефицитите и се оценяват потребностите от развитие на дигитални умения по ключови за сектора професии/длъжности. КОДУ за отделните професии/длъжности се съхранява от секторния екип и не се прилага към окончателния доклад.

В Картата за оценка на дигиталните умения (КОДУ) на отделна професия/ длъжност се описва:

- ✓ Наименование и код по НКПД на професията/длъжността;
- ✓ Препоръчително ниво и реално ниво на владение на общите и специфичните за длъжността/професията дигитални умения/ компетентности по области, съгласно DigComp 2.1;
- ✓ Констатирани различия между препоръчително и реално ниво на владение на общите и специфичните за длъжността/професията дигитални умения/компетентности;
- ✓ Количествен и качествен анализ на дефицитите в общите и специфичните дигитални умения/компетентности - изводи от количествения анализ, причини за възникване на дефицитите, препоръчителни мерки за преодоляване на дефицитите в т.ч. и обучение. Като основа за осъществяване на количествения и качествения анализ, могат да бъдат данните от отговорите на анкетираните лица на въпрос №7 от Въпросник С-1, на въпроси №5, №6, №7, №8, №9, №10, №12 от Въпросник А-1, на въпроси №1, №7, №8, №9, №10 от Въпросник А-2.

Обобщена за сектора Карта за оценка на дигиталните умения (КОДУ) на професии/длъжности - Приложение 12 към Методическите изисквания.

Официален, обобщен формат на работен документ за идентифициране на потребностите от общи и специфични дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори. Разработва се аналогично на преходния документ, като данните от КОДУ на всяка от изследваната длъжност/професия се пренасят в обобщената за сектора КОДУ. Прилага се към окончателния доклад.

13. Етапите и процедурите в провеждането на „Изследване и анализ на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността“, включват:

- Определяне на не по-малко от 5 професии/длъжности, които ще бъдат обект на изследване и анализ на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности. Задължително в този обхват трябва да бъдат включени определените ключови за сектора длъжности;
- Конкретизиране задачите по реализирането на изследването и анализа; обучение в работата с инструментите; разпределение на отговорностите между членовете на експертния екип;
- Определяне на източници, набиране и запознаване с информация за дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора. определените ключови длъжности/професии. Особено внимание трябва да се обърне на източници, като статистика, изследвания, публикации в интернет и специализирани издания, доклади, браншови документи и анализи, фирмени документи - резултати от атестиране и оценка на компетенциите на персонала. Изготвя се

----- www.eufunds.bg -----

описание на дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора и анализ на факторите и причините за тяхното възникване

- Пилотно тестване на инструмента на изследване - анкета - Въпросник С-1;
- Изготвяне и валидиране на КОДУ съгласно изискванията в Приложение 12 към Методическите изисквания;
- Определяне на предприятията и респондентите, които ще вземат участие в изследването. За всяка отделна професия/длъжност - обект на изследване чрез анкета - Въпросник С-1, трябва да се определят не по-малко от 2-ма респонденти, които са титуляри - заемащи позицията,
- Документиране, обобщаване и отразяване на резултатите от изследването в описаните по-горе формати: Таблица - Приложение 13; Обобщен за сектора формат - Приложение 13; КОДУ на отделните професии/длъжности - Приложение 12; Обобщена за сектора КОДУ - Приложение 12.
- Анализ на данните и извеждане на изводи в Раздел IV. на доклада, Подраздел В. „Изследване и анализ на предлаганите общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения на лицата, заемащи изследваните длъжности/професии. Установяване на дефицитите и потребностите от развитие в дигиталните умения“;
- Верифициране на резултатите от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности и на данните в КОДУ със заинтересованите страни:
 - ✓ определяне и ангажиране на заинтересованите страни (участници в изследването, секторни, браншови експерти, специалисти по проучване и анализ на пазара на труда; специалисти по ИКТ; социални партньори, специалисти от системата на средното ПОО и от висшето образование и др.);
 - ✓ изпращане на резултатите от изследването до заинтересованите страни;
 - ✓ провеждане на секторна кръгла маса с представители на заинтересованите страни;
 - ✓ обобщаване на информацията от обратната връзка със заинтересованите страни и окончателно прецизиране на анализа

www.eufunds.bg

Приложение 8.

Обобщени резултати от изследването и анализа на търсените общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими на заетите лица за успешното изпълнение на ежедневните им задачи, свързани с професията/длъжността

Икономическа дейност/сектор 46. „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Инструмент за изследване № 1	Метод „Анкета“ - Въпросник В-1										
Аргументация на избора на инструмента „Анкета“	<p>Анкетата е лесен за използване и обработка на получената информация инструмент, подходящ за събиране на големи количества данни, за извършване на количествен и качествен анализ.</p> <p>Целта на анкетата е да извлече информация относно общите и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на ежедневните задачи, свързани с изследваните ключови за сектора длъжности/професии.</p> <p>Анкетата е проведена онлайн, чрез предоставянето на линк. Това дава възможност на респондентите да изразят мнението си в удобно за тях време и място.</p>										
Списък на обхванатите длъжности/професии	<table><tr><td>24216006</td><td>Експерт, търговия</td></tr><tr><td>43212021</td><td>Началник, склад</td></tr><tr><td>24216005</td><td>Експерт, логистика</td></tr><tr><td>24215025</td><td>Мениджър, ключови клиенти</td></tr><tr><td>33393005</td><td>Специалист, маркетинг и реклама</td></tr></table>	24216006	Експерт, търговия	43212021	Началник, склад	24216005	Експерт, логистика	24215025	Мениджър, ключови клиенти	33393005	Специалист, маркетинг и реклама
24216006	Експерт, търговия										
43212021	Началник, склад										
24216005	Експерт, логистика										
24215025	Мениджър, ключови клиенти										
33393005	Специалист, маркетинг и реклама										

www.eufunds.bg

<p>Описание на извадката - брой респонденти, брой предприятия, брой мъже, жени, професионален статус, образователно ниво, възраст и пр.</p>	<p>Размерът на извадката е 25 души и обхваща заети лица в ключови предприятия от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, от които: 18 титуляри (заемащи) позицията и 7 преки ръководители или специалисти човешки ресурси.</p> <p>Всички респонденти попадат в две възрастови групи: 27 - 39 г. и 40 - 54 г. в съотношение, приблизително съответно 40% към 60%. По отношение на пола, извадката е балансирана и разпределението между мъжете и жените е почти по равно. По отношение на фактор образование, преобладават лицата с висше образование, като те са 85 % от респондентите, в сравнение с лицата със средно образование, които са 15 %.</p>		
<p>Въпроси в анкетната карта (въпросник за експертна оценка)</p>	<p>Общ брой въпроси</p>	<p>Брой „затворени“ въпроси</p>	<p>Брой „отворени“ въпроси</p>
	<p>22</p>	<p>10</p>	<p>12</p>

www.eufunds.bg

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене				
		Няма потребност от дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Експерт, логистика	Търсени общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на търсените дигитални умения/компетентности с този инструмент и за всяка област по DigComp 2.1 следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности съответстват и на кое ниво се препоръчва да бъдат притежавани от заетите лица. Описват се на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/ професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2.</i>					
	<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни</p> <p>1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество</p> <p>2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии</p> <p>2.2. Споделяне чрез дигитални технологии</p> <p>2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии</p>					
			X		X	
			X		X	
				X	X	
					X	
					X	

www.eufunds.bg

Търсени специфични дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене			
	Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
<p>Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</p>				
<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни: не са посочени</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество: не са посочени</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание: не са посочени</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност: не са посочени</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми: не са посочени</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1: не са посочени</p>				

www.eufunds.bg

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене				
		Няма потребност от дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Експерт, търговия	Търсени общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на търсените дигитални умения/ компетентности с този инструмент и за всяка област по DigComp 2.1 следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/ компетентности съответстват и на кое ниво се препоръчва да бъдат притежавани от заетите лица.</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни 1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание 1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание 1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество 2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии 2.2. Споделяне чрез дигитални технологии 2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии				X X X X X	
		X				

www.eufunds.bg

2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии					X	
2.5. Онлайн етикет				X		
2.6. Управление на дигиталната идентичност				X		
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание						
3.1. Разработване на дигитално съдържание					X	
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание					X	
3.3. Авторско право и лицензи						
3.4. Програмиране				X		
Област на компетентност 4: Безопасност				X		
4.1. Защита на устройства	X		X	X		
4.2. Защита на личните данни и поверителност	X		X			
4.3. Защита на здравето и благосъстоянието						
4.4. Защита на околната среда					X	
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми				X		
5.1. Решаване на технически проблеми					X	
5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			X			
5.3. Креативно използване на дигиталните технологии						

www.eufunds.bg

Търсени специфични дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владеее			
	Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
<p>Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владеее на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владеее. От препоръчителните нива на владеее, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</p>				
<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни: Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество: Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми Не са посочени</p>				

www.eufunds.bg

Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени				
---	--	--	--	--

Наименование на професията/длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владеење				
		Няма потребност от дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Мениджър, ключови клиенти	Търсени общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/длъжност, включена в изследването на търсените дигитални умения/компетентности с този инструмент и за всяка област по DigComp 2.1 следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности съответстват и на кое ниво се препоръчва да бъдат притежавани от заетите лица. Описват се на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2.</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни 1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание 1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание 1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X	
					X	
					X	

www.eufunds.bg

	<p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество</p> <p>2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии</p> <p>2.2. Споделяне чрез дигитални технологии</p> <p>2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии</p> <p>2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии</p> <p>2.5. Онлайн етикет</p> <p>2.6. Управление на дигиталната идентичност</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.1. Разработване на дигитално съдържание</p> <p>3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание</p> <p>3.3. Авторско право и лицензи</p> <p>3.4. Програмиране</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Защита на устройства</p> <p>4.2. Защита на личните данни и поверителност</p> <p>4.3. Защита на здравето и благосъстоянието</p> <p>4.4. Защита на околната среда</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p>	X	X	X	X	
--	--	---	---	---	---	--

www.eufunds.bg

	5.1. Решаване на технически проблеми 5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения 5.3. Креативно използване на дигиталните технологии			X		
	Търсени специфични дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владее				
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано	
	<i>Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владее на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владее. От препоръчителните нива на владее, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни: Не са посочени Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество: Не са посочени Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание Не са посочени Област на компетентност 4: Безопасност Не са посочени					

----- www.eufunds.bg -----

Област на компетентност 5: Решаване на проблеми Не са посочени				
Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени				

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене				
		Няма потребност от дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Специалист, маркетинг и реклама	Търсени общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на търсените дигитални умения/компетентности с този инструмент и за всяка област по DigComp 2.1 следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности съответстват и на кое ниво се препоръчва да бъдат притежавани от заетите лица. Описват се на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2.</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни 1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание 1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				X	
					X	

www.eufunds.bg

1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание					X	
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество						
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии						
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии			X			
2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии						
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии						
2.5. Онлайн етикет						
2.6. Управление на дигиталната идентичност					X	
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание						X
3.1. Разработване на дигитално съдържание						
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание						
3.3. Авторско право и лицензи						
3.4. Програмиране					X	
Област на компетентност 4: Безопасност					X	
4.1. Защита на устройства						
4.2. Защита на личните данни и поверителност		X				
4.3. Защита на здравето и благосъстоянието		X				
4.4. Защита на околната среда						
						X

www.eufunds.bg

	<p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Решаване на технически проблеми</p> <p>5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения</p> <p>5.3. Креативно използване на дигиталните технологии</p>				X	X			
	<p>Търсени специфични дигитални умения/компетентности</p>	<p>Препоръчително ниво на владееене</p>				Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
	<p><i>Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</i></p>								
	<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:</p> <p>Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>Не са посочени</p>								

www.eufunds.bg

Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание Не са посочени				
Област на компетентност 4: Безопасност Не са посочени				
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми Не са посочени				
Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени				

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владеење				
		Няма потребност от дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Началник склад	Търсени общи дигитални умения/компетентности					
	<p><i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на търсените дигитални умения/ компетентности с този инструмент и за всяка област по DigComp 2.1 следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/ компетентности съответстват и на кое ниво се препоръчва да бъдат притежавани от заетите лица. Описват се на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/ компетентности по изследваните длъжности/ професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2.</i></p>					

www.eufunds.bg

	<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни</p> <p>1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество</p> <p>2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии</p> <p>2.2. Споделяне чрез дигитални технологии</p> <p>2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии</p> <p>2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии</p> <p>2.5. Онлайн етикет</p> <p>2.6. Управление на дигиталната идентичност</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.1. Разработване на дигитално съдържание</p> <p>3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание</p> <p>3.3. Авторско право и лицензи</p> <p>3.4. Програмиране</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>
--	--	----------------------------	-------------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------

www.eufunds.bg

	<p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Защита на устройства</p> <p>4.2. Защита на личните данни и поверителност</p> <p>4.3. Защита на здравето и благосъстоянието</p> <p>4.4. Защита на околната среда</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Решаване на технически проблеми</p> <p>5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения</p> <p>5.3. Креативно използване на дигиталните технологии</p>	<p>X</p> <p>x</p>		<p>x</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
	<p>Търсени специфични дигитални умения/компетентности</p>		Препоръчително ниво на владее			
			Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
	<p><i>Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владее на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владее. От препоръчителните нива на владее, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</i></p>					
	<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:</p> <p>Не са посочени</p>					

www.eufunds.bg

<p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество: Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност Не са посочени</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми Не са посочени</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени</p>				
--	--	--	--	--

Инструмент за изследване № 2	Метод „Стандартизирано интервю“ - Въпросник В-2
Аргументация на избора на инструмента „Стандартизирано интервю“	Използвано е стандартизираното интервю с цел верифициране и допълване на резултатите, получени при анкетното проучване, като инструмент, който предоставя възможност на респондентите да отговорят на предварително разработени въпроси и по този начин получената информацията да може да бъде сравнявана, обобщавана и интерпретирана. Стандартизираното интервю е специфичен метод за набиране на емпирична информация, чрез която от респондентите се набира количествена и качествена информация по определените въпроси. Интервюиращият разполага с предварително подготвени изследователски въпроси,

www.eufunds.bg

	които задава на респондента, изслушва го и коректно отбелязва/записва неговите отговори, които в последствие подлежат на анализ, обобщение и интерпретация.		
Списък на обхванатите длъжности/професии	Началник, склад Експерт, търговия Мениджър, ключови клиенти Експерт, логистика Специалист, маркетинг и реклама		
Описание на извадката - брой респонденти, брой предприятия, брой мъже, жени, професионален статус, образователно ниво, възраст и пр.	Размерът на извадката е 10 души и обхваща заети лица в ключови предприятия от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“, от които: 1 титуляр на длъжността и 1 специалист ЧР. Всички респонденти попадат в две възрастови групи: 27 - 39 г. и 40 - 54 г. По отношение на пола, преобладават жените, които са около 60 % от респондентите. По отношение на фактор образование, преобладават лицата с висше образование.		
Въпроси в интервюто (Въпросник В-2)	Общ брой въпроси	Брой „затворени“ въпроси	Брой „отворени“ въпроси
	12		12

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владение			
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
Експерт, логистика	Търсени специфични дигитални умения/компетентности				
	<i>Разписват се аналогично на Инструмент №1. Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владение на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения,</i>				

www.eufunds.bg

<p>които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма необходимост от дигитални умения“.</p>				
<p>Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:</p>				
1.1.	Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)			X
1.2.	Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици			X
1.3.	Използва ключовите функционални области и основни възможности на уеб базирани платформи за транспорт и спедиция, осигуряващи възможност за свързване на товари и превозни средства (транспортни борси).			X
1.4.	Използва ключовите функционални области и възможности на митнически софтуер за попълване на необходимите митнически документи и обработка на митнически декларации и на другите митнически бланки и формуляри, необходими при внос, износ и транзит на стоки			X
1.5.	Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на логистичния процес, включително: обслужване на клиентски заявки, прогнозиране на търсенето,			X

www.eufunds.bg

	<p>обработка на поръчки, управление на запасите, управление на взаимоотношенията с доставчици, снабдяване, складиране, дистрибуция, управление на вериги на доставки</p> <p>1.6. Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>2.1. Използва функционалностите на софтуер за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на информация и планиране на задачи.</p> <p>2.2. Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи с различни заинтересовани лица.</p> <p>2.3. Сътрудничи с други хора в своята професионална област, като участва в професионални мрежи и общности в уеб пространството.</p> <p>2.4. Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p>			<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	--	-------------------------------------	--

www.eufunds.bg

	<p>3.1. Организира информация, използвайки файлове и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно</p> <p>3.2. Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи</p> <p>4.2. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p> <p>4.3. Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи</p> <p>4.4. Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения</p> <p>4.5. Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.</p> <p>4.6. Архивира данни и прави резервни копия, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация в дигитална среда</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>		
--	--	--	--	--	--

	<p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи</p> <p>5.2. Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната задача и ситуация</p> <p>5.3. Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване</p> <p>5.4. При необходимост подпомага и съдейства на други хора да използват дигитални инструменти и технологии</p> <p>5.5. Използва все повече технологии в ежедневните си професионални дейности, за да подобри качеството си на работа</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>		
--	---	--	--	--	--

www.eufunds.bg

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене			
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
Експерт, търговия	Търсени специфични дигитални умения/компетентности				
	<i>Разписват се аналогично на Инструмент №1. Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма необходимост от дигитални умения“.</i>				
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:			X	
1.1. Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)					
1.2. Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици			X		
1.3. Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите (CRM) , като въвежда необходимата информация за работата си с клиентите и ефективно и ефикасно използва съществуващата информация в системата.			X		
1.4. Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите, следене на наличностите и управлението на клиентските заявки			X		

----- www.eufunds.bg -----

	<p>1.5. Работи със софтуер за управление на бази данни, като създава формуляри за въвеждане на данни, подрежда данните по възходящ и низходящ ред, извлича информация от базата по определени критерии и прави необходимите изчисления, използвайки вградените функции.</p> <p>1.6. Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>2.1. Използва функционалностите на софтуер за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на информация и планиране на задачи.</p> <p>2.2. Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.</p> <p>2.3. Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания и взаимодействие с клиенти, доставчици и партньори.</p> <p>2.4. Участва в професионални мрежи и общности в уеб пространството за да изгражда мрежа от полезни контакти, да поддържа ефективни взаимоотношения с клиенти и партньори и да следи за потенциални възможности за сътрудничество</p>			<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	--	-------------------------------------	--

	<p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.1. Организира информация, използвайки файлове, директории и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно</p> <p>3.2. Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, WEB и други)</p> <p>3.3. Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.4. Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи</p> <p>4.2. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p> <p>4.3. Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи</p> <p>4.4. Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения</p>		<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p>	
--	--	--	-------------------	----------	--

www.eufunds.bg

	<p>4.5. Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.</p> <p>4.6. Архивира данни и създава резервни копия на дигиталните документи и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи</p> <p>5.2. Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация</p> <p>5.3. Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване</p> <p>5.4. При необходимост оказва съдействие за използването на дигитални инструменти и технологии на други хора</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1</p> <p>Не са посочени</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	----------------------------	-------------------------------------	--

--	--	--	--	--	--

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене			
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
Мениджър, ключови клиенти	Търсени специфични дигитални умения/компетентности				
	<i>Разписват се аналогично на Инструмент №1. Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма необходимост от дигитални умения“.</i>				
	<p>бласт на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:</p> <p>1.1. Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)</p> <p>1.2. Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици</p> <p>1.3. Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM)</p>			X	

----- www.eufunds.bg -----

	<p>1.4. Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите, следене на наличностите и управлението на клиентските поръчки</p> <p>1.5. Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>2.1. Използва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).</p> <p>2.2. Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.</p> <p>2.3. Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица</p> <p>2.4. Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	
--	--	--	----------------------------	-------------------	--

	<p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.1. Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно</p> <p>3.2. Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)</p> <p>3.3. Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.4. Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи</p> <p>4.2. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p> <p>4.3. Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи</p> <p>4.4. Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	-------------------------------------	-------------------------------------	--

	<p>4.5. Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.</p> <p>4.6. Архивира данни и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи</p> <p>5.2. Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация</p> <p>5.3. Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1 Не са посочени</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	--	-------------------	--

				X	
--	--	--	--	---	--

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене			
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
Специалист, маркетинг и реклама	Търсени специфични дигитални умения/компетентности				
	<i>Разписват се аналогично на Инструмент №1. Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма необходимост от дигитални умения“.</i>				
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:			X	
	1.1. Търси, оценява и събира данни и информация за целите на проучването на таргет аудиториите на компанията, потребителското поведение и нагласи, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)			X	

----- www.eufunds.bg -----

	<p>1.2. Използва дигитални инструменти за анализ на големи масиви данни (Big Data), като организира данните, сравнява ги и анализира наличието на определени тенденции, които да бъдат използвани за вземане на правилни бизнес решения и за подобряване на маркетинговата стратегия</p> <p>1.3. Визуализира комплексни данни, използвайки графичен софтуер за създаване на статистически графики, фигури, диаграми и инфографики, така че да направи представянето на информацията достъпна, разбираема и лесна за интерпретация.</p> <p>1.4. Използва инструменти за анализ на дигитални активности (Google Analytics), за да анализира резултати от онлайн маркетинг активности и кампании с цел оптимизация и подобряване на показателите за представяне в уеб среда</p> <p>1.5. Използва електронни таблици, като въвежда данни, използва правилни настройки и функционалности за структуриране и анализ на информацията, извършва изчисления и създава отчети.</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>2.1. Създава и управлява ефективни имейл кампании посредством софтуерни инструменти за автоматизация на маркетинга</p> <p>2.2. Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица</p>		<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	-------------------	-------------------	--

www.eufunds.bg

	<p>2.3. Използва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).</p> <p>2.4. Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.</p> <p>2.5. Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации</p> <p>2.6. Използва функционалностите на интегрирана система за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM).</p> <p>2.7. Използва функционалностите и възможностите на различни социални мрежи и интернет общества, за да установява делови контакти, да изгражда и поддържа взаимоотношения с различни партньори и да поддържа позитивен имидж на компанията.</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p> <p>3.1. Поддържа и обновява веб съдържание (текст, изображения, видео) на корпоративен сайт</p> <p>3.2. Създава, управлява, настройва и оптимизира кампании в платформи за онлайн рекламиране (PPC платформи), за целите на привличане на трафик към уебсайтовете на предприятието</p> <p>3.3. Създава релевантни ключови думи и дигитално съдържание, отговарящо на бизнес целите за подобряване на видимостта и класирането на сайта от търсачките (SEO)</p>			<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	--	---	--

www.eufunds.bg

	<p>3.4. Създава маркетингово и рекламно съдържание за уеб среда: социалните мрежи, медии, блогове, форуми, сайтове и др.</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p> <p>4.2. Стриктно прилага политиката за поверителност при създаване на рекламни кампании и промоции в дигитална среда</p> <p>4.3. Спазва изискванията и разпоредбите за защита на личните данни при работа с лични данни и информация в дигитална среда</p> <p>4.4. Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи</p> <p>4.5. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p> <p>4.6. Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи</p> <p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p>			<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	--	--	--	--	--

	<p>5.1. Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи</p> <p>5.2. Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация</p> <p>5.3. Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване</p> <p>5.4. Прави оценка на потребностите от дигитални технологии, които дейността изисква, избира и предлага подходящи дигитални инструменти и възможни технологични решения, които ще удовлетворят тези потребности.</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2.1</p> <p>Не са посочени</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	
--	--	--	--	----------------------------	--

			X		
			X		
			X		

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене			
		Основно	Средно	Напреднало	Високо специализирано
	Търсени специфични дигитални умения/компетентности				
Началник, склад	<i>Разписват се аналогично на Инструмент №1. Описват се по области на компетентност и препоръчително ниво на владееене на основата на Приложение 8. „Работна карта за описание на търсени дигитални умения/компетентности по изследваните длъжности/професии, свързани с рамката DigComp 2.1“ - Формат 2. Специфичните за длъжността/професията дигитални умения, които не попадат в обхвата на областите по DigComp 2.1, се описват отделно, като за всяко от тях се посочва ниво на владееене. От препоръчителните нива на владееене, отпада „Няма потребност от дигитални умения“.</i>				
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни:				
	1.1. Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер,		X		

----- www.eufunds.bg -----

	<p>предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)</p> <p>1.2. Извлича, организира, систематизира и съхранява данни и информация, като използва интегрирана система за планиране на ресурсите в предприятието (ERP)</p> <p>1.3. Въвежда, обработва и съхранява информация и създава документи, използвайки текстообработващи програми</p> <p>1.4. Въвежда, обработва и анализира данни за складови наличности и обобщава информацията в табличен и графичен вид, използвайки електронни таблици</p> <p>1.5. Въвежда информация за прием на стоки, изписване на стоки, заприхождаване на стоки; следи наличности; създава справки и отчети в складов софтуер</p> <p>Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество:</p> <p>2.1. Споделя данни, информация и дигитално съдържание чрез приложения за трансфер на файлове с различни заинтересовани страни в дейността, за която отговаря</p> <p>2.2. Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори и обсъждания с различни заинтересовани лица</p> <p>2.3. Използва електронната поща за изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи</p> <p>Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание</p>		<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>	
--	---	--	-------------------	-------------------	--

www.eufunds.bg

	<p>3.1. Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)</p> <p>3.2. Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно</p> <p>3.3. Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание</p> <p>Област на компетентност 4: Безопасност</p> <p>4.1. Използва пароли, за да защитава от потенциални рискове и заплахи за сигурността устройствата и дигиталното съдържание, с които работи</p> <p>4.2. Спазва процедурите за защита на информацията и цифровите документи, за да гарантира, че неоторизирани потребители нямат достъп до нея</p> <p>4.3. Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи.</p> <p>4.4. Прилага изискванията и разпоредбите за “Защита на личните данни” при работа с лични данни и информация в дигитална среда</p> <p>4.5. Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p>	
--	---	--	---	----------	--

	<p>Област на компетентност 5: Решаване на проблеми</p> <p>5.1. Идентифицира възникнали техническите проблеми със системите и устройствата, с които работи и организира отстраняването им</p> <p>5.2. Намира решения за проблеми, възникнали при работа с дигиталните инструменти и софтуерните продукти, с които работи</p> <p>5.3. Прави оценка на потребностите от работа с дигитални инструменти, които дейността изисква, избира и прилага подходящи дигитални инструменти, които ще удовлетворят тези потребности.</p> <p>Специфични дигитални умения/компетентности извън областите по DigComp 2. Не са посочени</p>		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p>	
--	--	--	----------------------------	----------	--

Инструмент за изследване № 3	Метод „Desk research“
Аргументация на избора на инструмента „Desk research“	Документалният метод включва събирането и анализирането на вторична информация: данни, които са вече набрани и обработени и съществуват съхранени в някакъв вид материални носители и документи, отразени при предишни проучвания, изследващи съответния проблем. Събирането и обработката на тази информация не е било планирано конкретно за съответното изследване, но тя може да бъде използвана от него, защото е съответна. Документалното проучване е използвано като бърз, удобен и надежден начин за установяване на вече съществуващата информация по отношение на дигитализацията в сектора. Чрез събирането и анализа на налична информация се гарантира, че докладът се основава на съществуващи проучвания и знания, потвърждавайки валидността и уместността на изводите, направени в резултат на използването на останалите инструменти.
Описание на обхванатите източници на информация, свързана с потребностите, търсенето на дигитални умения/компетентности. Брой и типология на анализирани документи (нормативни актове, международни, европейски, национални програмни документи, статистика, класификатори и речници на компетенции, стандарти и референтни рамки, изследвания, публикации в интернет и специализирани издания, доклади, браншови документи и анализи, фирмени документи - стратегии, програми, длъжностни характеристики, технологични изисквания и др.)	<ul style="list-style-type: none"> • Европейска таксономия (йерархична класификация) на умения, компетенции и длъжности - ESCO https://esco.ec.europa.eu/ • O*NET https://www.onetcenter.org/overview.html • Национална система за оценка на компетенциите MyCompetence • Европейски речник на уменията и компетенциите (DISCO) • Речник на компетентностите на Харвардския университет • O*NET / https://www.onetonline.org/

www.eufunds.bg

	<ul style="list-style-type: none"> • Речник на основни компетенции Hay Group Dictionary • Речник на ключови компетенции - Workitect's Competency Dictionary • Skills Panorama (https://www.cedefop.europa.eu/en/news/cedefop-skills-intelligence-skills-panoramas-new-home), • Учебни планове и програми свързани с развитие на дигитални умения в професионалното и висшето образование • Документи, програми, анализи на браншовите организации на работодателите • Анализи на компетентностите на работната сила по икономически сектори • Длъжностни характеристики
<p>Списък на идентифицираните (чрез документален анализ) общи и специфични дигитални умения на работната сила в сектора.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Общи дигитални умения: • Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание • Управление на данни, информация и дигитално съдържание • Споделяне чрез дигитални технологии • Сътрудничество чрез дигитални технологии • Интегриране и преработване на дигитално съдържание • Защита на личните данни и поверителност • Решаване на технически проблеми • Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност • Специфични дигитални умения: • Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в веб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в веб пространството (веб браузър)

www.eufunds.bg

- Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици
- Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи с различни заинтересовани лица.
- Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица
- Организира информация, използвайки файлове и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно
- Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)
- Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи
- Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения
- Архивира данни и прави резервни копия, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация в дигитална среда
- Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната задача и ситуация

www.eufunds.bg

Приложение 9.

Обобщени резултати от изследването и анализа на общите и специфични дигитални умения/компетентности, притежавани от заетите лица в сектор 46. „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Инструмент за изследване	Анкета
Аргументация на избора на инструмента „Анкета“	Анкетата е лесен за използване и обработка на получената информация инструмент, подходящ за събиране на големи количества данни, за извършване на количествен и качествен анализ. Целта на анкетата е да извлече информация относно общите и специфични дигитални умения/компетентности, притежавани от заетите на съответните ключови длъжности лица в сектора.
Списък на обхванатите длъжности/професии	24216006 Експерт, търговия 43212021 Началник, склад 24216005 Експерт, логистика 24215025 Мениджър, ключови клиенти 33393005 Специалист, маркетинг и реклама
Описание на извадката - брой респонденти, брой предприятия, брой мъже, жени, професионален статус, образователно ниво, възраст и пр.	Брой респонденти - 10 Брой предприятия - 6 Брой мъже - 6

www.eufunds.bg

	Брой жени - 4 С висше образование - 8 Със средно образование - 2					
Въпроси в анкетната карта (въпросник за експертна оценка)	Общ брой въпроси	Брой „затворени“ въпроси	Брой „отворени“ въпроси			
	7	7				
Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Реално ниво на владееене				
		Не се владеят дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Началник склад НКПД 43212021	Общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/длъжност, включена в изследването на предлаганите (притежаваните) дигитални умения/компетентности следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности са реално притежавани от заетите лица)</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни					
	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание			X		
	1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				X	
1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X		

www.eufunds.bg

Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество				X	
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии					
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X	
2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии			X		
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии				X	
2.5. Онлайн етикет				X	
2.6. Управление на дигиталната идентичност		X			
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание		X			
3.1. Разработване на дигитално съдържание					
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание		X			

----- www.eufunds.bg -----

	3.3. Авторско право и лицензи		X			
	3.4. Програмиране	X				
	Област на компетентност 4: Безопасност		X			
	4.1. Защита на устройства					
	4.2. Защита на личните данни и поверителност				X	
	4.3. Защита на здравето и благосъстоянието				X	
	4.4. Защита на околната среда				X	
	Област на компетентност 5: Решаване на проблеми				X	
	5.1. Решаване на технически проблеми					
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения				X	

----- www.eufunds.bg -----

	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии				X	
Специфични дигитални умения/компетентности						
Описват се по области на компетентност и реално ниво на владееене на основата на Приложение 13. „Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“.						
Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни						
Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)						
Извлича, организира, систематизира и съхранява данни и информация, като използва интегрирана система за планиране на ресурсите в предприятието (ERP)						
Въвежда, обработва и съхранява информация и създава документи, използвайки текстообработващи програми						

www.eufunds.bg

Въвежда, обработва и анализира данни за складови наличности и обобщава информацията в табличен и графичен вид, използвайки електронни таблици				X	
Въвежда информация за прием на стоки, изписване на стоки, заприхождане на стоки; следи наличности; създава справки и отчети в складов софтуер				X	
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
Споделя данни, информация и дигитално съдържание чрез приложения за трансфер на файлове с различни заинтересовани страни в дейността, за която отговаря			X		
Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори и обсъждания с различни заинтересовани лица				X	
Използва електронната поща за изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи				X	
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание					
Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)		X			

----- www.eufunds.bg -----

Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно				X	
Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание				X	
Област на компетентност 4: Безопасност					
Използва пароли, за да защитава от потенциални рискове и заплахи за сигурността устройствата и дигиталното съдържание, с които работи			X		
Спазва процедурите за защита на информацията и цифровите документи, за да гарантира, че неоторизирани потребители нямат достъп до нея			X		
Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи.		X			
Прилага изискванията и разпоредбите за “Защита на личните данни” при работа с лични данни и информация в дигитална среда				X	
Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници			X		

www.eufunds.bg

	Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					
	Идентифицира възникнали техническите проблеми със системите и устройствата, с които работи и организира отстраняването им			X		
	Намира решения за проблеми, възникнали при работа с дигиталните инструменти и софтуерните продукти, с които работи			X		
	Прави оценка на потребностите от работа с дигитални инструменти, които дейността изисква, избира и прилага подходящи дигитални инструменти, които ще удовлетворят тези потребности.			X		
Специалист, маркетинг и реклама НКПД 33393005	Общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/длъжност, включена в изследването на предлаганите (притежаваните) дигитални умения/компетентности следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности са реално притежавани от заетите лица)</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни			X		
	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание					
1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание			X			

www.eufunds.bg

1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание			X		
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии					
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X	
2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии				X	
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии			X		
2.5. Онлайн етикет				X	
2.6. Управление на дигиталната идентичност				X	
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание			X		

www.eufunds.bg

3.1. Разработване на дигитално съдържание					
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание			X		
3.3. Авторско право и лицензи			X		
3.4. Програмиране	X				
Област на компетентност 4: Безопасност	X				
4.1. Защита на устройства					
4.2. Защита на личните данни и поверителност			X		
4.3. Защита на здравето и благосъстоянието		X			
4.4. Защита на околната среда			X		

----- www.eufunds.bg -----

	Област на компетентност 5: Решаване на проблеми 5.1. Решаване на технически проблеми	X				
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			X		
	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии			X		
Специфични дигитални умения/компетентности						
<i>Описват се по области на компетентност и реално ниво на владеење на основата на Приложение 13. „Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“.</i>						
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни					
	Търси, оценява и събира данни и информация за целите на проучването на таргет аудиториите на компанията, потребителското поведение и нагласи, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)			X		

----- www.eufunds.bg -----

	Използва дигитални инструменти за анализ на големи масиви данни (Big Data), като организира данните, сравнява ги и анализира наличието на определени тенденции, които да бъдат използвани за вземане на правилни бизнес решения и за подобряване на маркетинговата стратегия		X			
	Визуализира комплексни данни, използвайки графичен софтуер за създаване на статистически графики, фигури, диаграми и инфографики, така че да направи представянето на информацията достъпна, разбираема и лесна за интерпретация.		X			
	Използва инструменти за анализ на дигитални активности (Google Analytics), за да анализира резултати от онлайн маркетинг активности и кампании с цел оптимизация и подобряване на показателите за представяне в уеб среда				X	
	Използва електронни таблици, като въвежда данни, използва правилни настройки и функционалности за структуриране и анализ на информацията, извършва изчисления и създава отчети.			X		
	Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					

Създава и управлява ефективни имейл кампании посредством софтуерни инструменти за автоматизация на маркетинга		X			
Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица			X		
Използва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).			X		
Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.				X	
Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации			X		
Използва функционалностите на интегрирана система за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM).	X				
Използва функционалностите и възможностите на различни социални мрежи и интернет общества , за да установява делови контакти, да изгражда и поддържа				X	

----- www.eufunds.bg -----

взаимоотношения с различни партньори и да поддържа позитивен имидж на компанията.					
Област на компетентност 3 Създаване на дигитално съдържание					
Поддържа и обновява уеб съдържание (текст, изображения, видео) на корпоративен сайт				X	
Създава, управлява, настройва и оптимизира кампании в платформи за онлайн рекламиране (PPC платформи), за целите на привличане на трафик към уебсайтовете на предприятието				X	
Създава релевантни ключови думи и дигитално съдържание, отговарящо на бизнес целите за подобряване на видимостта и класирането на сайта от търсачките (SEO)		X			
Създава маркетингово и рекламно съдържание за уеб среда: социалните мрежи, медии, блогове, форуми, сайтове и др.		X			
Област на компетентност 4: Безопасност					
Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени		X			

----- www.eufunds.bg -----

електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници					
Стриктно прилага политиката за поверителност при създаване на рекламни кампании и промоции в дигитална среда		X			
Спазва изискванията и разпоредбите за защита на личните данни при работа с лични данни и информация в дигитална среда			X		
Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи		X			
Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници		X			
Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи	X				
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					

----- www.eufunds.bg -----

	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи			X		
	Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация			X		
	Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване		X			

----- www.eufunds.bg -----

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Реално ниво на владеење				
		Не се владеят дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
Мениджър, ключови клиенти НКПД 24215025	Общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на предлаганите (притежаваните) дигитални умения/компетентности следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/компетентности са реално притежавани от заетите лица)</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни				X	
	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание					
	1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание			X		
	1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание			X		
	Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество				X	
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии						
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X		

----- www.eufunds.bg -----

2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии			X		
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии				X	
2.5. Онлайн етикет			X		
2.6. Управление на дигиталната идентичност		X			
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание			X		
3.1. Разработване на дигитално съдържание					
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание			X		

----- www.eufunds.bg -----

3.3. Авторско право и лицензи		X			
3.4. Програмиране	X				
Област на компетентност 4: Безопасност			X		
4.1. Защита на устройства					
4.2. Защита на личните данни и поверителност			X		
4.3. Защита на здравето и благосъстоянието			X		
4.4. Защита на околната среда		X			
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми			X		
5.1. Решаване на технически проблеми					
5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			X		

----- www.eufunds.bg -----

	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии		X			
Специфични дигитални умения/компетентности						
<i>Описват се по области на компетентност и реално ниво на владееене на основата на Приложение 13. „Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“.</i>						
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)				X	
	Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици			X		
	Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM)			X		

----- www.eufunds.bg -----

Исползва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите, следене на наличностите и управлението на клиентските поръчки			X		
Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)				X	
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
Исползва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).			X		
Исползва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.				X	

----- www.eufunds.bg -----

Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица			X		
Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации				X	
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание					
Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно				X	
Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)			X		
Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание			X		
Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението			X		

----- www.eufunds.bg -----

	Област на компетентност 4: Безопасност				X	
	Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи			X		
	Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници			X		
	Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			X		
	Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения			X		
	Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.			X		
	Архивира данни и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация			X		
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми						

----- www.eufunds.bg -----

					X	
	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи					
	Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация			X		
	Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване			X		

Наименование на професията/ длъжността	Област на компетентност по DigComp 2.1 и дигитални умения/компетентности	Реално ниво на владеење				
		Не се владеят дигитални умения (=0)	Основно (=1/2)	Средно (=3/4)	Напреднало (=5/6)	Високо специализирано (=7/8)
		Общи дигитални умения/компетентности				
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на предлаганите (притежаваните) дигитални умения/ компетентности следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/ компетентности са реално притежавани от заетите лица)</i>					
Експерт, логистика 24216005	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни 1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание				X	

www.eufunds.bg

1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				X	
1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X	
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии				X	
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X	
2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии		X			
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии			X		

----- www.eufunds.bg -----

2.5. Онлайн етикет			X		
2.6. Управление на дигиталната идентичност				X	
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание 3.1. Разработване на дигитално съдържание				X	
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание				X	
3.3. Авторско право и лицензи		X			
3.4. Програмиране	X				
Област на компетентност 4: Безопасност 4.1. Защита на устройства		X			

----- www.eufunds.bg -----

	4.2. Защита на личните данни и поверителност		X			
	4.3. Защита на здравето и благосъстоянието			X		
	4.4. Защита на околната среда			X		
	Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					
	5.1. Решаване на технически проблеми		X			
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения		X			
	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии		X			
	Специфични дигитални умения/компетентности					
	<i>Описват се по области на компетентност и реално ниво на владене на основата на Приложение 13. „Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“.</i>					

www.eufunds.bg

Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни					
Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)				X	
Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления, форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици				X	
Използва ключовите функционални области и основни възможности на уеб базирани платформи за транспорт и спедиция, осигуряващи възможност за свързване на товари и превозни средства (транспортни борси)				X	
Използва ключовите функционални области и възможности на митнически софтуер за попълване на необходимите митнически документи и обработка на митнически декларации и на другите митнически бланки и формуляри, необходими при внос, износ и транзит на стоки				X	
Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за					

----- www.eufunds.bg -----

изпълнение на логистичния процес, включително: обслужване на клиентски заявки, прогнозиране на търсенето, обработка на поръчки, управление на запасите, управление на взаимоотношенията с доставчици, снабдяване, складиране, дистрибуция, управление на вериги на доставки				X	
Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)				X	
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
Използва функционалностите на софтуер за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на информация и планиране на задачи.				X	
Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи с различни заинтересовани лица.				X	
Сътрудничи с други хора в своята професионална област, като участва в професионални мрежи и общности в уеб пространството.				X	

----- www.eufunds.bg -----

	Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица				X	
	Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание					
	Организира информация, използвайки файлове и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно			X		
	Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)			X		
Област на компетентност 4: Безопасност						

www.eufunds.bg

Исползва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи				X	
Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници			X		
Исползва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			X		
Исползва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения			X		
Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.			X		
Архивира данни и прави резервни копия, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация в дигитална среда			X		
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					

----- www.eufunds.bg -----

	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи			X		
	Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната задача и ситуация		X			
	Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване		X			
	При необходимост подпомага и съдейства на други хора да използват дигитални инструменти и технологии		X			
	Използва все повече технологии в ежедневните си професионални дейности, за да подобри качеството си на работа			X		
Експерт, търговия 24216006	Общи дигитални умения/компетентности					
	<i>За всяка професия/ длъжност, включена в изследването на предлаганите (притежаваните) дигитални умения/ компетентности следва да се маркират кои от изброените дигитални умения/ компетентности са реално притежавани от заетите лица)</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни 1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание				X	

www.eufunds.bg

1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание			X		
1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание			X		
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии			X		
2.2. Споделяне чрез дигитални технологии			X		
2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии			X		
2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии			X		
2.5. Онлайн етикет			X		

----- www.eufunds.bg -----

2.6. Управление на дигиталната идентичност			X		
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание					
3.1. Разработване на дигитално съдържание			X		
3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание			X		
3.3. Авторско право и лицензи	X				
3.4. Програмиране	X				
Област на компетентност 4: Безопасност					
4.1. Защита на устройства			X		
4.2. Защита на личните данни и поверителност			X		

----- www.eufunds.bg -----

	4.3. Защита на здравето и благосъстоянието		X			
	4.4. Защита на околната среда		X			
	Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					
	5.1. Решаване на технически проблеми			X		
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			X		
	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии		X			
	Специфични дигитални умения/компетентности					
	<i>Описват се по области на компетентност и реално ниво на владеење на основата на Приложение 13. „Таблица за представяне на резултатите от изследването на предлаганите (притежаваните) общи и специфични дигитални умения/компетентности, необходими за успешното изпълнение на трудовите задачи и задължения за конкретна, отделна професия/длъжност“.</i>					
	Област на компетентност 1: Грамотност, свързана с информация и данни					

www.eufunds.bg

Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в веб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в веб пространството (веб браузър)			X		
Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици			X		
Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите (CRM) , като въвежда необходимата информация за работата си с клиентите и ефективно и ефикасно използва съществуващата информация в системата.			X		
Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите, следене на наличностите и управлението на клиентските заявки			X		
Работи със софтуер за управление на бази данни, като създава формуляри за въвеждане на данни, подрежда данните по възходящ и низходящ ред, извлича			X		

----- www.eufunds.bg -----

информация от базата по определени критерии и прави необходимите изчисления, използвайки вградените функции.					
Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)			X		
Област на компетентност 2: Комуникация и сътрудничество					
Използва функционалностите на софтуер за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на информация и планиране на задачи.			X		
Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.			X		
Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания и взаимодействие с клиенти, доставчици и партньори.			X		
Участва в професионални мрежи и общности в уеб пространството за да изгражда мрежа от полезни контакти, да поддържа ефективни взаимоотношения с			X		

----- www.eufunds.bg -----

клиенти и партньори и да следи за потенциални възможности за сътрудничество					
Област на компетентност 3: Създаване на дигитално съдържание					
Организира информация, използвайки файлове, директории и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно			X		
Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, WEB и други)			X		
Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание			X		
Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението			X		
Област на компетентност 4: Безопасност					

----- www.eufunds.bg -----

Исползва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи			X		
Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници			X		
Исползва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			X		
Исползва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения			X		
Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.			X		
Архивира данни и създава резервни копия на дигиталните документи и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация			X		
Област на компетентност 5: Решаване на проблеми					

----- www.eufunds.bg -----

	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи			X		
	Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация			X		
	Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване			X		
	При необходимост оказва съдействие за използването на дигитални инструменти и технологии на други хора			X		

Инструмент за изследване № 2	Метод „Desk research“
Аргументация на избора на инструмента „Desk research“	Документалното проучване е използвано като бърз, сигурен и надежден начин за установяване на вече съществуващата информация по отношение на дигитализацията в сектора. Чрез събирането и анализа на наличната информация се гарантира, че докладът се основава на съществуващите проучвания и знания, потвърждавайки валидността и уместността на изводите, направени в резултат на използването на останалите инструменти.

	<p>Документалният метод включва събирането и анализирането на вторична информация: данни, които са вече набрани и обработени и съществуват съхранени в някакъв вид материални носители и документи, отразени при предишни проучвания, изследващи съответния проблем. Събирането и обработката на тази информация не е било планирано конкретно за съответното изследване, но тя може да бъде използвана от него, защото е съответна.</p>
<p>Описание на обхванатите източници на информация, свързана с проблемите и дефицитите в нивото на владеене на дигиталните умения/компетентности от работната сила в сектора. Брой и типология на анализирани документи (статистика, изследвания, публикации в интернет и специализирани издания, доклади, браншови документи и анализи, фирмени документи - резултати от атестиране и оценка на компетенциите на персонала)</p>	<p>„Настоящата система за професионално обучение, квалификация и преквалификация за възрастни с цел оценка на съответствието ѝ с развитието на пазара на труда в т.ч. необходимостта от засилване на дигиталните умения“ - Становище на ИСС на РБ, 2021 г. https://esc.bg/wpcontent/uploads/2021/09/ESC_4_006_2021.pdf</p> <p>„Дигитализация на труда“ - месечни обзори на КНСБ https://knsb-bg.org/index.php/digitalizacziya-na-truda/</p> <p>Проучване за нивото на дигитализация в България 2021 г. Siemens България & Германско-Българска индустриално-търговска камара https://bulgarien.ahk.de/bg/infothek/umfragen</p> <p>Годишното изследване Digital Society Observer Bulgaria 2021 на агенция CBN Pannoff, Stoytcheff & Co. http://blog.cbn-bulgaria.com/2021/03/digital-society-observer-2021-bulgaria.html</p> <p>Програми, изследвания, анализи на отделни икономически дейности/сектори и региони (министерства, агенции, областни управи, органи на местната власт).</p> <p>Изследвания, анализи, доклади от научни конференции на БАН, НТС, Висши училища и др.</p>

www.eufunds.bg

	<p>Документи, програми, анализи на браншовите организации на работодателите.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Фирмени компетентностни модели, информация за профила на свободни работни места, анализи на потребностите от обучение на персонала и др.
<p>Описание на дефицитите в дигиталните умения на работната сила в сектора и анализ на факторите и причините за тяхното възникване.</p>	<p>От години в България се наблюдава висока заетост и ниска безработица. Недостигът на работна ръка за определени икономически сектори и бизнеси, включително и в сектор Търговия на едро, остава основният дефицит. Липсата на достатъчно работна сила определя и нарастването на несъответствието в търсените и предлаганите умения на заетите. Бизнесът и работодателите са принудени да наемат в определени ситуации служители, с по-малко умения от необходимите, за да успеят да запълнят вакантните позиции. Нарастващото несъответствие между търсенето и предлагането на работна сила е предизвикателство, с което бизнесът трябва да се справя, като един от начините е да се наемат специалисти с по-ниски умения от необходимите с тенденция, те да бъдат повишени чрез учене на работното място. Съществуват и несъответствия в търсените умения от бизнеса и предлаганите такива от образователната система. Необходими са трайни усилия за цялостно подобряване на качеството и ефективността на националната система за образование и обучение. Трябва да се отбележи, че ефективността на процеса зависи не само от публичните власти, но и от нагласите, осъзнатостта и разбиранията на работодателите и самите граждани за значимостта на процеса на придобиване на нови знания и уменията за учене през целия живот. Въпросът за преквалификацията е от изключителна важност за</p>

www.eufunds.bg

развитието на сектора и на икономиката като цяло. Навлизането на информационните технологии бързо изпреварва темпът на развитие на уменията за работа с дигитални инструменти и изисква висока квалификация на работещите, която може да се постигне чрез непрекъснато образование и обучение през целия живот. Необходими са усилия не само от гледна точка на финансиране, но и на правилно комуникиране на проблема с всички заинтересовани страни и предприемане на по-съществени мерки за повишаване на информираността на гражданите и заетите относно необходимостта от развитие на нови умения и учене през целия живот - необходими са усилия в посока промяна на нагласите.

www.eufunds.bg

Приложение 10

Обобщена за сектора карта за оценка на дигиталните умения (КОДУ) на ключовите длъжности - идентифициране на потребностите от специфични дигитални умения/компетентности за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“

Професии/ Длъжности Код по НКПД	Област на компетентност по DigComp2.1	ОБЩИ дигитални умения/компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
Експерт, логистика, 24216005	1. Грамотност, свързана с информация и данни	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4.
		1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии			X						X		Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2.2. Споделяне чрез дигитални технологии			X						X		Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии		X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2.5. Онлайн етикет		X						X			Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2.6. Управление на дигиталната идентичност			X						X		Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	3.1. Разработване на					X					X		Отговаря на

www.eufunds.bg

3. Създаване на дигитално съдържание	дигитално съдържание											препоръчителното ниво		
	3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4	
	3.3. Авторско право и лицензи	X						X				Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4	
	3.4. Програмиране	X					X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4	
	4. Безопасност	4.1. Защита на устройства			X				X				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.2. Защита на личните данни и поверителност			X				X				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.3. Защита на здравето и			X						X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

	благосъстоянието												ителното ниво	
	4.4. Защита на околната среда			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
5. Решаване на проблеми	5.1. Решаване на технически проблеми			X				X					Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения		X					X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии			X				X					Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
Област на компетентно по DigComp2.1	СПЕЦИФИЧНИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владене					Реално ниво на владене					Разлика	Количествен и качествен анализ	
		НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)			
1. Грамотност, свързана с	Търси надеждна и релевантна				X					X			Отговаря на	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

информация и данни	информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)											препоръчителното ниво	
	Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици					x					x	Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Използва ключовите функционални					x					x	Под препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		области и основни възможности на уеб базирани платформи за транспорт и спедиция, осигуряващи възможност за свързване на товари и превозни средства (транспортни борси).										ителното ниво	
		Използва ключовите функционални области и възможности на митнически софтуер за попълване на необходимите митнически документи и обработка на митнически декларации и на другите					x				x	Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		митнически бланки и формуляри, необходими при внос, износ и транзит на стоки												
		Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на логистичния процес, включително: обслужване на клиентски заявки, прогнозиране на търсенето, обработка на поръчки, управление на					x					x	Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		запасите, управление на взаимоотношенията с доставчици, снабдяване, складиране, дистрибуция, управление на вериги на доставки												
		Създава справки, отчети и доклади, като използва софтуер за производителност (офис пакет)				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2. Комуникация и сътрудничество	Използва функционалностите на софтуер за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		информация и планиране на задачи.												
		Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи с различни заинтересовани лица.				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Сътрудничи с други хора в своята професионална област, като участва в професионални мрежи и			x						x		Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

	общности в уеб пространството.													
	Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции и за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица			x						x			Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
3. Създаване на дигитално съдържание	Организира информация, използвайки файлове и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да			x					x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		се използва ефективно												
		Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)		x					x				Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
4. Безопасност		Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи			x					x			Над препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени			x				x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници												
		Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Филтрира информацията, която споделя в уеб			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.											ителното ниво	
		Архивира данни и прави резервни копия, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация в дигитална среда				x							Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
	5. Решаване на проблеми	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на			x								Отговаря на препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		проблеми при извършване на ежедневните си задачи													
		Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната задача и ситуация		x						x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване		x						x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		При необходимост подпомага и съдейства на други хора да използват дигитални инструменти и технологии		x					x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва все повече технологии в ежедневните си професионални дейности, за да подобри качеството си на работа			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

Професии/ Длъжности Код по НКПД	Област на компетентност по DigComp2.1	ОБЩИ дигитални умения/	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср.	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		

www.eufunds.bg

		компетентности			(=3/4)										
Експерт, търговия, 24216006	1. Грамотност, свързана с информация и данни	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание				X					X			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				X					X			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X					X			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
	2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии				X					X			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X					X			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.3. Участие в гражданските		X							X			Над препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		процеси чрез дигитални технологии											ителното ниво	
		2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии				X				X			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		2.5. Онлайн етикет			x					X			Отговаря на препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		2.6. Управление на дигиталната идентичност			X					X			Отговаря на препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
	3. Създаване на дигитално съдържание	3.1. Разработване на дигитално съдържание				X				X			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание				X				X			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		3.3. Авторско право и лицензи	X						X				Отговаря на препоръчително ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

													ителното ниво	
		3.4. Програмиране	X					X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4. Безопасност	4.1. Защита на устройства			X				X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.2. Защита на личните данни и поверителност			X				X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.3. Защита на здравето и благосъстоянието		X				X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.4. Защита на околната среда		X				X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

5. Решаване на проблеми	5.1. Решаване на технически проблеми			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			x					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5.3. Креативно използване на дигиталните технологии		X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
Област на компетентно по DigComp2.1	СПЕЦИФИЧНИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ
		НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
1. Грамотност, свързана с информация и данни	Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер,				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)												
		Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите (CRM) , като въвежда необходимата				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

		информация за работата си с клиентите и ефективно и ефикасно използва съществуващата информация в системата.												
		Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите,				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		следене на наличностите и управлението на клиентските заявки												
		Работи със софтуер за управление на бази данни, като създава формуляри за въвеждане на данни, подрежда данните по възходящ и низходящ ред, извлича информация от базата по определени критерии и прави необходимите изчисления, използвайки вградените функции.				x				x			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		Създава справки, отчети и доклади, като използва				x				x			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

		софтуер за производителност (офис пакет)											ителното ниво	
	2. Комуникация и сътрудничество	Използва функционалностите на софтуера за вътрешно-фирмена комуникация между отделните звена и служители в компанията за обмен на информация и планиране на задачи.				x							Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на съобщения,				x							Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		файлове, данни и документи.												
		Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции и за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания и взаимодействие с клиенти, доставчици и партньори.			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Участва в професионални мрежи и общности в уеб пространството за да изгражда мрежа от полезни контакти, да поддържа ефективни взаимоотношения с клиенти и			x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4	

----- www.eufunds.bg -----

		партньори и да следи за потенциални възможности за сътрудничество												
	3. Създаване на дигитално съдържание	Организира информация, използвайки файлове, директории и поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, WEB и други)				x				x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4. Безопасност	Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Идентифицира рисковете за сигурността при				x				x			Под препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници											ителното ниво	
		Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи				x				x			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения				x				x			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.				x					x		Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Архивира данни и създава резервни копия на дигиталните документи и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация				x					x		Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5. Решаване на проблеми	Използва подходящо избран инструмент, устройство,				x					x		Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи												
		Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		При необходимост оказва съдействие за използването на дигитални инструменти и технологии на други хора				x					x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---	--	--	---------------------------	----------------------

Професии/ Длъжности Код по НКПД	Област на компетентно по DigComp2.1	ОБЩИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ	
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)			
Мениджър, ключови клиенти 24215025	1. Грамотност, свързана с информация и данни	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание				X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.2. Оценяване на данни, информация и				X				X				Под препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		дигитално съдържание											ителното ниво	
		1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				X				X			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии				X					X		Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

													ителното ниво	
		2.5. Онлайн етикет			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.6. Управление на дигиталната идентичност			X				X				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	3. Създаване на дигитално съдържание	3.1. Разработване на дигитално съдържание			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание				X				X			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.3. Авторско право и лицензи		X					X				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.4. Програмиране	X						X				Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

													ителното ниво	
4. Безопасност	4.1. Защита на устройства			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4.2. Защита на личните данни и поверителност			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4.3. Защита на здравето и благосъстоянието			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4.4. Защита на околната среда		X					X					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
5. Решаване на проблеми	5.1. Решаване на технически проблеми			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		5.3. Креативно използване на дигиталните технологии		X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Област на компетентно по DigComp2.1	СПЕЦИФИЧНИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
	1. Грамотност, свързана с информация и данни	Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		пространството (уеб браузър)												
		Въвежда, филтрира, сортира данни, използва формули за извършване на изчисления и форматира съдържанието според вида на данните в електронни таблици				X				X			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва функционалностите на интегрирани системи и приложения за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM)			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Използва ключовите функционални области и основни възможности на интегрирана система за планиране на ресурсите на предприятието (ERP) за изпълнение на търговски бизнес процес, включително: управление на продажбите и дистрибуцията, планиране и контрол на продажбите, следене на наличностите и управлението на клиентските поръчки			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Създава справки, отчети и доклади, като използва				X					X		Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		софтуер за производителност (офис пакет)											ителното ниво	
	2. Комуникация и сътрудничество	Използва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за споделяне на информация, изпращане и получаване на				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

	съобщения, файлове, данни и документи.													
	Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции и за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица				X				X				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации				X				X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
3. Създаване на дигитално съдържание	Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че				X				X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно											ителното ниво	
		Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)				X				X			Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		Подбира критично източниците на информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание			X					X			Отговаря на препоръчително ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Оформя презентационни материали, като комбинира текст, изображения, графики, диаграми и др. в оформлението			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4. Безопасност	Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и устройствата, на които работи				X					X		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни				X				X			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		интернет страници												
		Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва филтри на електронната поща за защита срещу нежелани или злонамерени съобщения			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Филтрира информацията, която споделя в уеб пространството и използва подходящите настройки за управление на данните, за да			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

	не допуска споделяне на лични данни или конфиденциална информация.													
	Архивира данни и информация, за да предотврати загуба или унищожаване на важна информация			X					X				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
5. Решаване на проблеми	Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи				X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с			X					X				Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация											ителното ниво	
		Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване			X					X			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

Професии/ Длъжности Код по НКПД	Област на компетентно по DigComp2.1	ОБЩИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владене					Реално ниво на владене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
	1. Грамотност, свързана с	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на				x				x			Под препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

Специалист, маркетинг и реклама, 33393005	информация и данни	данни, информация и дигитално съдържание											ителното ниво		
		1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание				x					x			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание				x					x			Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
	2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии				x						x		Отговаря на препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.2. Споделяне чрез дигитални технологии										x		Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии			x								x	Надвиша ва препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии					x			x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.5. Онлайн етикет			x						x		Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.6. Управление на дигиталната идентичност					x				x		Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	3. Създаване на дигитално съдържание	3.1. Разработване на дигитално съдържание					x			x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.3. Авторско право и лицензи	x							x			Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		3.4. Програмиране	x					x					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
4. Безопасност		4.1. Защита на устройства					x	x					Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.2. Защита на личните данни и поверителност				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.3. Защита на здравето и благосъстоянието				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.4. Защита на околната среда				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
5. Решаване на проблеми		5.1. Решаване на технически проблеми			x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4	

www.eufunds.bg

		5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		5.3. Креативно използване на дигиталните технологии				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Област на компетентно по DigComp2.1	СПЕЦИФИЧНИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владене					Реално ниво на владене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
	1. Грамотност, свързана с информация и данни	Търси, оценява и събира данни и информация за целите на проучването на таргет аудиториите на компанията, потребителското поведение и нагласи, използвайки приложен софтуер,				X					x		Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)												
		Използва дигитални инструменти за анализ на големи масиви данни (Big Data), като организира данните, сравнява ги и анализира наличието на определени тенденции, които да бъдат използвани за вземане на правилни бизнес решения и за подобряване на маркетинговата стратегия			x				x				Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4
		Визуализира комплексни данни, използвайки			x				x				Под препоръчително ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

		графичен софтуер за създаване на статистически графики, фигури, диаграми и инфографики, така че да направи представянето на информацията достъпна, разбираема и лесна за интерпретация.										ителното ниво	
		Използва инструменти за анализ на дигитални активности (Google Analytics), за да анализира резултати от онлайн маркетинг активности и кампании с цел оптимизация и				X					x	Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		подобряване на показателите за представяне в уеб среда												
		Използва функционалностите на интегрирана система за управление на взаимоотношенията с клиентите, управление на продажбите, автоматизация на маркетинга и обслужването на клиенти (CRM).				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва електронни таблици, като въвежда данни, използва правилни настройки и функционалност и за структуриране и				X			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		анализ на информацията, извършва изчисления и създава отчети.												
	2. Комуникация и сътрудничество	Създава и управлява ефективни имейл кампании посредством софтуерни инструменти за автоматизация на маркетинга				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва функционалностите на системите за аудио, видео и телеконференции и за осъществяване на онлайн срещи, разговори, обсъждания с различни заинтересовани лица				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Използва функционалностите на софтуер, подпомагащ съвместната работа в предприятието, чрез споделяне на информация по локална мрежа и управление на вътрешните информационни потоци (интранет).				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва средства за електронна комуникация (имейл, чат, приложения за трансфер на файлове и др.) за изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи.				x				x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Използва аудио и визуални средства и съдържание за осъществяване на презентации и демонстрации				x				x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва функционалностите и възможностите на различни социални мрежи и интернет общества, за да установява делови контакти, да изгражда и поддържа взаимоотношения с различни партньори и да поддържа позитивен имидж на компанията.				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Поддържа и обновява уеб съдържание (текст, изображения,				x					x		Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		видео) на корпоративен сайт											ителното ниво	
	3. Създаване на дигитално съдържание	Създава, управлява, настройва и оптимизира кампании в платформи за онлайн рекламиране (PPC платформи), за целите на привличане на трафик към уебсайтовете на предприятието				x						x	Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Създава релевантни ключови думи и дигитално съдържание, отговарящо на бизнес целите за подобряване на видимостта и класирането на сайта от търсачките (SEO)				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Създава маркетингово и рекламно съдържание за уеб среда: социалните мрежи, медии, блогове, форуми, сайтове и др				x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	4. Безопасност	Стриктно прилага политиката за поверителност при създаване на рекламни кампании и промоции в дигитална среда				x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Спазва изискванията и разпоредбите за защита на личните данни при работа с лични данни и информация в дигитална среда				x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи			x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или съдържание и несигурни интернет страници			x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва пароли или криптиране, за да защити програмите, файловете и				x		x					Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

		устройствата, на които работи												
	5. Решаване на проблеми	Своевременно установява наличието на технически проблем с устройство, софтуер или приложение, за да се предприемат действия за неговото отстраняване			x					x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Прави оценка на потребностите от дигитални технологии, които дейността изисква, избира и предлага подходящи дигитални инструменти и възможни технологични			x					x			Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		решения, които ще удовлетворят тези потребности.												
		Използва подходящо избран инструмент, устройство, приложение или софтуер за решаване на проблеми при извършване на ежедневните си задачи			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Управлява и променя настройките на приложенията и програмите, с които работи, съобразно потребностите в конкретната ситуация			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

Професии/ Длъжности Код по НКПД	Област на компетентно по DigComp2.1	ОБЩИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)		
Началник, склад 43212021	1. Грамотност, свързана с информация и данни	1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание			x					x			Отговаря на препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание			X						x		Надвиша ва препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание			x						x		Надвиша ва препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
	2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии				x					x		Отговаря на препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		2.2. Споделяне чрез дигитални технологии				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии	X								x		Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.5. Онлайн етикет		x							x		Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		2.6. Управление на дигиталната идентичност			x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	3. Създаване на дигитално съдържание	3.1. Разработване на дигитално съдържание			x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание		x					x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.3. Авторско право и лицензи	x						x				Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		3.4. Програмиране	x					x					Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
4. Безопасност		4.1. Защита на устройства				x			x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.2. Защита на личните данни и поверителност				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		4.3. Защита на здравето и благосъстоянието				x					x		Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

													ителното ниво		
		4.4. Защита на околната среда				x							x	Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	5. Решаване на проблеми	5.1. Решаване на технически проблеми	x										x	Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения				x							x	Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		5.3. Креативно използване на дигиталните технологии											x	Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Област на компетентно по DigComp2.1	СПЕЦИФИЧНИ дигитални умения/ компетентности	Препоръчително ниво на владееене					Реално ниво на владееене					Разлика	Количествен и качествен анализ	
			НП (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)	НВ (=0)	Осн. (=1/2)	Ср. (=3/4)	Нап. (=5/6)	ВС (=7/8)			

www.eufunds.bg

1. Грамотност, свързана с информация и данни	Търси надеждна и релевантна информация от различни източници в уеб среда, използвайки приложен софтуер, предназначен за разглеждане на информационни ресурси в уеб пространството (уеб браузър)			x								Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Извлича, организира, систематизира и съхранява данни и информация, като използва интегрирана система за планиране на ресурсите в предприятието (ERP)			x								Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
	Въвежда, обработка и съхранява информация и			x								Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		създава документи, използвайки текстообработващи програми											ителното ниво	
		Въвежда, обработка и анализира данни за складови наличности и обобщава информацията в табличен и графичен вид, използвайки електронни таблици				X					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Въвежда информация за прием на стоки, изписване на стоки, заприхождаване на стоки; следи наличности; създава справки и отчети в складов софтуер				X					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

	2. Комуникация и сътрудничество	Споделя данни, информация и дигитално съдържание чрез приложения за трансфер на файлове с различни заинтересовани страни в дейността, за която отговаря			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва функционалностите на системи за аудио, видео и телеконференции и за осъществяване на онлайн срещи, разговори и обсъждания с различни заинтересовани лица			x						x		Надвишава препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Използва електронната поща за				x					x		Отговаря на препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		изпращане и получаване на съобщения, файлове, данни и документи											ителното ниво	
	3. Създаване на дигитално съдържание	Създава и редактира дигитално съдържание в различни формати (текст, изображения, аудио, видео, WEB страници и др.)			x				x				Под препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		Организира информация, използвайки поддиректории (папки), така че информацията да бъде съхранена, категоризирана по критерии и да се използва ефективно			x						x		Надвишава препоръч ителното ниво	Описано е в раздел 4
		Подбира критично източниците на			x						x		Надвишава препоръч	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		информация и проверява достоверността на използваните данни при създаване на дигитално съдържание											ителното ниво	
	4. Безопасност	Използва пароли, за да защитава от потенциални рискове и заплахи за сигурността устройствата и дигиталното съдържание, с които работи			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Спазва процедурите за защита на информацията и цифровите документи, за да гарантира, че неоторизирани потребители нямат достъп до нея			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		Използва функциите на защитните стени и на антивирусните програми, за да защити устройството и операционната система, в която работи.			x				x				Под препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Прилага изискванията и разпоредбите за "Защита на личните данни" при работа с лични данни и информация в дигитална среда				x					x		Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Идентифицира рисковете за сигурността при работа в онлайн среда, като подвеждащи и/или злонамерени електронни съобщения, файлове или			x				x				Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

----- www.eufunds.bg -----

		съдържание и несигурни интернет страници												
	5. Решаване на проблеми	Идентифицира възникнали техническите проблеми със системите и устройствата, с които работи и организира отстраняването им			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Намира решения за проблеми, възникнали при работа с дигиталните инструменти и софтуерните продукти, с които работи			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4
		Прави оценка на потребностите от работа с дигитални инструменти, които дейността изисква, избира			x					x			Отговаря на препоръчителното ниво	Описано е в раздел 4

www.eufunds.bg

		и прилага подходящи дигитални инструменти, които ще удовлетворят тези потребности.												
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Използвани съкращения.

Скала за препоръчително ниво на владееене:

НП - Няма необходимост;

Осн. - Основно;

Ср. - Средно;

Нап. - Напреднало

ВС - Високо специализирано

Скала за реално ниво на владееене:

НВ - Не се владее;

Осн. - Основно;

Ср. - Средно;

Нап. - Напреднало

ВС - Високо специализирано

www.eufunds.bg

Проектът е финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Стр. 300 от 310 Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Приложение 11. Речник на термините

Термин	Дефиниция	Основен източник
Длъжност	Съвкупност от функции и задачи, които едно лице изпълнява на работното си място, включително в качеството му на работодател или самонает	НКПД 2011, Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори
Професия	Съвкупност от длъжности, чиито основни функции и задачи се характеризират с висока степен на сходство и са включени в обхвата на една и съща единична група от НКПД-2011, означена с четиризначен цифров код.	НКПД 2011, Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори
Икономически сектор	Относително еднородни производства и услуги, идентифицирани с код по КИД-2008	КИД-2008 (НСИ)
Ключови длъжности/ професии	Длъжности/професии, които са от критично значение за реализирането на стратегическите цели и приоритети и влияят пряко на резултатите на предприятието и/или икономическата дейност/сектор.	Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по

www.eufunds.bg

		икономически дейности/сектори
DigComp 2.1.	Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите е справочен инструмент за ориентирване на заинтересованите страни (отдели по човешки ресурси, мениджъри и т.н.) относно това, как да преминат през всички аспекти на дигиталната компетентност (в 5 области на компетентност и 21 компетентности, описани от гледна точка на знания, умения и нагласи/поведения), с цел да идентифицират и опишат актуални и възможни бъдещи дигитални умения/компетентности, необходима за конкретна работа.	Рамка за дигитална компетентност. DigComp 2.1
Области на дигитална компетентност, съгл. DigComp 2.1.	1. Грамотност, свързана с информация и данни (Information and data literacy) 2. Комуникация и сътрудничество (Communication and collaboration) 3. Създаване на дигитално съдържание (Digital content creation) 4. Безопасност (Safety) 5. Решаване на проблеми (Problem solving)	Рамка за дигитална компетентност. DigComp 2.1
DigCompEdu	Европейската рамка за дигитални компетентности на преподавателите (DigCompEdu) е научно обоснована рамка, описваща какво означава преподавателите да бъдат дигитално компетентни. Тя предоставя обща референтна рамка в подкрепа на развитието на специфични за преподавателя дигитални компетентности в Европа. DigCompEdu е насочена към преподаватели на всички образователни равнища, от ранна детска възраст, до висше образование и образование за възрастни, включително общо и професионално образование и обучение, образование със специални потребности и неформално обучение. DigCompEdu подробно описва 22 компетентности, организирани в шест области. Фокусът не е върху техническите умения. По-скоро, рамката има за цел да детайлизира как дигиталните технологии могат да се използват за подобряване и иновации в образованието и обучението.	Европейската рамка за дигитални компетентности на преподавателите DigCompEdu
Дигитална компетентност	Уверено, критично и отговорно ползване на дигиталните технологии за учене, на работното място и за участие в обществения живот	Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning

----- www.eufunds.bg -----

<p>Дигитални умения/компетентности, съгл. DigComp 2.1.</p>	<p>21 умения/компетентности, описани в DigComp 2.1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Грамотност, свързана с информация и данни (Information and data literacy) <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание (Browsing, searching, filtering data, information and digital content); 1.2 Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание (Evaluating data, information and digital content); 1.3 Управление на данни, информация и дигитално съдържание (Managing data, information and digital content); 2. Комуникация и сътрудничество (Communication and collaboration) <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии (Interacting through digital technologies); 2.2 Споделяне чрез дигитални технологии (Sharing through digital technologies); 2.3 Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии (Engaging in citizenship through digital technologies); 2.4 Сътрудничество чрез дигитални технологии (Collaborating through digital technologies); 2.5 Онлайн етикет (Netiquette); 2.6 Управление на дигиталната идентичност (Managing digital identity); 3. Създаване на дигитално съдържание (Digital content creation) <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Разработване на дигитално съдържание (Developing digital content); 3.2 Интегриране и преработване на дигитално съдържание (Integrating and re-elaborating digital content); 3.3 Авторско право и лицензи (Copyright and licenses); 3.4 Програмиране (Programming); 4. Безопасност (Safety) <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Защита на устройства (Protecting devices); 4.2 Защита на личните данни и поверителност (Protecting personal data and privacy); 4.3 Защита на здравето и благосъстоянието (Protecting health and well-being); 4.4 Защита на околната среда (Protecting the environment); 	<p>DigComp 2.1</p>
--	---	--------------------

www.eufunds.bg

	<p>5. Решаване на проблеми (Problem solving)</p> <p>5.1 Решаване на технически проблеми (Solving technical problems);</p> <p>5.2 Идентифициране на нуждите и технологични решения (Identifying needs and technological responses);</p> <p>5.3 Креативно използване на дигиталните технологии (Creatively using digital technologies);</p> <p>5.4 Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност (Identifying digital competence gaps)</p>	
Ниво на дигитални компетентности, съгл. DigComp 2.1.	<p>Общо 8 нива - 4 основни с по 2 поднива, дефинирани в DigComp 2.1, като съвкупност от сложност на задачите, автономност и когнитивна област:</p> <p>1 и 2: Основно ниво</p> <p>3 и 4: Средно ниво</p> <p>5 и 6: Напреднало ниво</p> <p>7 и 8: Високо специализирано ниво</p>	DigComp 2.1
Дигитално умение	<p>Съвкупност от знания, умения и поведения при прилагане на информационни технологии при изпълнение на трудови задачи и/или решаване на проблеми във връзка със заеманата длъжност/ професия.</p> <p>* Общоприетият термин е „дигитална компетентност“</p> <p>** Термините „дигитални“ и „цифрови“ се използват взаимнозаменяемо по отношение на уменията на работната сила, като за целите на настоящия методологически документ, е възприет терминът „дигитални“ умения.</p>	Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори
Общо дигитално умение	Дигитално умение/компетентност съгл. DigComp 2.1, необходимо за всяка длъжност/професия, използваща ИКТ	Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори

www.eufunds.bg

Специфично дигитално умение	Дигитално умение/компетентност, специфично за упражняване на дадена професия/длъжност	Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори
Знания	Резултат от усвояване на информация в процеса на учене - съвкупност от факти, принципи, теории и практики, които са свързани с определена сфера на работа или обучение.	Националната система за оценка на компетенциите MyCompetence, Cedefop, ЗПО
Умения	Способност за прилагане на знанията и използване на ноу-хау при изпълнение на задачи и решаване на проблеми	Cedefop ,Националната система за оценка на компетенциите MyCompetence, Закон за професионалното образование и обучение
Поведения (нагласи, поведенчески индикатори)	Конкретни, наблюдаеми, ясни, проследими и измерими действия, които водят до успешно представяне на определена професия / длъжност в организацията. В този смисъл, поведението изпълняват ролята на предписани поведенчески индикатори за измерване на степента на притежание, проявление на съответната компетентност за използване на ИКТ в работни условия.	MyCompetence, Закон за професионалното образование и обучение
Недостиг на умения	Ситуация, при която предлагането на умения (способности и работна сила, налични на пазара на труда) не е достатъчно, за да се отговори търсенето на пазара на труда. Недостигът на умения се отнася за всички нива на квалификация и може да е резултат от фактори като недостатъчно образование и обучение, географски дисбаланс, промяна в икономическата среда, загуба на привлекателност на конкретни професии и др.	Cedefop, 2010
Инструменти за оценка на	Методи и техники, които позволяват да се измерят знанията, уменията, поведението, както и съответствията на изследваните лица с предварително определени изисквания	MyCompetence

----- www.eufunds.bg -----

дигитални компетентности	по два параметъра: наличието на дадена компетентност и нивото на владеене на конкретна компетентност.	
Дигитални технологии	Дигиталните технологии могат да бъдат описани като комбинация от информационни, изчислителни, комуникационни и технологии за свързване, което дава възможност за разработване на нови продукти, бизнес модели, услуги и организационни форми. Съответно дигиталните технологии засилват иновациите, творческото разрушение и конкуренцията на бизнес средата.	Делян Лазаров, Бургаски Свободен Университет, Дигитализацията като стратегия за повишаване на конкурентоспособността на индустриалните предприятия
Дигитална трансформация	Дигиталната трансформация е технологично предизвикана, социално-икономическа, организационна, културна, правна и политическа промяна. На ниво икономическа дейност/сектор, дигитална трансформация означава функциониране по съвсем различен начин - дълбока промяна на бизнес процесите и начините на осъществяване на дейностите; създаване на нови бизнес модели чрез използване на съвременни информационни и комуникационни технологии; използване на съществуващите знания за голяма и същинска промяна, обхващаща и културата, и стратегията за управление“.	Методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности по икономически дейности/сектори
Цифровата трансформация	Цифровата трансформация е процес, характеризиращ се с повсеместно внедряване и комбиниране на цифрови технологии във всички сфери на обществения и стопански живот.	Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.“
Цифровата инфраструктура	Цифровата инфраструктура лежи в основата и е необходима предпоставка за осъществяване на цифровата трансформация. Цифровата инфраструктура включва както комуникационни мрежи, така и устройства, съоръжения, системи, протоколи, данни, места за тяхното съхранение и др. средства, които дават възможност за свързване, обмен на информация, споделяне на данни, предоставяне на услуги, използване на приложения, управление на процеси и др.	Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.“

----- www.eufunds.bg -----

Киберсигурност	Прилагане на активни мерки за предпазване от известните видове заплахи и подготовка за неизвестните за постигане на кибер устойчивост във всички сфери. Това включва защитата срещу кибератаки и ефективна и висококачествена киберинфраструктура, както и защитата на неприкосновеността на личния живот и личните и бизнес данни, като основен компонент на цифровата икономика	Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.“
Научни изследвания и иновации	Научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са основата за постигане на динамичен и устойчив икономически растеж. България се нуждае от жизнена система за научни изследвания и иновации, която е базирана на тясно сътрудничество между академичните организации и бизнеса и е международно свързана, за да могат икономиката и обществото да се облагодетелстват от генерираното знание и базираните на него иновационни продукти и услуги.	Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.“

----- www.eufunds.bg -----

Списък на таблиците и фигурите

Таблица 1. Показатели за състоянието на сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ на ниво Европейски съюз за периода 2011 – 2018	12
Таблица 2: Брутна добавена стойност на сектор Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети в ЕС 28 за периода 2011-2019 в Млн. EUR.....	13
Таблица 3 Брутна добавена стойност от всички икономически сектори в ЕС и от сектор „Търговията на едро, без	13
търговия с автомобили и мотоциклети“.	13
Таблица 4. Годишна подробна статистика на предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети за България.....	15
Таблица 5. Брутна добавена стойност за периода 2011-2019 за България, от Търговията на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети в млн. евро.....	16
Фигура 1. Брутна добавена стойност за сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ за България в период 2011 – 2019 г.	16
Таблица 6. Демографски икономически показатели за сектор Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети по подсектори за 2019 г.	18
Фигура 2 Обща класация за дигиталната конкурентоспособност 2020 и 2021г. според World Digital Competitiveness Ranking.....	20
Таблица 7. Класация за дигиталната конкурентоспособност по фактори за България за периода 2017 – 2021 г.	21
Фигура 3 класация по индекса за навлизане на цифровите технологии в икономиката и обществото за България за 2021г.	22
Фигура 4 класация по в Индекс за насърчаване на цифровизацията EDI за България за 2019 г.	23
Фигура 5. Външни фактори оказващи най – силно влияние сега и в следващите 5 г върху бизнес дейността според представителите на сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	28
Фигура 6 . Основни бизнес стратегии, към които предприятията в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ са се фокусирали с оглед постигането на по-висока конкурентоспособност в следващите 5 години	29
Таблица 8.Резултат от анкетно проучване на необходимостта от притежавани компетенции от работната сила.....	34
Фигура 9. специалисти в сферата на дигитализацията на процесите и технологиите, от които предприятията в сектора ще се нуждаят.....	35
Таблица 10 Ниво на дигитализация в бизнес процесите и дейностите в сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	47
Фигура 14. Дигитализирани до някаква степен процеси и бизнес дейности в предприятията	50
Фигура 15. Бизнес процеси и дейности в предприятията, при които не се прилагат дигитални решения	50
Таблица 11 Реакция на заинтересовани групи от процесите по дигитализация в компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	52
Фигура 16 Реакция на заинтересовани групи от процесите по дигитализация в компаниите от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	52
Фигура 17. приоритети в сферата на дигитализацията в резултат от Пандемията от COVID 19.....	53
Фигура 18. Внедрен и планиран софтуер и системи за киберсигурност в предприятията от сектор „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“	54

www.eufunds.bg

Фигура 19. Технологии, които са внедрени и се използват в момента от предприятията в сектора	56
Фигура 20 Технологии , които са планирани да се внедрят от предприятията в сектора.....	56
Фигура 21. Технологии , които са неприложими или не представляват интерес за предприятията в сектора	57
Фигура 22 Планирани финансови инвестиции в технологии от предприятията в сектора.....	58

www.eufunds.bg

ИЗТОЧНИЦИ И ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- i Класификация на икономическите дейности (КИД 2008), Национален статистически институт, Дирекция "Информационни системи и инфраструктура", статистическа класификация, 2008
- ii NACE Rev. 2 – Statistical classification of economic activities in the European Community, European Commission, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008
- iii https://ec.europa.eu/info/departments/eurostat-european-statistics_bg, Официален уебсайт на Европейския съюз
- iv <https://nsi.bg/bg>, Национален статистически институт, официален сайт
- v Bris A., Cabolis C. (2017), IMD WORLD DIGITAL COMPETITIVENESS RANKING 2017
- vi <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
- vii Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото България (DESI), 2021 г., Европейска комисия
- viii Европейска комисия, Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI), 2021 г. България: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/countries-digitisation-performance>
- ix WHOLESALE AT THE CENTRE OF EUROPE'S ECONOMY EuroCommerce is the principal European organisation representing the retail and wholesale sector. February 2020
- x Дигитална трансформация на бизнеса, малинка славова, Икономически и социални алтернативи, брой 4, 2016
- xi РОБОТИ ПРОДАВАТ РОБОТИ НА РОБОТИ Проф. д. ик. н. Невяна Кръстева Международно висше бизнес училище, Ботевград
- xii РОБОТИ ПРОДАВАТ РОБОТИ НА РОБОТИ Проф. д. ик. н. Невяна Кръстева Международно висше бизнес училище, Ботевград
- xiii Прогнози за търсенето и предлагането на труд в България в периода 2014-2028 г. Министерство на труда и социалната политика, Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"
- xiv ПРОГНОЗИ ЗА ТЪРСЕНЕТО И ПРЕДЛАГАНЕТО НА ТРУД В БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА 2014-2028Г. СОФИЯ, Министерство на труда и социалната политика (2014).
- xv СТРАТЕГИЯ ПО ЗАЕТОСТТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2021 - 2030 година. МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
- xvi Анкетно проучване на потребностите на работодателите от работна сила (1/2019), Агенция по заетостта
- xvii xvii СРЕДНОСРОЧНИ И ДЪЛГОСРОЧНИ ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА АЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА ПРОЕКТ BG05M9OP001-1.007-0001 „ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПРОВЕЖДАНАТА ПОЛИТИКА ПО ЗАЕТОСТТА ЗАЕТОСТ И ДИСБАЛАНСИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, ФАКТОРИ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ТРУД (2008–2034)
- xviii Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година, Министерството на образованието и науката
- xix Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030), Министерството на образованието и науката
- xx Стратегия по заетостта на Република България 2021-2030 г. С Решение на Министерски съвет от 15.07.2021 г. Министерство на труда и социалната политика
- xxi Национална програма „Цифрова България 2025“, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
- xxii Стратегията „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г
- xxiii Проект "ДИГИТАЛНИ МСП - Стимулиране приноса на МСП в реализирането на политиките за дигитализиране на икономиката" - BG05SFOP001-2.009-0002-C01, по оперативна програма "Добро управление", Българската търговско-промишлена
- xxiv Alibaba.com

www.eufunds.bg